תלמוד בבלי · אחרונים · מהר״ם · סדר טהרות

מהר"ם על נדה

רבי מאיר מלובלין

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

מהר"ם על נדה

רבי מאיר מלובלין

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/מהרם-על-נדה/
הקובץ נוצר ב־19 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611162349 של הספרייה.

תוכן העניינים

דף ב. 5
דף ב: 10
דף ג. 12
דף ג: 14
דף ד. 15
דף ד: 15
דף ה. 16
דף ה: 17
דף ו. 18
דף ו: 19
דף ז. 21
דף ז: 22
דף ח. 22
דף ח: 22
דף ט. 22
דף ט: 23
דף י. 24
דף י: 24
דף יא. 24
דף יא: 25
דף יב. 26
דף יב: 27
דף יג. 27
דף יד. 27
דף יד: 28
דף טו. 28
דף טז. 29
דף טז: 29
דף יז. 30
דף יז: 30
דף יח: 30
דף יט. 30
דף כ. 31
דף כ: 31
דף כא. 31
דף כא: 31
דף כב. 31
דף כב: 32
דף כג. 32
דף כג: 33
דף כד. 34
דף כה. 34
דף כה: 34
דף כו. 35
דף כו: 37
דף כז. 37
דף כז: 38
דף כט. 38
דף כט: 38
דף ל. 38
דף ל: 38
דף לא: 39
דף לב. 40
דף לב: 44
דף לג. 44
דף לג: 46
דף לד: 47
דף לה. 47
דף לה: 48
דף לו. 48
דף לו: 49
דף לז. 49

דף לז. 51
דף לח. 52
דף לח: 53
דף לט. 55
דף לט: 55
דף מ. 55
דף מ: 56
דף מא. 57
דף מא: 57
דף מב: 58
דף מג. 58
דף מג: 59
דף מד. 59
דף מד: 61
דף מה. 61
דף מה: 62
דף מו: 63
דף מז. 63
דף מז: 64
דף מח. 65
דף מח: 66
דף מט. 66
דף מט: 67
דף נ. 69
דף נ: 70
דף נא. 71
דף נא: 72
דף נב. 73
דף נב: 73
דף נג. 73
דף נג: 74
דף נד. 75
דף נד: 75
דף נה. 75
דף נה: 76
דף נו. 76
דף נו: 76
דף נז. 77
דף נז: 78
דף נח. 78
דף נט. 79
דף נט: 79
דף ס. 79
דף ס: 80
דף סא. 80
דף סא: 80
דף סב. 81
דף סב: 81
דף סג. 82
דף סג: 82
דף סד. 82
דף סה: 83
דף סו. 83
דף סו: 84
דף סח. 85
דף סח: 85
דף סט: 85
דף ע. 85
דף עא. 86
דף עא: 86
דף עב: 86

דף ב.

בגמ' קסבר העמד אשת על חזקתה וכו'. נ"ל הא דלא קאמר דטעמא רשמאי דקסבר העמד טהרות על חזקתן דעדיפי טפי מחזקת אשה דחזקה גרוע היא כדאמר הלל דכיון דחזיא מגופה לא אמרינן אוקמא אחזקתה משא"כ בחזקת טהרות וגם להלל תקשה אמאי לא אמרינן העמד טהרות אחזקתן ונטהרה למפרע משום דלא חשיבא חזקה כל שלא היה לה שעה מבוררת כמו שכתבו התוספות בע"ב ד"ה דאיכא ריעותא וכו' ובטהרות ליכא שעה מבוררת כ"כ בטהרתן אבל גבי אשה איכא שעה מבוררת דהא עכ"פ בדקה עצמה לפני זה בשעה אחת ונמצאת טהורה וק"ל:

ברש"י [ד"ה שמאי וכו'] ולא אמרי' כי היכי דהשתא אשתכח וכו'. מלשון רש"י משמע דהשתא נמי לא ראתה מעצמה אלא ע"י בדיקה מצאה דם בבית ההיצון וכן פרש"י ג"כ לקמן (דף ג') ד"ה מרגשת וכו' והא מדלא ארגשה מאתמול ודאי השתא בבדיקת עד נפקא עכ"ל וכ"ת א"כ לפ"ז מאי קאמר ולא אמרינן כי היכי וכו' הא השתא נמי צריך אתה לומר דכותלי בית הרחם העמידוהו דהא לא ראתה מעצמה עד שבדקה ומצאתו ע"י בדיקה נוכל לומר שאם לא בדקה נמי היה יוצא מעצמו אלא שכך נזדמן שבשעה שבא לצאת בדקה היא את עצמה ומצאתו בבית החיצון קודם שיצא ולא נצטרך לטעמא דכותלי בית הרחם העמידוהו אבל אי אמרינן שמאתמול היה בבית ההיצון ע"כ צריך לטעמא דכותלי בית הרחם העמידוהו אבל מ"מ צריך ליישב מה דוחקי' דרש"י שפירש דהא דקאמר שמאי דיין שעתן איירי שמצאתו השתא ע"י בדיקה ולא פי' שאיירי שראתה הדם מעצמו ונ"ל שהוקשה לרש"י דלישנא דדיין שעתן משמע די לנו אם נחמיר עליה שתטמא טהרות משעת הראייה ואילך ואם איירי שראתה עתה ממש מאי חומרא יש בדבר שתטמא את הטהרות מכאן ואילך לכך פי' שאיירי שלא ראתה ממש כ"א ע"י בדיקה ומטמאה כל הטהרות משעת התחלת הבדיקה ואילך לכך קאמר די לנו להחמיר אם תטמא משעת התחלת הבדיקה ואע"ג דלא ראתה ראייה ממש א"נ רש"י רבותא קמ"ל אע"ג דהשתא נמי לא ראתה ממש וגם לא אתא מעצמו וגם לא הרגישה בו אלא שמצאתו ע"י בדיקה בבית החיצון ואיכא למימר כי היכי דהשתא לא אתא מעצמו אלא אשתכח בבית החיצון ע"י בדיקה ה"נ אי הוה בדקה מקמי הכי הוה אשתכח דהא חזינן בדם זה דמשתהה בבית החיצון ואינו ממהר לצאת מעצמו אפ"ה אמרינן דיין שעתן וכ"ש כשראתה ראייה ממש וכן נ"ל עיקר וכן צ"ל ע"כ לטעמא דאשה מרגשת דלקמן דיותר סברא הוא לומר דדיין שעתן בראתה מעצמה ראייה ממש מרואה ע"י בדיקה וע"ל בתוס' דף ג' ד"ה מרגשת:

ד"ה מפקידה וכו' כגון בדקה עצמה שחרית וכו' דאמרינן לקמן במתני' פעמים צריכה להיות בודקת וכו'. צריך להתיישב מה צריך רש"י להביא מתני' דלקמן לכאן היה לו לפרש לפי דרכו שאם היה זמן מפקידה לפקידה (שהוא) קצר מזמן מעת לעת כגון שבדקה עצמה בתוך מעת לעת ומצאה עצמה טהורה ממעט על יד מעת לעת ונראה דס"ל לרש"י דאם נזדמן שבדקה עצמה תוך מע"ל בהזדמן אותה בדיקה אינה ממעט' על יד מעת לעת כ"א דוקא אותה בדיקה שבודקת עצמה שחרית וערבית שאז מדקדקת בבדיקה יפה כיון שתקנת הכמים היא משא"כ בבדיקה אחרת וק"ל לכך הביא מתניתין דלקמן לומר שתקנת הכמים היא:

ד"ה והמשמשת בעדים וכו' קודם תשמיש ולאחר תשמיש. פירוש בין שבדקה עצמה קודם תשמיש ומצאה טהורה או בדקה אחר תשמיש שניהם ממעטים ובבדיקה דקודם תשמיש אשמעינן רבותא דלא אמרינן דמתוך ?שמהומה לביתה אימא לא בדקה שפיר ובבדיקה דלאחר תשמיש אשמעינן דלא אמרינן אימר ראתה טיפת דם כחרדל וחפהו שכבת זרע וע"ל דף ה':

ד"ה אף על פי שאמרו וכו' אשאין לה וסת קאי. נ"ל דרש"י כתב זה כדי שלא יטעו לומר שאע"פ שאמרו וכו' נמשך אשלפניו אמה דקתני ופרשה וראתה היא טמאה והן טהורות אע"פ וכו' לכך כתב שהיא ענין בפני עצמו ואאשה שאין לה וסת קאי:

ד"ה כגון ספק נגע ספק לא נגע וכו'. נ"ל דרש"י ס"ל דהא דקאמר בגמרא כי אמרינן העמד דבר על חזקתו היכי דלית ליה ריעותא דגופא וכו' לא קאי כלל אטומאה דבטומאה לא נפקא מינה בחזקה כלל דאי הוי ברה"י טמא מספק אפי' היכא דאיכא חזקה דילפינן מסוטה ואי ברה"ר טהור בלא חזקה דג"כ הלכתא גמירי לה מסוטה אלא אמילי אחריני קאי לענין שאר איסורין כדאיתא בחולין דף י':

בתוס' דבור הראשון מדפריך בגמרא לר"ש אי מה סוטה טמא ודאי וכו'. ר"ל דליכא למימר דלעולם גם לרבנן בכל ספק טומאת אינו טמא ודאי אלא ספק טומאה משום דלא ילפינן מסוטה לטומאה ודאי דשאני סוטה דאיכא רגלים לדבר ואע"ג דקאמר לקמן רבנן סברי כי סוטה מה סוטה ספק הויא ועשאוהו כודאי הכא נמי ספק ועשאוה כודאי היינו דוקא במקום דאיכא תרתי לריעותא כדאמר בתר הכי ועיקר מלתא אטעמא דתרתי ריעותא סמיך דהוצרך ג"כ לטמא ברה"י טומאת ודאי אבל בעלמא אימא לך דגם לרבנן אינו טמא ודאי אפילו ברה"י זה אינו דמדפריך בגמרא לר"ש וכו' והוצרך לומר שאני סוטה דאיכא רגלים לדבר משמע דלרבנן אתי שפיר ולא הוצרך לטעמא דרגלים לדבר והשתא אי ס"ד דגם לרבנן בעלמא לא הוי טמא ודאי אף ברה"י תקשה ליה למקשה

בעלמא לרבנן דקי"ל דכל ספק טומאה ברה"ר טהור דילפינן לה מסוטה א"כ נימא אי מה סוטה ברה"י טמאה ודאי ה"נ כל ספק טומאה ברה"י טמא וראי אלא ע"כ צ"ל גם לרבנן דשאני סוטה דאיכא רגלים לדבר א"כ מאי פריך לר"ש אלא ע"כ לרבנן בכל ספק טומאה ברה"י טמא ודאי ולא סבירא להו טעמא דשאני סוטה דאיכא רגלים לדבר ולכך פריך בגמרא לרבי שמעון דוקא אבל לרבנן הוה אתי ליה שפיר וכ"ת כיון דככל ספק טומאה ברה"י טמא ודאי למה הוצרך במקוה לטעמא דתרתי ריעותא אה"נ דלא מבעי ליה לטמא ודאי ברה"י אלא לטמא אפילו ברה"ר כך הם המשך דברי התוס':

בא"ד דלא ילפינן מסוטה לטמא למפרע כו'. והא דמטמינן לרבנן למפרע גבי מקוה שנמדד ונמצא חסר כדלקמן ע"כ צ"ל דהוי מטעם דתרתי דיעותא ואע"ג דלעיל מזה בקושיא כתבו התוספות דטעם דתרתי דיעותא לא הוצרך אלא לטמא אפי' ברה"ר מ"מ כתירוצם לא ס"ל הכי דכיון דפירשו דלטמא למפרע לא ילפינן מסוטה ע"כ גם לטמא למפרע הוצרך לטעם דתרתי ריעותא אבל עדיין יש לדקדק בגמרא דפריך לר"ש אי מה סוטה טמאה ודאי כרשות היחיד אף הכא טמא ודאי והוצרך לשנויי שאני סוטה דאיכא רגלים לדבר ומאי פריך לר"ש דלמא ס"ל דמסוטה לא ילפינן לטמא למפרע וטעמא דתרתי ריעותא לא ס"ל לר"ש כמו שכתבו התוספות לקמן דלית ליה דהרי חסר לפניך ולכך ס"ל דברה"י תולין במקוה ונראה דסבירא לה לגמרא מדגמר ר"ש הבית ממקוה ומדמה להו להדדי כדלקמן שמע מינה דלרבי שמעון ספק טומאה ושאר ספיקות כגון ספק תרומה דחבית דין אחד להן לרבי שמעון וכמו שאין חילוק בשאר ספקות בין להבא בין למפרע ה"נ בספק טומאה אין לחלק לר"ש ובכל ספק טומאה אית ליה לר"ש דתולין ולא ילפינן מסוטה אלא לטהר ברה"ר ולכך פריך לדידיה אי מה סוטה טמאה ודאי כו' והוצרך לשנויי התם איכא רגלים לדבר וכן כתב רש"י לקמן ש"מ דקסבר ר"ש בשאר ספק טומאה דעלמא נמי ברה"י תולין כו' וק"ל:

[**בא"ד**] וא"ת במעת לעת דקיל טפי משאר טומאות כדפי' אמאי החמירו בו כו' כדמוכח בשמעתין. פי' דבמעת לעת שבנדה טמא אף ברה"ר דקאמר והלל כי אמרינן כו' כגון ספק נגע כו' וע"כ לא אמרינן אוקי מלתא אהזקתיה לענין טומאה אלא ברה"ר דברה"י ספקו טמא ואם כן ה"ה נמי סיומא דמלתיה דקאמר אבל איתתא כיון דמגופה חזיא לא אמרינן אוקי אחזקתה וטמאה היינו נמי אפילו ברה"ר:

בא"ד וי"ל דאף ברה"ר לא נטהר כו' משום דאשה שראתה השתא ודאי טמאה היא כו'. משמע מדברי התוספות דמתרתי טעמי קאמר דלא ילפינן מסוטה לטהר באשה ברה"ר חדא משום דכיון דאיכא ריעותא מגופה אתרע חזקתה וחדא משום דכיון שראתה השתא

ודאי טמאה אבל אי לאו טעמא דאיכא ריעותא מגופה הוה ילפינן מסוטה לטהר ברה"ר אע"ג דהשתא ודאי טמאה ובזה יתורץ ג"כ דבגמרא פריך לרבנן אי מה סוטה ברה"ר טהור כו' ומאי פריך נימא דשאני מקוה דהשתא ודאי חסר ולכך לא ילפינן מסוטה לטהר ברה"ר אבל למאי דכתבינן דתרתי טעמי בעי דלא ילפינן מסוטה לטהר ברה"ר א"ש. אלא שעדיין יש לדקדק בענין זה דדברי התוס' נראין כסותרין דבחדא מלתא דהיינו לענין טומאה ודאי עשו טומאת אשה קיל משאר טומאות ולענין טומאה ברה"ר היא חמורה משאר טומאות אימא איפכא והוי כמלתא בלא טעמא אבל נראה לי דמעיקרא טעמא דמלתא הוא דטומאת אשה במעת לעת דהוי למפרע קיל משאר טומאות ולכך לא ילפינן מסוטה לרבנן לענין חולין רק מוקמינן לה אחזקתה אלא שבקדשים החמירו במעת לעת לומר תולין משום לעשות סייג לדבריהם כדלקמן (דף ד' ע"ב) והואיל ואינו אלא משום חומרא דקרשים השוו מדותיהם ולא חלקו בין רשות לרשות אלא כדי שלא יהא רחוק מן השכל לומר שמעת לעת שבאשה דקיל יהא טמא ברה"ר ולא ילפינן מסיטה ובשאר טומאות דחמירי יהא טהור ברה"ר [דלא] ילפינן מסוטה ולכך כתבו התוס' דאינו רחוק כ"כ דיש להשיב דלא גמרינן מסוטה לטהר ברה"ר אלא דבר שדומה לסוטה שגם עתה היא בספק משא"כ במעת לעת שבנדה וק"ל:

בא"ד אלא גמרינן לטהר מדרב גידל כו'. הא דרב גידל בסוטה פ' כשם דף כ"ט ע"ש:

בא"ד ובטומאות בשר קדש שייך למפרע כמו להבא. נראה דרצונם בזה כדי לתרץ שלא תאמר כמו דליכא למילף אשה מסוטה לטהר ברה"ר או באין בו דעת לישאל משום דסוטה גם עתה בספק מטעם זה נמי לא ניחא למילף מבשר קדש דדלמא בשר קדש נמי איירי שגם עתה הוא בספק לכך כתבו דבטומאת בשר קדש שייך למפרע כמו להבא ולמפרע היינו שנמצא עתה בטומאה בודאי אלא שמספקינן אי הוה התם למפרע והיינו ממש דומיא דמעת לעת שבאשה אבל סוטה לא שייך כי אם בספק דלהבא דגם עתה הוא בספק דלמפרע לא שייך גבה וק"ל אבל עדיין יש לדקדק הואיל וכן הוא דבטומאת בשר קדש שייך למפרע כמו להבא אם כן נילף נמי מיניה דבדבר שיש בו דעת לישאל הוי טמא ודאי כמו בטומאת בשר קדש אפילו למפרע אבל אין זה קושיא כלל דיש בו דעת לישאל אתי מכל טהור יאכל בשר הא ספק טמא ר"ל טמא לענין שלא יאכל בשר מכאן ולהבא אכל לא שייך לומר למפרע ולכך ליכא למילף מיניה טומאה למפרע ביש בו דעת לישאל וק"ל:

בא"ד וא"ת מ"ש דבנגע בא' כו' ואשה נמי אמרינן לקמן כיון דשכיחי בה דמים כו'. ר"ל וליכא למימר דשאני התם דלא ראוהו הי מבערב וליכא למימר אוקי אחזקתיה אבל אשה

דבדקה עצמה בשום פעם לפני זה הוי כמו ראוהו הי מבערב דטהור אף לרבנן זה אינו דאשה נמי כיון דשכיחי בה דמים כאינה בדוקה דמיא:

בא"ד וא"ת ומ"ט אמרינן בנגע בא' לשרוף כו' דאשה נמי מקרי' במקום מציאתה. ר"ל וכ"ת דשאני התם דטעמא הוי דכל הטומאות הן כשעת מציאתן כשנמצא מת במקום שהיה מאתמול אבל כשנמצא מת במקום אחר לא אמרינן לשרוף כדלקמן (דף ד') ואשה נמי כממקום למקום דמיא וכשנגעה בטהרות בתוך מעת לעת לא היתה במקום זה שהיא עומדת בו עכשיו בשעה שמצאה עצמה טמאה זה אינו דאשה נמי מקרית במקום מציאתה כו':

בא"ד וי"ל משום דלבו נוקפו וכו'. והא דלא תירץ כן לעיל בתחלת דבור שהקשו מ"ש מכל ספק טומאה וכו' משום דאי הוה אפשר למילף אשה מסוטה היתה מדינא טמאה בודאי טומאה א"כ לא שייך לומר דמשום דלבו נוקפו לטהרה שלא כדין וק"ל:

בא"ד אך קשה לפי זה מאי פריך להלל ממקוה וכו'. ר"ל הא דאיתא בגמ' גבי מאי שנא ממקוה דקאמר להלל קשיא ודאי דאילו במעת לעת תולין וכו' ומאי פריך נימא דמשום הכי תולין ואין שורפין משום שלא יהא לבו נוקפו דהא מטעם דלבו נוקפו לא אמרינן לשרוף וכללא דמלתא דאף לטעמא דחזקה מועיל טעמא דלבו נוקפו שלא לשרוף אע"ג דאינו מועיל לטהר לגמרי אבל לרבא דאמר לקמן משום ביטול פריה ורביה שלא יהא לבו נוקפו מטהר שמאי לנמרי דאמר רבא טעמא דשמאי משום ביטול פריה ורביה:

בא"ד וא"ת אמאי מטהר שמאי טפי באשה מבקופה וכו'. היינו להאי לישנא דאי הוה דם וכו'. פי' להאי לישנא משני שמאי שפיר דמשום הכי טיהר באשה דאין לה שוליים ואי הוה דם מעיקרא הוה אתי אבל לאידך לישנא דס"ל דטעמא דשמאי משום דהעמד אשה אחזקתה או מטעם דאשה מרגשת וכו' רבא דאמר טעמא דשמאי משום ביטול פריה ורביה ל"ל האי טעמא דאי איתא דהוה דם מעיקרא הוה אתי וכו' א"כ תקשה ליה לשמאי מקופה ומנגע בא' וכו' ונהי דלטעמא דהרגשה לא קשה מידי וכן לטעמא דביטול פריה ורביה הא דמטהר באשה משום דאשה מרגשת או משום פריה ורביה אבל מ"מ לטעמא דהעמד אשה אחזקתה דקשה דהא בקופה ובנגע בא' לא אמרינן מוקמי ליה אחזקתיה וק"ל ודברי ספר ח"ש שכתב במקום זה אינם מובנים לי ותמוהים בעיני:

ד"ה והלל כי אמר דמוקי מילתא אחזקתיה וכו' היינו ברה"ד כדפרישית כו' אבל טמא שנגע באחד מן החביות וכו'. רצונו בזה משום דהתוס' גורסים כגמרא כגון ספק נגע ספק לא נגע דלא כרש"י ומה שהקשה רש"י דהתם לא משום חזקה הוי דהא ספק טומאה ברה"ר טהור הלכתא גמירי לה מתרצין התוספות דשפיר גרסינן ליה והא דהוי הלכתא

גמירא דילפינן מסוטה היינו במידי דליכא חזקת טהרה אבל היכא דאיכא חזקת טהרה טהור מטעם דמוקמינן לה אחזקתיה וכ"ת למה לי טעמא דחזקה תיפוק לי דנילף מסוטה נפקא מינה אפילו היכא דליכא למילף מסוטה כגון בדבר שאינו יכול להיות כגון שנגע טומאה באחד משנים ואינו יודע באיזה שאחד מהן ודאי טמא אלא שהספק הוא שאין ידוע איזה הוא הטמא דליכא למילף מסוטה וספק נגע וספק לא נגע בזה אמרינן הכא בשמעתין דאמרינן בהו העמד טהור על חזקתו ועל יסוד זה נמשכו כל דברי התוספות בד"ה והיינו דמסיימי וכן ב' שבילין וכו' לא מסוטה גמרינן אלא דמוקמינן כל אחד בחזקת טהרה כדאמר הכא ר"ל דקאמר בשמעתין והלל כי אמרינן העמד טמא על חזקתו כגון ספק נגע ספק לא נגע וכו' והיכי דליכא חזקה גמרינן מסוטה ודוקא בדבר שיכול להיות דומיא דסוטה וק"ל:

דף ב:

בגמ' התם משום דאיכא למימר העמד טמא על חזקתו אדרבה וכו'. המשך הסוגיא כך היא דעיקר הפירכא היא לשמאי דמטהר באשה לגמרי ובמקוה הוי ודאי טמא ולכך כשמשני התם משום דאיכא למימר העמד טמא על חזקתו פריך אדרבה העמד מקוה על חזקתו ר"ל והוי חזקת טהרה כנגד חזקת טומאה ולא הוי לן למימר ודאי טמא אלא ספק ומשני הרי חסר לפניך ואתרע חזקת הטהרה ופריך א"כ ה"נ גבי אשה נימא הרי דם לפניך וליכא חזקת טהרה ואמאי מטהר שמאי באשה לגמרי למפרע מטעם דהעמד אשה על חזקתה ומסיק התם איכא תרתי לריעותא ולכך הוי טמא ודאי והכא חדא לריעותא הלכך אע"ג דאיתרע חזקת הטהרה קצת דהרי דם לפניך אפ"ה מטהר שמאי לגמרי דחדא ריעותא לא חשיבא כלל כך נ"ל שיטת סוגיא זו אלא הסוגיא שאחר זה טורח לישב דפריך מ"ש מהבית וכו' ומשני התם משום דאיכא למימר העמד טבל על חזקתו ופריך אדרבה העמד יין על חזקתו ומאי פריך אין ה"נ כיון דאיכא למימר העמד טבל על חזקתו ואיכא נמי למימר אפכא העמד יין על חזקתו ולכך הוי ספק ולא ודאי דהתם לא פריך אלא מספק לשמאי דמטהר באשה לגמרי ונ"ל דאה"נ דלפי בריייתא זו דקתני גבי חבית ספק דאתיא כר"ש כדמסיק במסקנא לא היה צריך לפלפול זה אלא משום דבמסקנא מסיק דרבנן דאית להו גבי מקוה ודאי ה"נ גבי חבית ודאי משוו ליה לדידהו יקשה לן נמי אמאי היה ודאי מטעם דהעמד טבל על חזקתו אדרבה העמד יין על חזקתו ולכך מסיק נמי גמרא האי סוגיא דפלפולא גבי חבית כמו במתניתין דמקוה

וק"ל ועוד הארכתי בדרכים אחרים בשיטה זו בקיבוץ בני הישיבה ת"ל אבל זה נראה בדרך הפשוט:

בתוס' ד"ה דאיכא ריעותא מגופה וכו' כמו בנגע בא' וכו'. ר"ל ואע"ג דאיכא חדא ריעותא דהרי מת לפניך אפ"ה מוקמינן ליה אחזקת חי והשתא הוא דמת וכן בכל כיוצא בזה בענין טומאה וטהרה ואע"ג דכל ספק טומאה ברה"י מסוטה גמרינן לה דטמא אפילו היכי דאיכא חזקה כמ"ש התוס' לעיל בד"ה והלל כי אמרינן וכו' הא כתבו התוס' לעיל דלא ילפינן מסוטה לטמא למפרע ומ"מ איכא למידק מאי מייתי התוס' הכא ראיה מנגע באחד דמטהרי אף רבנן בראוהו חי מבערב דמוקמינן ליה אחזקה להתיר הגבינות מבהמה שנמצאת טרפה מטעם חזקה אי לאי דהוי חזקה שאינה מבוררת הא משמע בתוס' לקמן (דף ג' ע"ב) בד"ה איכא בינייהו וכו' דלא מטהרי רבנן אלא ברה"ר ולא ברה"י א"כ ש"מ דספק טומאה הוא ולא מוקמינן ליה בחזקת ודאי חי וצ"ל דהא דטמא ברה"י היינו דוקא לקדשים מטעם דכל הטומאות כשעת מציאותן כמ"ש התוס' לעיל וכ"כ לקמן (דף ד') בד"ה שכל הטומאות וכו' דכל הטומאה כשעת מציאותן אינו אלא לקדשים ולכך כשלא ראוהו חי מבערב דל"ל העמידהו על חזקת חי עשאוהו כודאי וטמא אף ברה"ר אבל כשראוהו חי דאיכא כאן חזקת חי נגד הא דכל הטומאות כשעת מציאותן הוי כפלגא ופלגא והוי ספק ולכך ברה"ר טהור ככל ס"ט ברה"ר וברה"י טמא וכל זה דוקא מטעם דאיכא כאן חזקת חי דאי לאו חזקת חי היה אפי' ברה"ר טמא א"כ מייתו שפיר התוס' ראיה דמוקמינן ליה אחזקת חי אע"ג דהשתא מת והוי חזקה יפה לענין חולין דלא אמרינן בהו כשעת מציאותן אע"ג דהשתא איכא ריעותא לפנינו וכן בנדה הוה מוקמינן לה אחזקת טהרה אי לאו טעמא דאיכא ריעותא דמגופה קא חזיא:

ד"ה להלל קשיא ודאי וכו'. לא רצו התוספות לפרש כפרש"י דדייק ליה דטמא ודאי מדקתני בין ברה"ר בין ברה"י טמאות משום דאשכחן אף בטומאת ספק דטמא ברה"ר כמו במעת לעת שבנדה שטמא אף ברה"ר ואפ"ה תולין ולא שורפין כמו שכתבו התוספות לעיל בדבור הראשון:

ד"ה התם תרתי לריעותא וכו' אך קשה דאמר התם וכו' יקשה התם וכו' וקשה אדרבא הכל סיומא דקושיא ראשונה דתוספות הוא וק"ל:

בא"ד וי"ל דגבי מקוה רגילות להתחסר וכו' וכשטימא הכהן את הבית אפילו נתחסר הנגע וכו'. דברי התוספות האלו דברי מותר הן דל"ל כל זה ונראה דמשום דקשיא להו אפי' את"ל דחזקת הבית הוי חזקה ולא אמרינן השתא הוא דחסר מ"מ איכא נמי חזקה דגברא כנגדה דנימא אוקי גברא בחזקת טהרה ונימא דמעיקרא נחסר הנגע והוי כפלגא

ופלגא והוי ספק ואמאי מחזקינן הנכנס בבית באותו שבוע בודאי טמא ומייתי מספק חולין לעזרה דאין לומר דהוי מטעם דכל ספק טומאת ברה"י עשאוהו כודאי א"כ היכי יליף משום דאזלינן בתר חזקה מדכתיב ויצא הכהן מן הבית וגו' דלמא הוי מטעם דספק טומאה ברה"י וספקו כודאי טמא אלא ע"כ צ"ל דקרא בכל ענין איירי אפילו הוה ברה"ר כגון שיש בו הרבה בני אדם כמו שכתבו התוספות במסכת חולין דף י' ע"ב ד"ה ודלמא אדנפיק וכו' א"כ הדרא קושיין לדוכתא דאפילו אמרת העמד הבית על חזקתו איכא נמי כנגדה העמד גברא על חזקתיה ולכך כתבו התוס' וכשיטמא הכהן את הבית וכו' ר"ל דהואיל דאפילו נאמר דיועיל חזקת גברא דנימא דבשעה שנכנס שם כבר היה הנגע חסר מ"מ אכתי הוא טמא דכיון דכשיצא הכהן מן הבית היה שיעור הנגע בחזקת שלם וטימא הכהן את הבית גזרת הכתוב הוא שהבית טמא והנכנס לתוכו אח"כ אפילו נתחסר הנגע קודם שנכנס הוא טמא לכך מחזקינן להנכנס לשם כודאי טמא אבל אי הוה נוכל לומר דמטעם דהרי חסר לפניך איתדע חזקת הנגע לא היה לנו להחזיק הבית בחזקת טמא כלל ולכך הוכרחו התוס' לפרש ג"כ דדוקא גבי מקוה אמרינן הרי חסר לפניך משום דרגילות להתחסר מעט מעט משא"כ גבי נגע וגם חזקת גברא לא עדיפא כ"כ כמו שכתבנו ולכך מחזקינן הנכנס לשם בודאי טמא וק"ל:

דף ג.

ברש"י ד"ה מאי רגלים לדבר איכא וכו' וש"מ דקסבר ר"ש בשאר ספק טומאה דעלמא נמי ברה"י תולין וכו'. עי' לעיל במה שכתבתי בביאור דברי התוספות גבי הא דכתבו דלא ילפינן מסוטה לטמא למפרע:

ברש"י ד"ה ואב"א אי מסוטה גמרי רבנן וכו'. יש לדקדק מנא ליה לרש"י לפרש דהדר ליה גמרא השתא משנויא קמא מטעמא דלרבנן דלמא לא הדר אלא מטעמא דר"ש דהכי משמע דקאמר ואיבעית אימא היינו טעמא דר"ש וכו' ונראה דטעמו של רש"י דא"כ לא נפקא לן מירי בהאי שנויא בתרא משום דגם לשנוייא בתרא ע"כ צ"ל לר"ש דס"ל דשאני סוטה דאיכא רגלים לדבר דאל"כ כי יליף לענין לטהר ברה"ר סוף טומאה מתחלת טומאה נימא נמי מה תחלת טומאה ברה"י טמא ודאי אף סוף טומאה כן אלא ודאי ע"כ בכל ספק טומאה בין בסופו בין בתחלתו ס"ל לר"ש דתולין ולא יליף לה מסוטה דשאני סוטה דיש רגלים לדבר א"כ מאי נפקא מיניה לן בהאי שנויא לר"ש ולכך פרש"י דהנפקותא הוא לרבנן דהשתא בהאי שנוייא לא מסוטה גמרי לה רבנן דא"כ הוה ליה

למימר ברה"ר טהור אלא ס"ל דטמא ודאי בין ברה"י בין ברה"ר מטעם דאיכא תרתי לריעותא כודאי טומאה דמי:

בתוס' ד"ה ושניהם לא למדוה וכו' ר"ש נמי דגמר חבית מטומאה וכו'. לאו דוקא אלא ר"ל דמדמי הבית לטומאה דכמו שס"ל לר"ש גבי מקוה תולין רהוי ספק טמא הכי נמי ס"ל גבי חבית דהוי ספק חומץ דהוי תרומה מספק וצריך לחזור ולתרום:

ד"ה ושרצים דמעלמא וא"ת סיפא דקתני התם כתם שנמצא בחלוקה וכו'. עיין לקמן פרק דם הנדה (דף כ"ו:)

ד"ה והא איכא כתמים וכו' עד היה לנו לטהר כתמים אפילו מכאן ולהבא וכו'. נראה דהתוספות מפרשים כן משום דס"ל דאלמפרע לא קשה לשמאי דאה"נ דמטמא למפרע אף לשמאי כמ"ש התוספות לעיל מזה בד"ה ושרצים דעלמא וכו' דמסיפא דקתני התם כתם שנמצא בחלוקה וכו' לא פריך ולכך פירשו הכא דהא דפריך והא איכא כתמים וכו' דאלהבא פריך שלא יטמאו לשמאי אפילו להבא דלימא דמעלמא אתו אבל לישנא דגמרא דקאמר והאיכא כתמים משמע בהפך דבא לסתור טעמא דהרגשה משום דא"כ למה אינו מטמא בכתמים כדפריך והאיכא שוטה ולכך נ"ל לפרש בענין אחר דגמרא ס"ל דכמו ששמאי ס"ל גבי ראייה ממש דיין שעתן ואינו מטמא למפרע מסתמא ה"נ ס"ל בכתמים דאינו מחמיר טפי בכתמים מבראיה ממש ולכך אתי נמי שפיר לעיל כשפריך לשמאי ומאי שנא ממבוי דלא פריך מסיפא דקתני כתם שנמצא בחלוקה וכו' דודאי לא שייך דין זה לשמאי דמסתמא גבי כתם נמי ס"ל דיין שעתן ולכך פריך הכא אהאי שנוייא דמשני דטעמא דשמאי הוא הואיל ואשה מרגשת והאיכא כתמים ר"ל דמסתמא גבי כתמים נמי ס"ל לשמאי דאין מטמאים למפרע והתם לא שייך לומר אם איתא דהיה הכתם קודם שעת המציאה בחלוקה היתה מרגשת דהא השתא נמי לא הרגישה אם כן מ"ט מטהר התם שמאי למפרע אלא נצטרך לומר דאין הכי נמי דלשמאי שלא ס"ל דין כתמים כלל ואפילו להבא אם כן לימא תנן כתמים דלא כשמאי וזה דוחק גדול דכל דיני כתמים לא אתו אליבא דשמאי ומשני מודה שמאי בכתמים וכו' והשתא הוי פירכא דוהא איכא כתמים דומיא מאי דפריך והא איכא שוטה וכו' ודו"ק נ"ל אף שהוא שלא כדברי התוספות:

בא"ד דרגלים לדבר הוא דלמפרע אתו נ"ל להגיה דרגלים לדבר דמגופה אתו אפילו למפרע ודו"ק:

דף ג:

ד"ה איכא בינייהו וכו' א"נ י"ל דידע טעמא דתרתי לריעותא וכו' ועיקר פירכא דלעיל לשמאי וכו'. ר"ל דהתוספות הקשו מ"מ אף להנך שנויים איצטריך ע"כ לשנויא דתרתי ריעותא משום דלא תקשה להלל ממקוה דהתם שורפין והכא תולין וא"כ בזה יתורץ ג"כ שמאי לשנויא דהעמד אשה על חזקתה דומיא דחבית ומקוה ומאי נפקא מינה דלהאי שנויא איכא למרמי הבית ומקוה לב"ש ולהנך לישני ליכא למירמי כיון דלתרוייהו הוכרחו לשנוייא דב' ריעותא ותירצו התוספות בתירוץ ראשון דלהנך לישני לא נצטרך כלל לטעמא דתרתי ריעותא ובתירוצא בתרא תירצו דאע"ג דלהנך לישני נצטרך ג"כ לטעמא דתרתי ריעותא אליבא דהלל שלא תקשה לן הכא תולין והתם שורפים בזה אין כאן דוחק כלל דהא גם המקשה דלעיל עיקר קושייתו היה לשמאי דמטהר לגמרי והיה דוחק בעיני המקשה לומר דבחדא ריעותא נטהר לגמרי ונצטרך המתרץ לדחוק לעיל ולתרץ דאפ"ה ס"ל לשמאי דבחדא ריעותא טהורה לגמרי אף שהוא דוחק אבל להנך לישני ליכא למרמי לשמאי מחבית ומקוה דהאי דמטהר שמאי לגמרי באשה היינו מטעם דאשה מרגשת או מטעם דאם איתא דהוה דם מעיקרא הוה אתי ולא נצטרך לדחוק לשמאי לומר דמשום דליכא באשה תרתי ריעותא מטהר לגמרי וק"ל:

ד"ה והתניא המדלה עשרה דליים וכו' הקשה הר"ר מנחם אמאי לא מייתי מתני' דטהרות וכו'. נראה דלשון מייתי לאו דוקא דאר"ל משום רבי ינאי נמי מקשה דאמאי אמר האי לא שנו אלא שאין לה אוגנים וכו' אברייתא ולא אמתני':

בא"ד א"נ לא קתני מים במתניתין וכו' עד אלא אמרינן דבדלי זה האחרון נפל תחלה כשהיה ריקן וכו'. נ"ל דלהאי שנויא דתוספות נמי נצטרך לומר דע"כ לא מיירי בחד דלי שדלה בו עשרה פעמים זה אחר זה דא"כ השתא נמי שייך לחלק ולומר דביש לו אוגנים כולם טמאים ואפילו כל מה שהוא בבור וכ"ש הוא דיין ושמן מקבלין טומאה אפילו במחוברים בבור משא"כ במים אלא ע"כ איירי שדולה בעשרה דליים זא"ז ולכך האחרון שנמצא בו השרץ טמא וגם כל מה שנשאר בבור דשמא השרץ היה בדלי קודם הדליים וכשדלה בו טימא כל מה שבבור אבל הדליים הראשונים טהורים בין אין להם אוגנים בין יש להם אוגנים ואשמועינן תנא דלא חיישינן שמא היה השרץ בבור מתחלה וטימא הכל אבל אי הוה איירי במים ליכא לשנויי דאיירי בעשרה דליים שדלה בהן בזה אחר זה ולכך כולן טהורין חוץ מן האחרון אפילו ביש להן אוגנים דא"כ מאי אשמועינן פשיטא דכולן טהורין אפילו היה השרץ מתחלה בבור אין המים מקבלים טומאה אלא א"כ נימא דניחוש דשמא בכל פעם כשדלה בכל דלי ודלי נגע בשרץ ונטמא ולמה ניחוש כולי האי

ולכך פירשו בשנויא קמא כשמיירי במים דלא איירי שדלה בזה חהר זה אלא שהעשרה דליים כולן יחד בבור בשעה אחת דהשתא אשמועינן דאפ"ה כולן טהורים ולא חיישינן שמא נגע השרץ בכולן משום ספק טומאה שצפה על פני המים חוץ מן האחרון:

דף ד.

ד"ה והא אשה מכוסה היא וכו' לכך י"ל מכוסה היא וכו'. ר"ל לפירוש התוספות ה"פ והא דומיא דאשה קתני ואשה מכוסה היא באופן שהיה לה להרגיש וא"כ ה"ה קופה איירי נמי באופן שהיה לו להרגיש בנפילת השרץ והיינו בקיפה מכוסה:

ד"ה שאני אומר וכו' ותירץ ר"ת דגבי כלים וכו' משום דאית להו טהרה במקוה וכו'. ואע"ג דהתם בחולין איירי בצלוחית שאין לה טהרה במקוה כמו כלי חרס מ"מ רוב כלים יש להם טהרה במקוה ולא פלוג רבנן בכלים אבל אוכלין בכולן אין להן טהרה במקוה ולכך לא החמירו לגזור עליהם טומאה:

דף ד:

ד"ה ואיבעית אימא וכו' לא בא לתרץ וכו'. כלל הענין שלפירוש התוספות האי ואב"א קאי אלעיל אפירכא קמייתא דפריך והתנן בכד ע"ג דף אלמא לא מחזקינן טומאה ממקום למקום ומשני התם כדקתני טעמא שאני אומר וכו' ר"ל שיותר יש לתלות באדם שנטלו מבנפילה והשתא אתא לומר דאפילו את"ל דאין לתלות באדם יותר מבנפילה אפ"ה לא קשה מידי דהתם בטומאת דרבנן ולכך מקילינן בה ולא מחזקינן טומאה ממקום למקום אפילו לתלות אלא מטהרים לגמרי אבל לעיל גבי קופה לעולם אימא לך דלתלות תלינן ולפירש"י קאי האי ואב"א אפירכא בתרייתא דפריך מכדי האי ככר ספק טומאה ברשות היחיד הוא וכו':

ד"ה כל אשה שיש לה וסת וכו' אע"ג דתנן לקמן וכו' צריכה להיות בודקת וכו' כצ"ל. ור"ל דקתני סיפא וכשהיא עוברת לשמש את ביתה ולפום ריהטא נראה דכוונת התוספות בזה אע"ג דתנן לקמן וכו' דמשם שמעינן דאע"ג דיש לה וסת צריכה לשמש בעדים וא"כ הדרא קושיא לדוכתא דלא ה"ל להפסיק במתני' בבבא זו דהמשמשת בעדים הרי היא כפקידה בין בבא דכל אשה שיש לה וסת דיה שעתה ובין בבא כיצד דיה שעתה וכו' אבל לפי זה לא יתיישב דמה מתרצין התוספות הכא תנא ליה לאשמועינן דאותה בדיקה חשובה למעט במעת לעת וכו' דמה השיבו בזה דמ"מ קשה דבשביל זה לא היה צריך להפסיק אלא ה"ל למיתני אחר בבא דכיצד דיה שעתה וכו' המשמשת בעדים הרי היא

כפקידה וממעטת על יד מעת לעת וכו' ואי לאשמועינן דאע"ג דיש לה וסת צריכה לשמש בעדים זה שמעינן מסיפא דלקמן דקתני אע"פ שאמרו דיה שעתה צריכה להיות בודקת וכו' וא"כ הדרא קושיא לדוכתא ועוד דלפי זה סוברים התוספות דהא דקתני לקמן אע"פ שאמרו דיה שעתה צריכה להיות בודקת וכו' קאי אאשה שיש לה וסת ואח"כ אמרו ודלקמן היינו בארבעה נשים דדיין שעתן ואף אמנם שיש ליישב כל זה בדוחק מ"מ ברוב דברים לא יחדל ונ"ל דכוונת התוספות הוא זה אע"ג דתנן לקמן אע"פ שאמרו דיה שעתה וכו" ר"ל ושם לישנו הדינין דהנשים שאמרו דיין שעתן צריכין לשמש בעדים א"כ הא דהפסיק הכא בבא דהמשמשת בעדים לאשמועינן דאע"ג דיש לה וסת צריכה לשמש בעדים אין כאן מקומו אלא ה"ל למיתני נמי האי דינא לקמן גבי הא דקתני אע"ג שאמרו דיה שעתה צריכה להיות בודקת וכו' ומתרצין דהכא תנא לה לאשמועינן דאותה בדיקה חשובה למעט מעת לעת וכו' ומשום הכי היה מוכרח למיתני בבא זו הכא ולכך הפסיק נמי בבבא דהמשמשת לאשמועינן הכא דאע"ג דיש לה וסת צריכה לשמש בעדים והדר קאמרו וכ"ת כיון דאשמועינן הכא בהפסקת בבא זו דאע"ג דיש לה ווסת צריכה לשמש בעדים א"כ הסיפא דקתני אע"פ שאמרו דיה שעתה צריכה להיות בודקת וכו' למה לי הא כבר אשמועינן הכא ומתרץ דהכא אשמועינן באשה שיש לה וסת ולקמן אשמועינן בשאר הנשים שאמרו דיין שעתן דהיינו הארבע נשים דלקמן במתניתין:

דף ה.

בגמ' האי מאי אא"ב בשלמא חד לפני תשמיש וחד לאחר תשמיש אצטריך וכו'. ר"ל ואע"ג דהאי דלאחר תשמיש לית בה רבותא אגב האי דלפני תשמיש נקטיה אלא אי אמרת תרוייהו לאחר תשמיש תרוייהו פשיטא:

ברש"י ד"ה ואב"א לעולם חד לפני תשמיש וחד לאחר תשמיש ואפ"ה הרי זו כפקידה אלאחר תשמיש קאי וא"ת עד לפני תשמיש למה הוזכר כצ"ל והכל ד"א הוא ומה שכתב וא"ת עד שלפני תשמיש למה הוזכר וכן מה שכתבו בסוף הדבור שאחר זה דאי אבתרא לחודא ראשון למה הוזכר ר"ל למה הוזכר שלא כדין שהרי עד הראשון אינו כפקידה ולא שייך לומר דנקטינן אגב עד דלאחר תשמיש כדלעיל דזה לא שייך לומר כששניהם כפקידה אלא שהאחד הוא פשוט ולא אצטרך לאשמועינן וק"ל:

בתוס' ד"ה ובריית ד"ה וכו' אבל לגמרי לא אתא כרבנן כו' אבל לעיל שאמר ומתני' בשעת וסתה ודברי הכל לגמרי אתי כד"ה אפילו כרבי דוסא משום דמתני' סתמא קתני אשה שיש לה וסת דיה שעתה ולכך לרבנן איכא לפרש דאיירי בשעת וסתה ולרבי

דוסא איכא לפרש אפילו שלא בשעת וסתה אבל בברייתא דקתני בהדיא שאם תראה שלא בשעת וסתה מטמאה מעת לעת דמשמע בהדיא הא בשעת וסתה אינה מטמאה מעת לעת ולהאי לישנא לרבנן אפי' בשעת וסתה מטמאה מעת לעת ולכך לא לגמרי אתי כרבנן:

ד"ה רבי מאיר דמחמיר בכתמים וכו דא"כ מה היה לו להאריך וכו' עד ונראה לפרש ר"מ היא דמחמיר שהוא רגיל להחמיר בכתמים וכו'. יש לדקדק מה מתרצין התוספות דהא לפירושם נמי יקשה מה היה לו להאריך להגמרא ולומר שהוא רגיל להחמיר בכתמים וי"ל קצת דאם היה משני גמרא בקצרה אין ר"מ היא דתניא וכו' היה נראה קצת דוחק בשיטת המקשה והמתרץ משום שהמקשן הקשה מכלל דת"ק סבר אפילו למפרע כלומר וזהו אין סברא שיסבור הת"ק שיטמא הכתם אפילו למפרע בנשים שהן דיין שעתן דהשתא כתמן יהיה חמור מראייתן א"כ מה השיב התרצן אין ר"מ היא דתניא וכו' והכל טעמא מאי הואיל ואין סברא להחמיר כ"כ בכתמים לכך הוסיף ואמר אין ר"מ היא שרגיל תמיד להחמיר בכתמים ולכך מחמיר גם הכא וק"ל:

ד"ה השתא מעת לעת ממעטת וכו' פירש מע"ל דפשעה וכו'. וכתבו פירוש זה משום דהוקשה להו מאי קאמר גמרא השתא מע"ל ממעטת וכו' מאי ק"ו הוא זה אימא לך דהא ודוקא מעת לעת ממעטת כדי שלא תטמא זמן ארוך למפרע אבל זמן קצר דהיינו מפקידה לפקידה ה"א דמטמא למפרע לכך פירשו דהק"ו הוא מטעם פשיעה וק"ל:

דף ה:

ד"ה מסייע ליה לזעירי וכו' תימה דממתניתין לא שמעינן לטמא אדם ובגדים. י"ל דעת התוס' דר"ל לטמא אדם לטמא בגדים לא שמעינן ממתני' אבל לטמא אדם לחוד או בגדים שפיר שמעינן ממתני' דאי לא מטמא אפילו אדם לחוד כ"א אוכלין ומשקין כשאר כלי ראשון לטומאה א"כ למה נקט במתני' מטה הל"ל כלי סתם וי"ל ג"כ דר"ל דאפילו אדם לחוד או בגדים לא שמעינן ממתני' כי אם אוכלין ומשקין ואשמועינן מתני' דלא נימא דספקו טהור לגמרי כדין דבר שאין בו דעת לישאל הואיל וסתם מטה עומדת על הארץ ואין הנדה אוחזה בידיה כשאר טהרות לכך תנא מטה לאשמועינן דכשחברותה נושאות אותה במטה חשוב יש בו דעת לישאל וכ"ש לר"י דאפי' כשאין חברותיה נושאות אותה הוי טמאה דהוי רבותא טפי:

ד"ה כשחברותיה נושאות וכו' ופריך והא אין בו דעת לישאל הוא דאמר כרבי יוחנן וכו'. ואע"ג דלא דמיא לדרבי יוחנן דר"י איירי שהאדם תופס הטומאה בידו והדבר המקבל

טומאה מונה על גבי קרקע ובההיא דמחט שנמצא וכו' הוא איפכא שהאדם תופס הסכין שהוא הדבר המקבל טומאה בידו והמטמא שהוא המחט מונחת בבשר ואין זה דומה לרבי יוחנן אלא לדזעירי בשחברותיה נושאות המטה שהוא הדבר המקבל טומאה צ"ל דגמרא ס"ל דיותר סברא הוא לטמא כשהאדם אוחז הדבר המקבל טומאה בידו ונוגע בו בטמא דזה מקרי יותר טומאה הבאה בידי אדם מהיכא כשאדם אוחז הטומאה בידו והדבר המקבל טומאה מונח על הקרקע ולכך ס"ל דר"י דמטמא כשהאדם אוחז הטומאה בידו כ"ש דס"ל דטמא כשאוחז הדבר המקבל טומאה בידו ולכך מוקי שפיר ההיא דמחט שנמצא בבשר כר"י שהכל מקרי ספק טומאה הבאה בידי אדם וכן משמע בדבור שאחר זה שכתבו התוס' וקמ"ל רבי יוחנן אפילו מונחים ע"ג קרקע או טהרות ביד טהור וטומאה מונחת ע"ג קרקע:

ד"ה ספק טומאה הבאה בידי אדם וכו' עוד תנן בסיפא דטמא שפשט רגלו היה מקל בידו מלאה משקין וכו' כצ"ל:

ד"ה היה מתעטף בטליתו וכו' או טומאות וטהרות לפניו וכו' וקמ"ל דלא הוי ספק ספקא וכו'. וי"ל א"כ מאי פריך המקשה מיתיבי וכו' דמנא ליה דהא דתנא טהור מטעם דהוי דבר שאין בו דעת לישאל דלמא אימא לך דהא דטהור היינו מטעם דהוי ספק ספיקא וי"ל דמשמע ליה להמקשה דהא דתני טהור ר"ל הכל טהור בין הטלית ובין הטהרות ובכל ענין הכל טהור ואי איירי מתני' דוקא כשהטומאה וטהרות לפניו וטליתו טהור הוי מטעם ספק ספיקא היה לנו לטמא לכל הפחות הטלית דהא לגבי טלית אין כאן כי אם ספק אחד אם נגע בטומאות או לא נגע אלא ודאי הטעם הוי משום דבר שאין בו דעת לישאל ולכך הוי הכל טהור:

דף ו.

בגמ' תניא כותיה דרבא הרואה דם מטמאה מע"ל וכו' הרואה כתם מטמאה למפרע וכו'. בפרש"י משמע שהיה גורס בברייתא בתחלת בבא דהרואה כתם מטמאה למפרע וכו' ואחר כך הרואה דם מטמאה מעת לעת וכו':

בתוס' ד"ה אבל היכא דליכא דרא דטומאה וכו' ופירש דאית להו דרא דטומאה דאורייתא כלומר שייכי בטומאות הנוהגים בחולין וכו'. בלאו האי פירושא היו התוספות יכולין להקשות קושייתן ולא תלה קושית דתוספות בפירוש זה כלל אלא שכתבו אגב גררא פירושא דשמעתין דהתם וע"ש בתוספות ותמצא שכתבו פירוש זה בדבור בפני עצמו:

בא"ד וי"ל דמעת לעת לית ליה אפילו דררא דטומאה דרבנן וכו'. משמע מדברי התוספות שבקושיא היה עולה על דעתו שמה שמשני בגמרא כי קתני היכא דאית ליה דררא דטומאה אבל היכא דלית ליה דררא דטומאה לא קתני ר"ל דררא דטומאה דאורייתא קתני אבל היכא דלית ליה דררא דטומאה דאורייתא כגון מעת לעת שבנדה דלא הוי כ"א דרבנן לא קתני גבי מעלות ולכך הקשו ליתניה במעלות אחרונות דלית להם ג"כ דררא דטומאה דאורייתא ותירצו דמאי דקאמר בגמרא אבל היכא דלית ליה דררא דטומאה לא קתני ר"ל דבמעת לעת ליכא דררא דטומאה כלל אפילו דררא דטומאה דרבנן כמו שפירשו בסוף דבריהם דבשעה שעוסקת בטהרות אין שם ספק טומאה כלל:

ד"**ה** מאי לאו בין דקדש בין דתרומה כו' עד משום דרשב"א פליג התם אף בקדשים. פירוש דס"ל דאף בקדשים אינו מטמא כתם למפרע עד שעת הכיבוס כי אם מעת לעת שלא יהא כתמה חמור מראייתה כדאיתא התם אבל מ"מ תמיהה לי מאי הקשו התוספות מהתם דהא התם אכתם קאי דמיטמא למפרע עד שעת הכיבוס ולכך אינו מטמא עד שעת הכיבוס אלא בקדשים והכא בשמעתין קאי אראיה דמטמא מעת לעת אימא לך דמטמא אפילו בתרומה וצ"ע:

ד"**ה** כשבדקה עצמה בשיעור וסת וכו' עד אלא דניחא ליה למינקט שיעור וסת ולשרוף אבל לאחר זמן אע"ג דהוי ספיקא דאורייתא אין שורפין כדאמר בשמעתין דפרוזדור ולקמן בפרק האשה נמי אמרינן כל שבעלה באשם תלוי וכו' כך הם שיעור והמשך דברי התוספות וכן נ"ל ומה שכתוב בספרים אף ברה"ר דבשמעתין דפרוזדור מוכיח וכו' אין זה מדברי התוספות רק גליון הוא וטעה הסופר וכתבו בפנים וכן מצאתי בתוספות ישנים:

דף ו:

ד"**ה** בשעת הדחק וכו' וי"ל דהאי בשעת הדחק היינו אדם שנגע במעת לעת שבנדה ועשה מעט טהרות לפני ראייתה וכו'. הא דפירשו התוספות שעשה מעט טהרות קודם הוראתו ולא פירשו שלא עשה שום טהרות כלל קודם הוראתו רק על פי הוראתו של רבי שהורה שהנוגע הוא טהור הלך הנוגע ועשה הרבה טהרות ועל זה אמר רבי כדאי הוא ר"א וכו' נראה דס"ל דאם לא עשה מקודם זה שום טהרות כלל לא היה רבי מורה להקל לכתחלה כיון דלא אתמר הלכתא לא כמר ולא כמר אע"ג דעדיין לא נזכר שרבים פליגי עליה לכך כתבו שאיירי שגם לפני הוראתו עשה מעט טהרות ומפני הפסד טהרות היה מורה להקל מפני שעדיין לא נזכר שרבים חולקים עליו אבל לאחר שנזכר שרבים חולקים עליו לא היה חושש להפסד מעט טהרות אם לא שעסק אחר כך בטהרות הרבה

ע"פ הודאתו ולכך אמר כדאי הוא רבי אליעזר וכו' דאילו לרבנן אפילו בשביל הפסד טהרות הרבה לא היה לו לטהר דלא דמי לשנת בצורת כיון שלא נעשה ההפסד קודם ההודאה כ"א לאחר הודאתו:

בא"ד ועי"ל שעת הדחק שהשואל הלך לו וכו' כצ"ל:

ד"ה נולד לה ספק טומאה כו' פי' נולד לה ספק הנוהגת אף בחולין וכו'. המשך דברי התוס' כך הם שהם מפרשים דהספק שקודם גלגול איירי בספק הנוהג אף בחולין דהשתא אין לאסור לא משום משמרת תרומותי ולא משום הפסד כהן משום דכיון דנולד בה כבר ספק שנוהג אף בחולין היתה בלאו הכי החלה אסורה לכהן אבל אם קודם גלגול נולד בה ספק הנוהג בחלה ולא בחולין סבירא ליה לתנא דמתניתין אע"ג דלא היה אסור לעשותם בטומאה משום משמרת תרומותי מכל מקום היה אסור משום הפסד כהן דאי לא עשאה בטומאה לא היתה החלה אסורה לכהן כיון שעדיין חולין גמורין הן קודם גלגול והספק שנולד בה אינו נוהג בחולין והדר קאמר אבל א"ל מתניתין שלעולם אימא לך שהספק שנולד בה קודם גלגול איירי נמי שנוהג בחלה ולא בחולין ואפ"ה ס"ל למתני' דליכא משום הפסד כהן שמתני' איירי שמפריש עליה ממקום אחר דאין נראה דקרי ספק טומאה וכו' אלא ודאי מתני' איירי שקודם גלגול נולד בה ספק שנוהג גם בחולין אבל אם נולד בו ספק שאינו נוהג בחולין ס"ל לתנא דמתניתין שהיה אסור לעשותה בטומאה משום הפסד כהן דלא איירי כלל מתניתין במפריש עליה ממקום אחר:

בא"ד ועל פירוש הקונטרס קשה דבתוספתא מסיים בה וכו'. פירוש אמתניתין דהכא נולד בה ספק טומאה עד שלא גלגלה וכו' מסיים בה בתוספתא וכן פירות עד שלא נגמרה מלאכתן ובו' ובפירות אם הקדים תרומתן קודם גמר מלאכתן תרומתן תרומה דהיינו הקדימו בשבלין ואפ"ה קתני בתוספתא דעד שלא נגמרה מלאכתן יעשו בטומאה ואין כאן איסור משום משמרת תרומותי וזה סותר פרש"י:

בא"ד ונראה דהתם נמי לא אסור משום משמרת תרומותי כפרש"י. ר"ל אלא דלא כפרש"י:

בא"ד בסופו ולרבא דשרי לגרום טומאה וכו' צריך לתרץ וכו' כתירוץ הראשון וכו'. ויש להקשות לפי זה א"כ תקשה לרבא דתוספתא דלעיל שהקשה מינה לפרש"י דמסיים בה וכן פירות עד שלא נגמרה מלאכתן וכו' אלמא דאף בפירות לא שייך איסור משמרת תרומותי קודם שנגמרה מלאכתן ונראה לתרץ דרבא ס"ל דבעד שלא גלגלה או נגמרה מלאכתה לתרומה ותרתי בעי דשיהא בה הפסד כהן וגם שיהא ראוי קצת לחול עליו שם תרומה כגון ביין ובפירות עד שלא נגמרה מלאכתן ואז אסור לגרום לה טומאה בידים

ולכך בההוא דאין בוצרין דאיכא תרתי דהא ראוי לחול עליו שם תרומה שהרי אם הפריש אפילו קודם שיקפה או שישלה הוי תרומה ושייך ביה קצת איסור דמשמרת תרומותי וגם איכא הפסד כהן משום דהא לא נולד בה שום ספק מקודם לכך אסור לגרום לה טומאה בידים אבל בההיא דתוספתא אע"ג דראוי לחול על הפירות שם תרומה כיון דאין כאן הפסד כהן שהרי נולד בהם ספק טומאה כבר מקודם וכן בההיא דהניזקין דשרי רבא לגרום טומאה קודם גלגול אע"ג דאיכא הפסד כהן כיון דאין ראוי לחול עליו שם חלה שהרי אם הפריש חלה קמח לא עשה ולא כלום ולכך מותר לגרום טומאה בידים:

דף ז.

ע'א תד"ה שלא תאמר בהוכחות שנינו פרש"י כגון ב' שבילין וכו'. התוס' סוברים שרש"י ר"ל שני שבילין ושני בני אדם וכל אחד הלך באחד מהן ועשה טהרות ואין ידוע איזה מהן הלך בטמא ואיזה מהן הלך בטהור והתוספות מפרשים שני שבילין ואדם אחד שהלך בשתיהן ואחר כל אחד עשה טהרות כל שני הטהרות טמאים דאיזה מהן נטהר:
ד"ה וכולן טהורין לבני הכנסת פרש"י דקאי אמשאן כבד וכו'. פירוש הא דקאמר וכולן משום דקאי אפילו אמשאן כבד:
ד"ה ומקפת וקורא לה שם הכא משמע דאפילו בשעת קריאת שם צריך הקפה כצ"ל:
בא"ד נוטל שיעור חלה מעיסה שלא הורמה. ר"ל שנוטל שיעור חלה על העיסה הטמאה מאותה עיסה הטהורה קודם שהורמה חלתה ממנה דאם הורמה ממנה כבר חלתה א"כ לא היה אפשר להפריש ממנה על הטמא משום דהוה ליה מן הפטור על החיוב:
בא"ד וי"ל דהתם מיירי כשיש הרבה מעיסה טהורה וכו'. ר"ל דהתם לא מיירי שאין בכל העיסה הטהורה אלא כשיעור חלה מעיסה הטמאה ומקיפה ומפריש כל העיסה הטהורה לחלה על הטמאה ע"י קריאת השם אלא מיירי שהעיסה הטהורה גדולה יותר ויותר ומקיפה ע"י כביצה באמצע וקוצה ומפריש חלה מן הטהורה עצמה ועל עיסה הטמאה ביחד ונעשה חלה כשעת הפרשה וקציצה וק"ל:
בא"ד והא דפסקינן לקמן כר"א וכו' היינו להתחייב בחלה וכו'. פירוש ונוטל ומפריש על ידי קציצה קצת מהאחת על כולן אבל בשיש בעיסה שיעור חלה אלא שרוצה להפריש כל העיסה האחרת על זו ע"י קריאת השם וע"י הקפה אז גם לר"א בעי נגיעה:
בא"ד ונכון בפסח להגיע כל המצות כשמפרישין אחת על כולן וכו'. פירוש צריך שיגעו כל המצות זו את זו כשמפריש אחת על כולן בהקפה ע"י קריאת השם שאין הסל מצרפן לענין הקפה אפילו לרבי אליעזר כדלעיל:

דף ז:

בגמ' רבנן מדאורייתא לא עבדינן ק"ו דמדאורייתא אין אוכל מטמא כלי ואין משקה מטמא אוכל ורבנן הוא דגזרו גזירה משום משקין דזב וזבה משקין דעלולין לקבל טומאה וכו' כצ"ל והספרים שלפנינו מוטעים וק"ל:

דף ח.

בתוס' ד"ה ואבוך אמר וכו' דבהגוזל קמא אית להו וכו' כצ"ל:
בא"ד טעמא דרבי יוסי וכו' תירוצא היא לא קיימא לן כותיה כצ"ל:

דף ח:

ד"ה והא קשיש מיניה טובא וכו' וכן נראה דבפרק המפלת א"ר חנינא וכו' נראין דברי ר"מ וכו'. ר"ל ומדקאמר רבי חנינא שנראין דברי ר' מאיר ורבי מאיר לא היה בימי רבן גמליאל הזקן ומדקאמר רבי חנינא נראין וכו' א"כ משמע דהוה קשיש מיניה א"כ ע"כ רבי חנינא בנו של ר"ג דיבנה היה:
ד"ה מאן חכמים וכו' ולא נימא שלש מחלוקות בדבר. פירוש ר"ש ס"ל אפילו באילן שאינו עושה פירות אין לקטף שביעית ור"א ס"ל אפילו באילן שעושה פירות יש לו שביעית וחכמים מכריעין דבאילן שעושה פירות ס"ל דיש לו שביעית ובאילן שאינו עושה פירות אין לו שביעית אבל השתא דאמרינן שחכמים היינו ר"א אין כאן כ"א מחלוקת רבי שמעון ורבי אליעזר וצ"ל שהתוס' ס"ל דרבי יהושע כוותיה דרבי שמעון ס"ל ושניהם דעת אחת הם:

דף ט.

ד"ה קושי סמוך ללידה וכו' ומשני מטהרי' אנו בולד וכו'. התוספות קצרו השיטה דהתם במקום שהיה להם להאריך והכי איתא התם דמה מחמת עצמה ולא מחמת ולד אתה אומר וכו' או אינו אלא מחמת אונס כשהוא אומר אשה כי יזוב זוב דמה הרי אונס אמור פי' דזוב משמע מ"מ טמא מה אני מקיים דמה דמה מחמת עצמה ומה ראית לטהר את הולד ולטמא באונס מטהר אני בולד שיש טהרה אחריו וכו' ואב"א מאי דעתך לטהר באונס ולטמויי בולד אין לך אונס גדול מזה והשתא לפי האיבעית אימא אין נפקא מינה באין טהרה אחריו אלא הטעם תלוי בלידה דע"כ צריך לאוקמי קרא דמטהר אולד וא"כ ה"ה בלידת רוח כיון דאקרי לידה רחמנא טהריה וק"ל:

ד"ה הא ליכא חרדה ולא בדקה טמאה אלמא וסתות דאורייתא וא"ת דלמא וסתות דרבנן וכו'. המשך דברי התוספות כך הם וא"ת דלמא לעולם אימא לך דר"מ ס"ל וסתות דרבנן ולכך ס"ל דמועיל סילוק דמים אבל מ"ד וסתות דאורייתא אינו מועיל שום סילוק וכ"ת אי ס"ל לר"מ וסתות דרבנן בלא חרדה נמי טהורה ול"ל טעמא דחרדה מסלקת הדמים אצטריך דהכא איירי דהשתא לאחר הוסת זמן מה בדקה ומצאה טמאה וכ"ת אם כן מה מועיל חרדה הא טמאה היא לענין זה מועיל דלא מטמאינן לה למפרע משעת הוסת הואיל ואיכא חרדה אבל אי ליכא חרדה כיון דמצאה עצמה השתא טמאה הוי טמאה למפרע משעת הוסת אפילו למ"ד וסתות דרבנן וא"כ הא דקתני ר"מ אם היתה במחבא וכו' ולא בדקה טהורה ר"ל טהורה מלטמא למפרע משעת הוסת וק"ל:

בא"ד ומיהו קשה בפרק כל היד מוכיח מהכא וכו'. י"ל למה מקשו התוספות מפרק כל היד משמעתין ה"ל לאקשויי דהא הכא בשמעתין מוכיח נמי דסבר ר"מ וסתות דאורייתא וע"כ צ"ל דסמיך אירשא כדבסמוך ואיכא לאקשויי דלמא ר"מ פליג אירשא ויש ליישב דהכא עיקר כונתו של ר"י אינו כ"א לפשוט הבעיא אי מועיל סילוק דמים אי לא ור"י ס"ל דמתני' דפרק בנות כותים רישא וסיפא כולה ר"מ היא כדאיכא מאן דמפרש לה התם כן בפרק בנות כותים ופשיט מינה אפילו למ"ד וסתות דאורייתא כיון דדמיה מסולקים לא בעיא בדיקה ולא אתי השתא להוכיח דר"מ סבר וסתות דאורייתא דזה ס"ל לרבי יוחנן בפשיטות דרישא וסיפא כולה רבי מאיר היא ואמר טעמא דאיכא חרדה וכו' וסמיך אירישא דמתניתין דהתם אבל התם בפרק כל היד לא אתי אביי התם אלא להוכיח ממתני' זו דר"מ סבירא ליה וסתות דאורייתא ואי אמרת דאין לו שום הוכחה אחרת אלא דסמוך אירישא א"כ תקשה ליה הא נמי אין הוכחה מוכרחת דאיכא למימר ולפרש מתניתין דהתם דר"מ פליג אירישא ולכך מקשו התוספות מפרק כל היד וק"ל:

ד"ה לפיכך דרבי מאיר וכו' השתא לא בעי לשנויי מהו דתימא דתרתי בעי ר"מ וכו' כצ"ל:

דף ט:

בגמ' ולא מבעיא שכוונה אלא אפילו פיחתה ואפילו הותירה וכו'. לפי סוגיא דשמעתין נראה דלא גרסינן ולא מבעיא וגם לא גרסינן ולא הותירה אלא ה"ג ולא שכוונה אלא אפילו פיחתה והותירה וכן משמע ברש"י:

ברש"י ד"ה ועוד עברו וכו' כדבעינן לפרש בסיפא. ר"ל לקמן:

דף י.

ברש"י ד"ה הדר קחזיא וכו'. כיון דהוחזקה רואה קודם הפסקות שלשה עונות ראשונות וכו' כצ"ל:

בתוס' ד"ה קחזיא בעונות וכו' מיהו מודה דדיה שעתה בשינוי וסת עד שתתחזק או כרבי או כרשב"ג ואע"ג דרישא רבי היא סיפא רשב"ג היא דלרבי כיון דאי חזיא לסוף עונות וכו' כצ"ל:

בא"ד וכי חזרו ועברו עליה שלשה עונות שניות נמי מטמאה וכו' כצ"ל:

בא"ד דהוי רבותא טפו וכו' אין להוכיח דאפילו ראתה סוף ג' עונות שניות מטמאות מעת לעת וכו' כצ"ל ור"ל מדקתני בברייתא דלעיל ושהגיע זמנה לראות וכו' עברו עליה שלשה עונות וראתה דיה שעתה ולא קתני נמי ועוד עברו עליה כדלעיל וכ"ת דסמוך אדלעיל דאשמועינן גבי לא הגיע זמנה לראות הוה ליה למיתני ועוד עברו עליה וכו' גבי הגיע זמנה והוה ילפינן מיניה ג"כ כמכ"ש לא הגיע זמנה ומתרץ דמצינו למימר וכו':

דף י:

ברש"י ד"ה מתקיף לה וכו' ושוין שתולה בשומרת יום וכו' ובבתולה שדמיה טהורים שמעינן מינה דאין לה כתם וכו'. פירש אשה שהשאילה להן חלוקה ואח"כ לבשה אותו ומצאה בו כתם תולה שהוא בא מהן משום דאינו מזיק להן כלום דכתמיהם טהורים דאי היו כתמיהם טמאים לא היתה תולה בהן דמאי חזית לתלות בהם מבדידה ועי"ל ריש פרק האשה:

בא"ד והא הכא דאילו חזתה מטמאה מע"ל וכו'. פירוש אם נשתנה דם ראייתה מדם בעילה ראשונה ועיין לקמן (דף י"א ע"ב):

דף יא.

בגמ' לישנא אחרינא וכו' ובשבת קפצה ולא חזאי ולחד בשבת אחרינא חזאי וכו'. נראה דלא גרסינן אחרינא:

בתוס' ד"ה אלא לקפיצות וכו' וקשה דא"כ לישני וכו'. ר"ל ולמה משני לא קבעה וסת לימים לחודייהו ולקפיצות לחודייהו אבל קבעה וסת לימים ולקפיצות ה"ל לשנויי דקבעה וסת לקפיצות לחודייהו ולא באה הברייתא למעוטי אלא לימים לחודייהו וכ"ת לימים לחודייהו פשיטא הא איכא לשנויי כגון דקפיץ בחד בשבת וכו' כדמשני בתר הכי ולמה חזר מסברת המקשן דהוה ס"ד כדברי רב הונא דקבעה וסת לקפיצות לחודייהו

אע"ג דלא קבעה וסת לימים לחודייהו והשתא דמשני דברייתא אתי למעוטי דלא קבעה וסת לא לימים לחודייהו ולא לקפיצות לחודייהו כשפריך לימים פשיטא לא אצטריך לשנויי אמר רב אשי כגון דקפיץ בחד בשבת וכו' אלא ה"ל לשנויי דאתא לאשמועינן הברייתא דאף לקפיצות לחודייהו לא קבעה וסת כיון דלפרש"י לקפיצות לחודייהו לא הוה פשיטא וק"ל:

ד"ה ממעין סתום וכו' ומעין פתוח כגון שהראיות הראשונות של וסת היו בתוך ימי נדה כגון ריש ירחא וה' בירחא וכן בשניה ובשלישית ראתה בחמש בירחא וכו' והא דכתוב בספרים אי כ"ה בירחא וריש ירחא ובו' דברי מותר הם הגם שיש ליישבו והכל אחד הוא דכשראתה בתחלה בכ"ה לחדש ואח"כ בראש חדש שאחריו וכן בשניה ובשלישית ראתה בר"ח ולא בכ"ה שלפניו א"כ הוי ג"כ ראיות הראשונות בימי נדה וק"ל:

בא"ד וי"ל דאיהו מפרש מעין פתוח דחזאי ג' זימני וכו'. ר"ל ובזה אייריי מתני' דלא מצרכה בדיקה אבל אי חזאי תרי זימני ריש ירחא וה' בירחא ובשלישי ראתה בה' בירחא ולא ראתה בריש ירחא זה מקרי מעין סתום וקבעה לה וסת ולמאי דפרישית וכו' ע"ל בתוס':

ברש"י ד"ה ובתולה שדמיה טהורים וכו' ואפי' נשתנו מראה דמיה וכו'. לכאורה משמע דרש"י מפרש הכא כלישנא אחרינא שכתב רש"י לקמן בשמעתין ע"ש:

דף יא:

ברש"י ד"ה כאן ששמשה וכו' משום ששמשה עכשיו וכו'. ר"ל כששמשה עכשיו אינה צריכה לבדוק לאחר התשמיש והואיל ואינה צריכה לבדוק לאחר התשמיש לפני תשמיש נמי לא אצרכוה רבנן כמו שכתב רש"י לקמן בסמוך ולכך קתני מתני' דאינה צריכה לשמש בעדים ומאי דקאמר בגמרא כאן ששמשה הוי כאילו אמר כאן דאיירי לתשמיש אין צריכה בדיקה:

ד"ה כאן שלא שמשה וכו' שלא שמשה היום אלא בטהרות עסקה וכו'. ר"ל שאין הבדיקה לאחר התשמיש ולא בשביל צורך תשמיש אלא לטהרות ולכך שחרית וערבית דאין הבדיקה לאחר תשמיש ולא שייך לומר שמש עכרן ואינה לצורך תשמיש כ"א בשביל הכשר טהרות אם עסקה בהן בלילה לאחר התשמיש שצריכה בדיקה שחרית כדי להכשירן וכן בערבית כרי להכשיר טהרות של יום צריכה בדיקה ומשמע דלאחר תשמיש מיד אין צריכה בדיקה אפי' אם רוצה לעסוק בטהרות דהא אי נמי חזיא דנשתנה מראה דמיה טהורה דאמרינן שמש עכרן:

בא"**ד** לישנא אחרינא כאן דשמשה לאחר תשמיש ראשון וכו' כצ"ל:
בתוס' ד"ה חדא מכלל חברתה אתמר וכו' אלא רבא דייק מדלא מפליג רבי אבא לרבי זירא וכו'. ר"ל מדלא השיב לו חילוק זה בין יש לה וסת לאין לה וסת כשהקשה לו רבי זירא ממתניתין דקתני דאפי' שיש לה וסת צריכה בדיקה ועיין לקמן בשמעתין:

דף יב.

בגמ' אלא אמר רבא צנועות עד שבדקו בו לפני תשמיש זה אין בודקת בו לפני תשמיש אחר וכו'. הא דלא קאמר עד שבודקת בו לפני תשמיש אין בודקת בו לאחר תשמיש נראה משום דלאחר תשמיש אין שום נפקותא אם אין העד לבן כ"כ דהא בלאו הכי מתלכלך משכבת זרע שרגיל להיות שם מחמת תשמיש:
בגמ' לעולם כשיש לה וסת וכו'. אבל ליכא לאוקמי באין לה וסת דא"כ קשיא ישנה דלשון הברייתא משמע דישנה מותר לו לבא עליה כמו שהיא ישנה וכשישנה אין כאן תבעה ובאין לה וסת ס"ל דאפי' ישנה בעיא בדיקה:
[**שם**] וכיון שתבעה אין לך בדיקה גדולה מזו. צריך להתישב בדבר זה שהרי מתניתין קתני ומשמשת בשני עדים אכל אשה בעולם אפילו כשבעלה אתה בבית ולמה תחשב תביעה כבדיקת עד וצ"ל דגמרא ס"ל דטעם דהצריכוה חכמים בדיקת עד משום דשמא ראתה טפת דם ואינה נותנת לבה לזכור שהרגישה דכשבעלה בעיר אינו רגיל להאריך בפיוסין כמ"ש התוספות לכך תקנו חכמים בדיקת עד אבל כשבא מן הדרך רגיל לתובעה ולהאריך בפיוסין ומתוך כך נותנת בלבה לזכור אם הרגישה דבר וצ"ע:
ברש"**י** ד"ה וזהו עדן של צנועות וכו' דאמרינן בפ"ב הצנועות מתקנות וכו'. ר"ל דרבי אמי בשם ר"י מפרש דהא דקתני לקמן בפ"ב הצנועות מתקנות להם שלישי וכו' הוא העד שלפני תשמיש דתנן במתני' דהכא ודתנן התם דרך בנות ישראל משמשות בב' עדים לאחר תשמיש אחד לו ואחד לה והצנועות מתקנות להן ג"כ עוד עד לפני תשמיש היינו הא דתנן הכא וכשהיא עוברת לשמש את ביתה ולפי המסקנא תיקון הצנועות אינו אלא עד שבודקת בו לפני תשמיש זה אינה בודקת בו לפני תשמיש אחר ועיין לקמן בפ"ב (דף י"ד) במתני' בפרש"י:
בתוס' ד"ה מהו למעבד וכו' פרש"י וכו'. מתוך לשון התוס' משמע שהם מפרשים שמה שכתב רש"י או בדיקה או תביעה שר"ל דבעי מיניה מהו למעבד כי הא מתניתא לעשות שום דבר או בדיקה או תביעה או א"צ לעשות שום דבר כלל לא בדיקה ולא תביעה ופשיט ליה דלא צריך שום דבר כלל אפי' תביעה משום דמגניא באפיה וע"פ דרך זה

מקשין התוס' על רש"י מה שמקשים אבל לא משמע כן מלשון רש"י כאשר מובן מעצמו וק"ל:

דף יב:

ברש"י ד"ה לא בעיא בדיקה וכו' לישנא אחרינא וגו'. לישנא דרש"י מגומגם ומעורבב ופירש הלישנא אחרינא אין להם צירוף זה לזה:

בתוס' ד"ה דמתני הא לא מתני הא וכו' וא"ת והא מתני' ביש לה וסת וכו' משמע דסבר כרבי חנינא בן אנטיגנוס וכו'. מתוך קושית התוס' משמע שהם הבינו מדברי רש"י דר"ל דמההיא דרב יהודה דלעיל לא נשמע דהלכה כר' חנינא בן אנטיגנוס שאשה שיש לה וסת מותר לקיימה לכך הקשו דהא מדמוקי שמואל מתני' באין לה וסת וכו' ש"מ דס"ל דהלכה כר"ח וכו' ולא משמע כן מפרש"י אלא שרש"י ס"ל דמדרב יהודה דלעיל לא שמעינן אלא דשאינה עסוקה לא בעיא בדיקה אבל לא שמעינן מיניה דהלכה כאותה משנה דעסוקה בטהרות בעיא בדיקה והכא אשמועינן דהלכה כרבי חנינא וכאותה משנה דעסוקה בטהרות בעיא בדיקה אבל דהלכה כרבי חנינא רמותרת לשמש שמעינן שפיר מהא דרב יהודה דלעיל דמדמוקי למתני' דוקא בעסוקה בטהרות אבל אינה עסוקה כלל לבעלה לא בעיא בדיקה אפילו באין לה וסת מכלל דסבירא ליה דאשה שאין לה וסת מותרת לשמש וי"ל דהתוס' שפיר הבינו כוונת רש"י ואעפ"כ הקשו לו דס"ל דהא בהא תליא דהואיל ואוקי מתניתין דלעיל באין לה וסת מכלל דכרבי הנינא ס"ל בהא דאין אסורה לבעלה לעולם ממילא ס"ל נמי כר"ח בהא דאמר דבעיא בדיקה ותירצו וי"ל דמתני' משמע שפיר וכו' י"ל הא דאוקי מתני' באין לה וסת כרבי חנינא לאו מכח דסבירא ליה דקיימא לן כרבי חנינא אלא מכח דכן הוא משמע ממתניתין וק"ל:

דף יג.

תוס' ד"ה אוחז והתניא וכו' עד מדאמר פרק אין עומדין וכו' ט"ס הוא וצ"ל פרק כיצד מברכין ופרש"י אין מי רגלים כלים מן הגוף אלא בישיבה לפי שכשהקלוח קרוב לפסוק הוא דואג שלא יפלו נצוצות על רגליו ומפסיק:

דף יד.

תוס' ד"ה ולמחר מצאה עליה וכו' א"נ שמא דם העד עצמו בא מדם יריכה כיון שנמצא וכו' כצ"ל ור"ל דאירי שיש העד כאן לפנינו ונמצא עליו דם וכ"ת א"כ מאי ספקא יש

כאן שאמר והא חוששת אמרת לן הספק הוא שמא יריכה נתלכלך מעלמא ודם העד עצמה בא מדם יריכה ונ"ל דהא דכתבו התוס' בתר הכי וכגון שיש כגריס ועוד וכו' לא קאי אשנוייא בתרא לחוד אלא גם אשנוייא קמא דהא עכ"פ צ"ל דאותו כתם הנמצא על יריכה צ"ל כגריס ועוד ואף ע"ג שכתבו מקצת הפוסקים שבכתם הנמצא על בשרה לא בעינן כגריס ועוד היינו במקום שנוכל להסתפק שמא מן המקור נפל אבל הכא איירי בנמצא ביריכה במקום שאין דם המקור יכול ליפול שם כמ"ש התוס' בדבור שלפני זה דאל"כ בלא העד היתה טמאה ואין כאן שום חששא אלא שמא מן העד נתלכלך יריכה וא"כ ע"כ צ"ל שיש באותו כתם כגריס ועוד:

דף יד:

ד"ה ור"י מטהר וכו' מיהו ר"ח פירש וכו' וכמסקנא דר"מ וכו' כצ"ל ור"ל דודאי לפי המקשה דס"ד דר"מ לא טימא אלא משום כתם נצטרך לומר על כרחך דר"י מטהר לגמרי אבל לפי המסקנא דר"מ משום נדה אתמר ר"י לא מטהר אלא משום נדה אבל מודה הוא דטמאה משום כתם ולא לגמרי מטהר:

דא"ד לפי' ר"ח לא קאי אף לכתחלה ארישא וכו'. מקשין העולם לפי' ר"ח ל"ל לגמרא לשנויי אי מרישא (הא) [הו"א] בדיעבד פירש כשכבר נתעסקה בטהרות ה"ל לשנויי דברישא אינו מטהר לגמרי אלא אפי' בדיעבד מטמא משום כתם ומקצת התלמידים מתרצין דגמרא נקטה לשנויי בהאי לישנא כדי לשנויי ג"כ מתני' אליבא דרב אחא בריה דרבא דשמעתין דהוה ס"ד דכשטימא ר"מ לא טימא אלא כתם מכלל דרבי יוסי מטהר לגמרי וזה נ"ל דוחק כאשר מובן מעצמו ונ"ל דקושטא דמלתא משני דבסיפא אפילו לכתחלה מטהר ולא ממשנה יתירה כפרש"י שם אלא מסברא דהא לפי' ר"ח אין שום משנה יתירה עוד י"ל אפשר דר"ח אינו מפרש דיעבד כפרש"י שם דהיינו אם כבר נתעסקה אלא מה שר' יוסי אינו מטהר לגמרי ברישא זהו קרוי דיעבד:

דף טו.

תוס' ד"ה שהתה וכו' ורבי אית ליה בפ' ספק אכל היכא דאכל את הראשונה וכו' כצ"ל:

בא"ד דחייא בר רב דכ"ע סברי הכא יש אם למקרא. ר"ל אפילו התנאים דסבירא להו בעלמא יש אם למסורת ס"ל לענין אשם תלוי יש אם למקרא ורב אסי סבר דכ"ע סברי גבי אשם תלוי יש אם למסורת כמו שמצינו וכו' ר"ל דכמה ענינים מצינו דגם אותם

התנאים דסבירא להו בעלמא יש אם למקרא מודו בהנך ענינים דיש אם למסורת ובכל א' יש שום טעם ומשמעות:

ד"ה אמר רב למפרע וכו' י"ל דהיא תבדוק חלוקה וכו'. לשון התוספות מגומגם ותוכן הענין הוא דמשום כתם לא היו צריכין להפרישו ז' ימים דהא יכולה לבדוק חלוקה קודם שיבא עליה אף אם תמצא כתם בחלוקה אה"כ שהכתם הזה נעשה אחר הבעילה ולא היה בחלוקה קודם שבדקה החלוק ואם כן לא נטמא הכהן:

ד"ה אפילו הגיע זמן וסת כו' תימה וכו' ער אזהרה לבני ישראל וכו'. נראח לי דר"ל אם כן ש"מ דאפילו למאן דאמר וסתות דרבנן אפילו הכי צריך לפרוש ואם כן ה"ה דאסור לבא עליה עד שתאמר טהורה אני:

דף טז.

תוס' ד"ה במקור מקומו טמא וכו' ורשב"ג לטעמיה דבריש תנוקות. ר"ל דבריש תנוקות נמי איתא דרשב"ג ס"ל מקור מקומו טמא:

בא"ד ואע"ג דטומאת בית הסתרים היא ובפרק דם הנדה אמר וכו'. פירוש ואע"ג דטומאת בית הסתדים היא וקי"ל דבית הסתרים אינו מטמא ועוד קשיא דפרק דם הנדה איתא נמי דדם שאינו טמא מחמת נדה בעי רביעית והכא קאמר טמא אע"ג דליכא רביעית וכו':

וכו':

דף טז:

ד"ה בדקה ואבר וכו' אבל לאחר תשמיש. פי' שכבר שמשה פעם אחת ובדקה לאחר תשמיש ורוצה לשמש פעם שנית אפילו לא אבד אותו העד שבדקה לאחר תשמיש ראשון אפ"ה צריכה לחזור ולבדוק לפני תשמיש שני ודו"ק:

ד"ה הכל בידי שמים וכו' ועוד דהרבה דברים תלוי במזל וכו' ועוד דאין זה בידי שמים וכו'. בספר ח"ש רצה ליישב הגירסא דשני תירוצים הן אבל דחוק הוא כאשר תראה משם ונראה למחוק ועוד השני וכצ"ל ועוד דהרבה דברים וכו' וכן הא דאמרי כלדאי וכו' בריך גנבא להוי ואין זה בידי שמים כי אין הקב"ה רוצה לשנות ור"ל דהרבה דברים תלוי במזל וכו' וחזקיה לאו בדרך נבואה ידע זה דנימא דבידי שמים היא אלא מכח המזל דנולד בו ידע זה דבניו לא יהיו יראי שמים ואין מקרי בידי שמים כי הקב"ה אין רוצה לשנות וק"ל:

דף יז.

תד"ה הא בחדתי וכו' ומפרש כמו גלימא דכתנא ושהקי' כצ"ל:
[**בא"ד**] ועי"ל דהתם לענין השיכות מיירי פירוש דהאב עם התולדה שלו במדרגת הגלימא עם השחקים שלו וכמו כן מדרגת שבור מלכא שהוא היה מלך פרס וריש גלותא:

דף יז:

ברש"י ד"ה ספקו טמא ולא ודאי מדקתני מן הלול ולחוץ ספקו טהור. י"ל דדייק לה מדמטהר לגמרי בחוץ מן הלול מכלל דבלפנים מן הלול אינו מטמא ודאי דאל"כ דהיה מיקל כ"כ בחוץ מן הלול. כללא דשמעתא הציור לפרש"י כזה ולפי פי' התוס' הציור כזה:? :

דף יח:

בתוס' ד"ה למעוטי רובא וכו' דברישא וכו' ע"כ הוי רובא חשוב וכו'. ר"ל דאי מרישא מייתי א"כ ע"כ ס"ל דטעמא דרישא משום רוב דאינן נמוקין א"כ על כרחך צ"ל דרוב חשוב הוא מדלא קתני ולנדה אבל אי מסיפא מייתי איכא למימר שפיר דרוב אינן נמוקין אינו רוב חשוב והא דלא קתני ברישא ולנדה משום דטעמא דרישא אינו משום דרוב אינן נימוקים אלא אפילו נימוק הויא טמאה לידה:

דף יט.

ד"ה אמר רבא כיהה וטיהר וכו' ועוד דאם כן רבי יהושע לא פליג את"ק. ר"ל מאי פריך דלמא רבי יהושע כיהה וטימא א"כ במאי פליג ר"י את"ק ור"ל דלגירסת רש"י קשה ב' לאפוקי לגירסת ר"ת דגריס קיהה אתי שפיר דפריך ארבא מנא לך דקיהה וטיהר דלמא קיהה וטימא והביא ראיה לדברי ת"ק והדר קאמר ומיהו דוחק הוא ר"ל דאדרבה לגירסת ר"ת ופירושו הוא דוחק רא"כ מאי משני התם אקושית המקשה אמר קרא וטהרו וכו' דבשלמא לגירסת רש"י דאיכא לפרש אדרבי יהושע עצמו פריך מנ"ל לרבי יהושע דכיהה וטיהר ר"ל מנא לן מן התורה דטהור ומשני דרבי יהושע יליף ליה מקרא דכתיב וטהרו וכו' אבל אר"ת קשה וק"ל וע"ש בתוספות דשם פירשו עוד בענין אחר שיתיישב הקושיא שהקשו דא"כ רבי יהושע לא פליג את"ק:

דף כ.

בתוס' ד"ה פלי קורטא דדיותא מכאן משמע וכו'. ולי תימה דאדרבה דמדבעי אברייתא דקתני שחור שאמרו דיו אבעיא להו בלחה או ביבשתא א"כ ש"מ דלחה נמי מקרי דיו ודו"ק:

דף כ:

ד"ה אגמרי' סמיך וכו' וקשה דבפ' א"ט אמרו וכו' ורב אחא בר מניומי מכשיר. פי' ואיתא דהטעם דמכשיר משום דאגמריה סמיך וע"ש:

דף כא.

תד"ה ורבנן סברי וכו' תימה ולימא דהוה פלגא ופלגא ויהא ודאי טמא ברשות היחיד וכו'. לפי מה שכתבו התוס' לעיל בפ"ב בשמעתין דפרוזדור בר"ה אין שורפין וכו' דמסוטה לא ילפינן טומאה דאתי ע"י ראיית גופה וכו' לא הוי קשה הכא על דברי חכמים כ"כ דלא הוי ודאי טמא אלא שהוה קשה למה מטהרי רבנן לגמרי להוי ספק טומאה:

דף כא:

בגמ' והאמר רבי יוחנן וכו' אם יש בה דם אגור וכו'. הא דפריך מרבי יוחנן ולא פריך מברייתא דסומכוס ור' אחא משום דהתם איכא למימר דטעמייהו דס"ל דכיון דיש בתוכה דם מוכיחים הדברים דכל החתיכה היא דם אלא שנקרש ולכך לא שייך התם הפסקה בבשרה קרינן ביה אבל רבי יוחנן דתלי טעמא בדם אגור משמע דמשום דם לחודיה מטמא לה וק"ל:

דף כב.

בתוס' ד"ה כי פליגי בחתיכה וכו' וי"ל דפליגי בחתיכה העשויה כמין שפופרת וכו' דת"ק מטמא וכו'. צריך ליישב היאך משתמע מדברי רבנן דמטמאו בחתיכה העשויה כמין שפופרת דמדבריהם משמע טפי דמטהרי דהא משני לעיל אימא שר"א אומר בבשרה ולא בשפיר ולא בחתיכה וצ"ל דמדברי חכמים נשמע לת"ק דמדקאמרי חכמים אין זה דם נדה דפירוש אין זה דם נדה שטימא הכתוב משום שאין דרכה של אשה לראות דם בחתיכה העשויה בשפופרת מכלל דשמעינן ליה לת"ק דאמר דוקא ולא בשפיר ולא בחתיכה של בשר שמלאה דם הוא דמטהר אבל אם עשויה כשפופרת מטמא:

ד"ה למימרא דנוגע הוי נ"ל דדבור זה הוא נמשך אלעיל מיניה ויש למחוק למימרא דנוגע הוי אלא מתחלתו וא"ת ומנליה למקשה וכו' והד"א עם שלמעלה ממנו:
ד"ה לפי שא"א בצחצוחי זיבה וכו' בסופו ואפ"ה לא מטמא במשא כיון דפתיכא ביה שכבת זרע כצ"ל:

דף כב:

ד"ה אבל דם דרכיך לא וא"ת והא דם הנדה נמי קתני לקמן וכו'. ר"ל דתני התם דם הנדה ובשר המת מטמאין להין ויבשים אבל הזוב והרוק והשרץ וכו' מטמאין לחין ואין מטמאים יבשין ואם יכולים להשרות וכו' מטמאין לחין ויבשין מכלל שדם הנדה דקתני ברישא שמטמא ביבש הוא יבש כל כך שדומה לשרץ שאין יכולין להשרותו והכא קאמר אבל דם דרכיך וכו':
ד"ה או דלמא כו' דהא אפילו אם תמצי לומר דרבנן בעו מעת לעת במיעוך על ידי הדחק לא חשיב דם לרבנן כצ"ל:

דף כג.

ברש"י ד"ה להכי אפניה רחמנא וכו' כרבנן. נ"ל דרש"י ר"ל בזה משום שקשיא ליה קושית התוס' דלשתוק קרא מהפנאה דאדם דהשתא תנין לא מופנה כלל ובהמה מופנה מצד א' ואין משיבין לרבי ישמעאל לכך כתב רש"י דהא דקאמר ר"י אמר שמואל דטעמא דר"מ הואיל ונאמרה בו יצירה כאדם וכו' לא אתיא כרבי ישמעאל אלא כרבנן דלדידהו ליכא לאקשויי דלשתוק קרא מהפנאה דאדם וכו' דאינהו ס"ל דמופנה מצד א' למדין ומשיבין והכא איכא פירכא כדבסמוך בגמרא והתוס' שהקשו לא הקשו אלא לרבי ישמעאל ולא לרבנן:
בתוס' ד"ה יוצר הרים ומופנה א' וכו' נ"ל דט"ס הוא וכן צ"ל ומופנה כדקאמר בסמוך ור"ל ומופנה משני צדדים דיצירה דגבי אדם מופנה כדקאמר לעיל ויצירה דגבי הרים נמי מופנה כדאמר בסמוך לקמן דכתיב יוצר הרים ובורא רוח וס"ל השתא דבורא לגופיה ויוצר להפנאה:
ד"ה ולתני נחש וכו' לאחר שנקצצו רגליו לא מקרי חיה סתם וכו'. וצ"ל ג"כ דלאחר שנקצצו רגליו לא הוי נחש בכלל יצירה דחיה דאל"כ כי יליף לעיל יצירה יצירה מאדם לפרוך נמי אלא מעתה המפלת דמות נחש אמו טמאה לידה כדפריך השתא:
ד"ה קריא וקיפופא וכו' זה באות שבעופות וכו'. פי' המאוסה שבעופות:

ד"ה לאתסורי באחותה לענין גופה לא בעי אם הבא עליה חייב משום אשת איש וכו' כצ"ל:

ד"ה הואיל ובמינו מתקיים אע"ג דדריש ג"ש דיצירה בעי טעמא דהואיל וכו'. ר"ל אע"ג דדריש ג"ש דיצירה א"כ מאי נפקא מינה במינו וקאמר דאפ"ה בעינן שיהא במינו מתקיים משום דהא אפילו בולד גמור בעינן מתקיים כו':

דף כג:

ד"ה ומצא בה דמות יונה וכו' וא"ת ודלמא לרבנן וכו'. ר"ל לפרש"י דמשמע דלרבנן פשיטא ליה דאסור ולא מיבעיא ליה אלא לר"מ דאזיל בתר אמיה א"כ קשה מאי פריך ותפשוט ליה מהא וכו' ודלמא ההיא דר"י אתי כרבנן ולא כר"מ ותירץ וי"ל דא"כ הל"ל לרבנן וכו' ומדלא קאמר הכי ש"מ דאתי ככולי עלמא אפי' לר"מ:

[**בא"ד**] א"נ י"ל וכו'. ר"ל דאין הפי' כפרש"י אלא בהפך דגמ' ס"ל דלרבנן פשיטא ליה דשרי דלא מיבעיא ליה אלא לר"מ דבקל עושהו ולד והשתא פשיט שפיר מההיא דיונה דאפילו לרבנן אסור וכ"ש לר"א דמסתמא לרבנן קאמר ר"י למלתיה ואת"ל דלר"מ קאמר מ"מ תפשוט מינה בעיין:

ד"ה שר"מ וכו' לר"מ קאמר לדידי וכו'. ואע"ג דהשתא ס"ל דר"מ אומר מצורת היינו דכי דמי לאדם בעי מצורת אבל המפלת מין בהמה ממש ס"ל לר"מ אמו טמאה לידה ועלה קאמרי רבנן אודי לן וכו' ומפלת מין בהמה ממש נמי לא ליטמיה אלא שי"ל א"כ מנלן דבתרתי פליגי רבנן ור"מ דלמא לא פליגי כ"א בהמפלת מין בהמה ממש והא דתנן וחכ"א כל שאין בו מצורת אדם ולא קתני וחכ"א אינו ולד משום דרבנן לר"מ קאמרי אודי לן וכו' ויש לתרץ דס"ל לגמרא דאי לאו דבתרתי פליגי ושמעי רבנן לר"מ דס"ל דכי דמי לאדם בעיא שיהא דומה לו במקצת כל הצורה לא הוי אמרי ליה במפלת מין בהמה ממש אודי לן וכו':

ד"ה והתניא וכו' ור"ח וכו'. נראה דגריס כן משום דק"ל דהשתא ר' יוחנן דאמר עד שיהו כולה כאחת אתי כרבנן דברייתא:

ד"ה אמר רבא וכו' עד ובפרק קמא דבכורות פלוגתא אפכא גבי מקנה לעובד כוכבים וכו' עד ואומר ר"ת דהוי כאיכא דאמרי. נ"ל דר"ל דיש מהפכין דרב חסדא לדרבא ודרבא לדרב חסדא וכן כתבו התוספות שם בתמורה שזה מן הסוגיות ההפוכות שבגמרא ע"ש:

דף כד.

בגמ' רבי חנינא כן אנטיגנוס אומר וכו' פסול לעבודה. ע"ש בבכורות דלא גרסינן פסול לעבודה:

בתוס' ד"ה עד הארכובה ואין שייך להביא וכו'. פי' משום דהכא הוי חומרא לענין ימי טומאה וקולא לענין ימי טהרה:

ד"ה ליתני שמא מגוף אטום וכו' כגון פניו תייש ושטו אטום כצ"ל:

ד"ה רבי חנינא וכו' עד והתם נמי פריך מרב וכו'. ר"ל דהתם סתמא דגמרא פריך מרב ולא מייתי לשמואל כלל ולא שייך לפרש התם כמו שפרש"י הכא הא דאקשי לרב ולא לשמואל וכו':

דף כה.

בגמ' אמר להם לא שמעתי וכו'. י"ל מפני מה אמר רבי לא שמעתי הלא שמע דבסמוך קאמר הא נמי שמא כרבי יהושע אמרה וכו' וא"כ ידע ושמע שמחלוקת רבי יהושע ורבנן היא וי"ל ע"ד התוס' שר"ל שהיה מסופק אם פליגי רבנן דוקא בצלול אבל במלא בשר דהיינו עכור מודים אז או פליגי אפי' בעכור ובשביל כך אמר לא שמעתי אבל מ"מ צריך לישב לפי זה הא דפליגי בסמוך ר"ל ורבי יהושע בן לוי ר"ל אמר מחלוקת בעכור וכו' וריב"ל אומר בצלול מחלוקת וכו' והלא רבי היה מסופק בזה והיאך ידעי אינהו טפי מיניה וק"ל:

בתוס' ד"ה שאין הקב"ה עושה עוד וכו' כדמתרגמינן על משך בשריהון כצ"ל ואע"ג שתרגום לבושין דיקר על משך בשריהון מ"מ משמע דהתרגום מפרש כתנות ר"ל לבושין וייקר ועל תיבות עור מפרש הוא דר"ל על עור בשרם:

ד"ה עור ובשר וכו' מפרש במדרש מלבוש שאדם פושט ראשון לובש אחרון כצ"ל ור"ל דלעולם בשעת יצירה העור ובשר נבראים תחלה וגבי מתי דיחזקאל הוא ענין אחר דלאחר מיתה הבשר והעור הוא פשוט וכלה תחלה ולכך בשעת התחייה הוא לובשם באחרונה כי כן הוא דרך המלבושים וק"ל ועיין בילקוט יחזקאל ותמצא שהגירסא כן:

דף כה:

בגמ' למה הזכירו סנדל וכו'. נ"ל דתרתי קא מקשה חדא למה הזכירו סנדל הא בלא סנדל נמי טמאה משום ולד דאתיילד בהדיה ועוד מאי קמ"ל מתני' פשיטא דכיון דהסנדל אינו

ניכר אם הוא זכר או נקבה פשיטא דתשב לזכר ולנקבה ומשני אי דאיתיליד וכו' הב"ע דאיתיליד זכר בהדיה מהו דתימא כו':

בתוס' ד"ה קמ"ל וכו' ומיהו קשה מנלן דלא אמרינן בביאה אחת וכו' ואשמועינן מתני' דסנדל הוי ולד וכו'. י"ל הא לפירוש ר"ת נמי קשיא קושיא זו דנהי שצ"ל אימא כשהזריעו שניהם בבת אחת משום דאין אשה חוזרת ומתעברת אבל מ"מ קשה למה ליה האי שנוייא כלל לימא מהי דתימא דסנדל אינו ולד לענין לידה קמ"ל דהוי ולד ויש לישב דבשלמא לפר"ת דעל כרחך צ"ל דמתניתין איירי בביאה אחת ושמעינן נמי מינה דאפילו בביאה אחת לא אמרינן מדהאי זכר האי נמי זכר לכך משני דלא תקשי אמתני' פשיטא דאשמועינן מינה חידוש גדול דאפילו בביאה אחת לא אמרינן מדהאי זכר האי נמי זכר דכיון דבאמת שמעינן מיניה האי רבותא קאמר לה אבל לפרש"י קשה מנלן דמתני' איירי בהכי כלל דכיון דאיכא לאוקמי מתני' בשתי ביאות ואי משום דקשיא לך פשיטא איכא למימר דאשמעינן דאקרי ולד ומצי למימר דאפילו בביאה אחת איירי מתני' וס"ל דלא אמרינן מדהאי זכר האי נמי זכר דלמא בביאה אחת אה"נ דס"ל למתני' דאמרינן מדהאי זכר האי נמי זכר:

בא"ד וי"ל דהיינו דקמשני בלשון שני. דברי התוס' סתומים מאד ונ"ל דר"ל דאה"נ דבשנויא אחרינא ס"ל הכי דהתוספות נמי ס"ל כמו דפרישנא לעיל שהיה קשה לה לגמרא תרתי כדלעיל ובשנויא אחרינא לא שני אלא אקושיא האחת דל"ל סנדל וכו' אבל עדיין קשה פשיטא דתשב בשביל הסנדל לזכר ולנקבה וע"כ צ"ל דלשנויי אחרינא לא אשמועינן מתני' אלא דסנדל הוי ולד לענין לידה וק"ל:

תד"ה אי הכי בשאר טומאות נמי פירוש כיון דדריש וכו'. ר"ל דבשלמא בלא זה סברא היא כיון דתלי קרא הטומאה בזכר ודאי ובנקבה ודאית סברא הוא דלא איירי אלא בטומאה התלויה בזכר ונקבה דהיינו לובן ואודם ולא איירי כלל קרא בשאר טומאות אבל השתא דדריש נמי מינה למי שיש לו טהרה במקוה א"כ איירי נמי בשאר טומאות דשייכי בכלים לכך פריך אי הכי בשאר טומאות נמי וכו':

דף כו.

בגמ' סנדל דתנן גבי בכורות למאי הלכתא פרש"י קס"ד לבא אחריו בסוף שנה או לסוף שנתיים קמיירי וכו'. ויש להקשות כיון דידע המקשה דאין סנדל בלא ולד א"כ מפני מה ס"ד לפ' דהא דקתני הבא אחריו וכו' ר"ל לבא אחריו לסוף שנה או שנתיים ולא נתן לבו לפרש דהכא אחריו היינו הולד שעם הסנדל ועוד יש להקשות דלפי הס"ד דהבא אחריו

היינו לסוף שנה או שנתיים א"כ בכור לנחלה לא להוי ונ"ל דהמקשה היה ס"ל דהולד הנולד עם הסנדל אינו מתקיים ולא שייך למיתני עליה שהוא בכור לנחלה אלא ע"כ על הבא אחריו לסוף שנה קאי ומשום הכי הוה נמי אותו שנולד לסוף שנה בכור לנחלה דכיון שאותו הנולד עם הסנדל אינו מתקיים ולכך אין לבו של אביו דוה עליו ולא נקרא בכור לענין נחלה כדאמרינן לעיל בדף כ"ג:

בגמ' כדי שיאחזנו בידו ויראה לכאן ולכאן טפח. פירוש שיוצא ממנו מתוך ידו לכאן ולכאן הוא משלים הטפח דסתם טפח הוא ארבע אצבעות גודלים והאחיזה היא בד' אצבעות פשוטים וק"ל:

בתוס' ד"ה סנדל דלית ליה חיותא וכו' ועוד משמע בירושלמי דולד שעם הסנדל אינו מתקיים. מקשין העולם א"כ לפי' הירושלמי סנדל דתנן גבי בכורות למאי הלכתא אי משום הבא אחריו לסוף שנה או שנתים תיפוק ליה משום הולד שנולד עם הסנדל דהשתא ליכא לשנויי דהבא אחריו היינו הולד שנולד עמו וכדמשני בשמעתין לעיל דהא כיון דאינו מתקיים לא שייך למתני שהוא בכור לנחלה ונ"ל דהירושלמי מפרש דהבא אחריו היינו שנולד לסוף שנה או שנתים ומתני' דקתני סנדל היא גופא אשמועינן דהולד הנולד עם הסנרל אינו בר קיימא ולכך הנולד אחריו לסוף שנה או שנתים הוי בכור לנחלה דאי לא אשמועינן ה"א כשנולד סנדל ולד שעמו אפילו אם ימות אח"כ אותו ולד היינו סבורים שמת מיתה מקרית לא מצד שלא היה בר קיימא וא"כ הנולד אחריו לא הוי בכור לנחלה ככל ולד בכור גמור שנולד כתקונו ומת אח"כ שהנולד אחריו לא היה בכור לנחלה קמ"ל דהוי בכור לנחלה ואפשר שגם גמרא דידן הא דמשני לבא אחריו בכור לנחלה וכו' לא הוי פי' כפרש"י דר"ל הולד שנולד עמו אלא ר"ל הולד שנולד לסוף שנה ואשמועינן מתני' דאותו ולד הוי מיהא בכור לנחלה משום שאותו ולד הנולד עם הסנדל אינו מתקיים ולא מקרי ראשית אונו שאין לבו דוה עליו דלפרש"י עיקר שנויא חסר מן הספר וק"ל כנ"ל:

בא"ד בסופו אבל כל הגוף פשיטא דלא צריך וכו'. נ"ל דכתב כן כיון דקי"ל דראשו או רובו של ולד הוי כנולד א"כ הכא גבי נפל דמצרכינן בראשו כוליה דלא תימא ה"ה כגופו בלא ראשו מצריכין לכולה גופא לכך כתב אבל כל גופו פשיטא דלא צריך וכו' וראיתי לפרש כן דאל"כ הוי דברי התוס' דברי מותר דפשיטא דלפי גירסא זו כוליה ר"ל כל הראש ולא כל הגוף דהא אראש קאי וליכא למטעי ולמימר דר"ל לכל הגוף עם כל הראש דהא השתא רוצה לפרש דהראש לחודיה פוטר אפילו בנפלים וק"ל:

ד"ה שדרה טפח וכו' וא"ת תקשה הך ברייתא לרב יהודה וכו'. ר"ל הך ברייתא דקתני חמשה שיעורן טפח וקחשיב נמי שדרתו דהיינו שדרה של לולב כדמפרש ואזיל:
בא"ד אי נמי בברייתא לא תני שדרה. ר"ל אלא הוי תני לולב טפח אבל ליכא לפרש דלא תני ליה כלל דהא מ"מ המשה קתני ואי תימא דלא תני אלא ארבעה זה אין סברא שהוסיף גמרא במניינא מאי דלא תני הברייתא כלל:

דף כו:

בגמ' ומי אמר רב הכי והאמר רב אין הולד מתעכב אחר חברו כלום. ר"ל אם כן אפי' לאחר ג' ימים תולין את השליא בולד משום דאם איתא דולד אחר הוא לא היה מתעכב אחר הולד הראשון כלום:
בתוס' ד"ה אבל בקטן וכו' וי"ל דגדול וקטן היינו ברוחב והרוחב צריך גובה ד' וכו'. ר"ל דגדול וקטן קאי ארוחב וד' טפחים קאי אגובה וחא"ש דרוחב הרבה דהיינו גדול צריך גובה ארבע טפחים וכו':
ד"ה תחלתו כל שהוא וכו' עד ודרך הגמרא שמהפך פעמים וכו' תני ליה לבסוף וכו'. לשון התוס' מגומגם דכך היה ראוי להיות דבפרק העור והרוטב בעי וכו' ומשני אגדול ולכך תני ליה לבסוף ור"ל משום דלפי גירסת המשנה דתני ושיריו ברובו אחר בבא דאבל בקטן תחלתו כל שהוא משמע דשיריו ברובו קאי אקטן שתחלתו כל שהוא פירוש טפח ולכך בעי שם רובו של טפח למאי חזי ומשני דהאי ושיריו ברובו לא קאי אקטן כמשמעות סדר המשנה אלא אגדול קאי ולכך נקטה הגמרא הכי לפי מאי דמסיק התם דשיריו ברובו קאי אגרול ולכך תני ליה לבסוף כדי שלא תטעה לומר דקאי אקטן ודו"ק נ"ל:
בא"ד כמו גרדומי ציצית דכשרים וכן משמע וכו' כצ"ל וכן מצאתי בספרים ישנים:

דף כז.

תוס' ד"ה חומר שני ולדות פירש הקונטרס לר"מ דבחיה ועוף וכו' כצ"ל:
בא"ד היינו לענין שליא בשני וכו'. והיינו חומר שני ולדות דמנינן תחלת ימי טומאה מן האחרון דהיינו מן השליא וסוף טומאה דהיינו ימי טוהר מן הראשון:
[**בא"ד**] ולרבנן וכו' נותנין לה חומרא דזכר ונקבה. פירוש חומר שני ולדות לרבנן דנותנים לה חומרא דזכר וחומרא דנקבה:
שם ברש"י ובתוס' כרקב וכנצל פירש נצל הוא מוהל המת הנקרש ועי' בערוך:
בגמ' היינו נמי טעמייהו דר"י ורבי יוסי כו' כצ"ל:

דף כז:

בתוס' ד"ה מת שנתבלבל צורתו וכו' הכי נמי דמטהרי אפילו בשלם שאין שלדו קיימת וכו' כצ"ל:

דף כט.

ד"ה מכלל וכו' עד וה"ק יצא מחותך מסורס עד שיצא רובו הא כתיקונו הראש פוטר וכו' כדמפרש בברייתא בסמוך רבי יוסי אומר משיצא רוב ראשו כצ"ל:

דף כט:

ברש"י ד"ה אימא יולדת זכר בזוב היא ויום ראשון דשבוע שניה אמרינן שמא שבעת ימים קודם שבאת לפנינו ילדה וכו'. נ"ל שצריך לגרוס שמא ששה ימים קודם שבאת לפנינו וכו' ודו"ק:

דף ל.

ברש"י ד"ה טבילת זבה דכל שבוע טמאו וכו' לבד משבוע רביעית וכו' כצ"ל:
בתוס' ד"ה עשרים ותמניא וכו' אלא ודאי לא חשיב טבילה יתירה וכו' כיון שלא היתה בפנינו וכו'. ר"ל דכשהיא בפנינו כל השבוע ולא מטבילין אותה כ"א חדא טבילה אותה טבילה חשיב חדא בשבוע אבל הטבילה יתירתא הא דלא הטבילוה עד עכשיו היינו משום דלא היתה בפנינו ולכך לא חשיבא חדא בשבוע ותרוייהו ב"ש וב"ה חשבי לה. והא דקאמר עשרים ותמניא נראה כמו שפרש"י בתשובה וכו' ויש מקשין כי פריך לעיל תשעים וארבע הויין ולמה לא שני ליה המקשה לעצמו דטבילה דסוף שבוע קמא קחשיב כדפריך לקמן ולא נצטרך תו לתרץ חדא בשבוע לא קחשיב אבל אין זה קושיא כלל דידע המקשה ע"כ דיש שום טעם דלא חשיב התנא האי טבילה דסוף שבוע קמא דאל"כ הוה להו לב"ה חדא יתירתא דהוי להו שלשים ושש וק"ל:

דף ל:

בתוס' ד"ה וכי תימא למסתמא כרבנן וכו'. נ"ל דהתוס' לא מפרשי כפרש"י וגם גרסי בגמ' גירסא אחרת מגירסת רש"י וה"ג התוס' וכ"ת למסתמא כרבנן פשיטא יחיד ורבים הלכה כרבים וה"פ וכ"ת דלהכי תנא הך סיפא כדי למסתם כרבנן ר"ל שהסיפא היא במקום סתם משנה למסתם הלכה כת"ק דרישא ופריך פשיטא בלא סיפא ידעינן שפיר

דהלכה כת"ק דכיון דלא קתני לה בלשון יחיד ולא אשכחן יחידאי דאמר הכי מכלל דרבים הם ויחיד ורבים הלכה כרבים ולכך כתבו התוספות ואע"ג דרישא נמי סתמא קתני וכו' וק"ל נ"ל:

דף לא:

ברש"י ד"ה אין כו' והא דאמר דמסתמא טמאות גזירה דרבנן היא. מלישנא דרש"י דנקט והא דאמר דמסתמא טמאות וכו' משמע דאירישא דבנות כותים נדות מעריסתן וכו' קא מהדר וא"כ צ"ל דרש"י ס"ל דסיפא דמתניתין דקתני ואין חייבין וכו' ואין שורפין וכו' קאי נמי אירישא דמתני' ולכך מסיים רש"י והא דאמרה דמסתמא טמאות וכו' ויש ליישב ג"כ דקאי רש"י אמשכב תחתון דסיפא לחוד והא דנקט והא דאמרינן דמסתמא טמאות ר"ל אע"ג דלא ידעינן אי חזו דם ירוק או לא וא"כ הוי ספק ספקא ספק בעל בקרוב ספק בעל ברחוק ואת"ל בקרוב ספק חזאי דם ירוק ספק לא חזאי כדאמרינן לקמן בגמרא וא"כ אינה כ"א גזירה דרבנן:

בתוס' ד"ה והן יושבות על כל דם וכו' וי"ל דהיינו דוקא בקטנות דלא דרשי ואשה וכו'. תירוץ זה לא יתיישב אלא לפי המסקנא דמשני אנן דרשינן אשה ואשה כי חזיין מפרשי להו וכו' אבל המקשה לפי מה דעדיין לא אסיק אדעתיה חילוק זה אם כן במה היה מתרץ לו קושיית התוס' מה צריך תנא דמתניתין לנתינת הטעם מפני שהן יושבות על כל דם ודם תיפוק ליה שהן נדות מעריסתן ולפי מה דכתבתי לקמן בפי' הגמ' שהקשה המקשה אי הכי דידן נמי וכו' שהמקשה היה סבר שהטעם דבנות כותים נדות מעריסתן משום דחיישינן למיעוטא וכותיות אינן נזהרות להפריש אותן ולדקדק אחר הקטנות אי הן רואות דם או לא כיון דרוב הקטנות אינן רואות כמבואר למעלה א"כ אותו הטעם לא שייך אלא בקטנות ולכך נמי נתיישב שפיר דצריך התנא לתת הטעם בגדולות מפני שהן יושבות על כל דם וכו' וק"ל:

ד"ה תחתון כעליון וכו' מפרש רשב"ם שהכריע הזב בכף מאזנים את האוכלין ומשקין וכו'. דברי הרשב"ם תמוהים הם שהרי לפי דבריו אותו בגד שבכף השניה שהזב מכריע אותו הוא נקרא עליונו של זב והוא חוזר ומטמא אוכלין ומשקין אבל לא אדם וכלים דומיא דמתניתין דאיירי במשכב תחתון של בועל נדה שמטמא אוכלין ומשקין ואינו מטמא אדם וכלים והוא מפרש שהכריע הזב בכף מאזנים את האוכלין ומשקין שבכף שניה וק"ל:

בא"ד ונראה דעליונו של זב היינו בגד שמקצתו על הזב וכו'. פירוש ואותו מקצת שעל הזב הוא ניסט מהזב אבל אותו מקצת שהוא נגרר על הארץ ר"ל שמונח ותלוי על הארץ אינו ניסט לא הוי היסט אלא כשמסיטו כולו:

דף לב.

בגמ' אי הכי דידן נמי וכו'. י"ל מאי פריך דידן נמי וכי לא ידע דידן כי חזו דם מפרשי וטבלי עצמן וי"ל דהמקשה היה סובר דטעם דבנות כותים נדות מעריסתן מטעם דחיישינן למיעוטא ועל כל אחת מהקטנות אמרינן שמא היא מן המיעוט ושמא חזאי דם אע"ג דגם אינהו מזדהרו בדם נדה וכי חזאי דם פרשי משום דכיון דרוב קטנות לא חזיין אינן נזהרות בדבר להשגיח על הקטנות שלהם אם רואות דם אי לא וזהו הטעם שאנו מחזיקין אותן בנדות מעריסתן ולכך פריך אי הכי כיון דמטעם זה מחזיקין אותן בנדות א"כ דידן נמי ליחוש שמא יסמכו על שרוב הקטנות אינן רואות דם ולא יקפידו על הקטנות להזהר אם רואות או לאו וא"כ כל הקטנות שלנו נחזיק ג"כ בחזקת נדות ומשני הא דמחזיקים בנות כותים בנדות מעריסתן אינו מטעם זה כדקא ס"ד אלא משום דכיון דלא דרשי אשה ואשה אפילו כי חזיין לא מפרשי וכו' אבל דידן כיון דדרשינן אשה ואשה כי חזיין מפרשי וכו':

אנן דדרשינן אשה ואשה וכו'. מקשין העולם א"כ מאי אצטריך לגמרא לאוקמא מתניתין בסתמא וכרבי מאיר לוקמה בדחזיין מאי אמרת אפילו דידן נמי לישני אנן דדרשינן אשה ואשה כי חזיין מפרשי וכו' אינהו דלא דרשי אשה ואשה כי חזיין לא מפרשי גזרו בהו רבנן ולפירוש התוס' שפירשו דאף לר"מ דחייש למיעוטא דאתיא מתני' כוותיה הוי הך דבנות כותים טמאים מעריסתן מי"ח דבר דלא הוי אלא גזירה דרבנן דמדאורייתא לא הוה לן למיחש מידי דלא הוי הנך דחזיין מיעוטא דמעוטא דכ"ע הא דבנות כותים נדות מעריסתן הוי אחד מהי"ח דבר א"כ אתי שפיר רלא מוקי מתני' כדקא חזיין כיון דאינהו לא דרשי אשה ואשה לא מפרשי להו א"כ הן נדות מדאורייתא למאן דאמר כותים גירי אמת הן וא"כ למה מונה אותן מי"ח דבר ועי"ל דברישא דמתני' משמע דאתי לאשמועינן דבנות כותים יש בהן דין נדות בקטנותן ולכך פריך שפיר אי דקא חזיין דידן נמי יש להן דין נדות ועל עצם דין הטומאה אתא לאשמועינן דאי לא אתיא מתני' אלא לאשמועינן דאינהו לא דרשי אשה ואשה ולכך כי קא חזיין לא מפרשי להו הוי ליה למיתני האי טעמא במתני' בהדיא כדתני בסיפא שהן בועלי נדות מפני שהן יושבות על כל דם ודם אלא ודאי הא דאינהו לא דרשי אשה ואשה לא אצטריך התנא לאשמועינן ואי דקא חזיין

פשיטא שהן טמאות ולא איירי בהו מתני' אלא מתני' אתא לאשמועינן דאפילו בסתמא יש בהן דין נדות ואתא לאשמועינן דאע"ג דרובא לא חזיין חיישינן למיעוטא דחזיין ולכך מוקי מתני' בסתמא וק"ל:

בתוס' ד"ה רבי מאיר וכו' וי"ל משום דעל כרחך מתני' לית לה טעמא דטימוע וכו' כדקתני לפי שיושבות על כל דם ודם וכו'. נ"ל דראיה זו של התוס' אינה מוכרחת משום דאפילו הוה ס"ל לתנא דמתניתין הטעם משום טימוע אעפ"כ הוצרך לטעמא דהן יושבות על כל דם ודם משום דאם היו הכותיות נוהגות במנין ספירות ימי נדותן כשאר בנות ישראל לא הוי שייך מטעם דטימוע לגזור עליהן דין נדות ועל בעליהן בועלי נדות והיה נראה כחוכא ואטלולא למגזר עלייהו נדות לכך הוצרך התנא עכ"פ לטעם דהן יושבות על כל דם ודם דאע"ג דטומאה מספק ספקא היא כדאמרינן לקמן מ"מ גזרו עליהם טומאה משום טימוע אלא עיקר הראיה דטעמא דמתני' משום חשש ראייה מדקתני סיפא אין חייבין עליהן על ביאת מקדש וכו' מפני שטומאתן ספק וכן משמע בהדיא בתוספות פ"ק דשבת וס"ל דהא דקתני סיפא ואין חייבין וכו' מפני שטומאתן ספק קאי נמי ארישא דבנות כותים נדות מעריסתן וע"ש:

בא"ד והא דאמר רבי יוסי מעשה בעין בול וכו'. ר"ל והואיל וטעמו של רבי יוסי הוא משום טימוע ולא משום חשש ראייה למה הוצרך להגיד מעשה זה לחכמים ויש מקשין מה תלוי קושיא זו של התוספות במה שפירשו לעיל מזה בדבור זה והלא היו יכולים להקשות קושיא זו בלא זאת על פשיטת סוגיא דשמעתתא דכיון דס"ל לרבי יוסי כותים גירי אריות הן א"כ א"א לומר לפי סברתו דהא דבנות כותים הוו נדות מעריסתן הוי משום חשש ראייה וא"כ קשה למאי נפקא מינה הביא רבי יוסי מעשה זה של עין בול ונראה דשיטת התוספות והמשך דבריהם כן הוא מתחלת דבור זה משמע דמתני' דבנות כותים וכו' לא אתיא כרבנן וכו' ותימה והא הוי מי"ח דבר כו' והוי כאילו אמרו דבשלמא בלא שיטת הלכה זו לא קשה מידי דאיכא למימר דהוי מטעם שלא יטמעו בהם ואתי כך"ע אבל הכא סוגיא דשמעתא דהוי מטעם חשש ראייה דהא מוקי לה כרבי מאיר ומטעם דחיישינן למיעוטא ועוד דר' יוסי הביא לראיה ההיא מעשה דעין בול משמע דטעמו הוי משום חשש ראייה וזה א"א לומר דהא איהו ס"ל דכותים גירי אריות הן וא"כ קשיא על סוגיא דשמעתין בתרתי ותירצו דלעולם טעמא הא דבנות כותים אתי כך"ע ומטעמא דשלא יטמעו בהן והא דמוקי מתני' כר"מ ולא מוקי לה כך"ע משום דע"כ מתני' לית לה טעמא דטימוע וכו' וגם הקושיא השניה הא דאמר רבי יוסי מעשה בעין בול וכו' ולא

קשה מידי דאע"ג דטעמא דרבי יוסי משום טימוע הוצרך להביא ראיה וכו' כנ"ל המשך דברי התוס':

בא"ד וא"ת לר"מ וכו' א"כ הוו נדות מעריסתן מן התורה וכו' וי"ל דמסתמא לא ראתה וכו' והוו הנך דחזו מיעוטא דמיעוטא וכו' אלא מדרבנן הוא דגזרו עליהם מי"ח דבר. וי"ל הא עכ"פ צריכין אנו ליתן טעם לדברי חכמים מפני מה גזרו עליהם טומאה הואיל ומן התורה טהורים הן ואי משום גזירה דטימוע הא כבר כתבו התוספות דלר"מ דאתיא מתני' כוותיה ע"כ לא הוי הטעם משום טימוע אלא משום חשש ראייה וצ"ל דלר"מ תרתי בעי גזירה דטימוע וחשש ראייה דאי לאו דהוי בהו חשש ראייה ודררא דחששא דאורייתא במקצת משום גזירה דטימוע לחוד לא היו גוזרים עליהם טומאה ועי"ל דלר"מ כיון דיש בהן חשש ראיה במקצת גזרו עליהם טומאה כדי שלא יבואו גם בנות ישראל להקל בנדות הקטנות כשיראו דם בודאי ולא יפרשו להו כי יאמרו שדם תינוקות הקטנות אינו טמא הואיל ואין חכמים חוששין להזהר מטומאת בנות כותים הקטנות וק"ל:

ד"ה והטבילוה קודם לאמה וכו' דאי משום שנגעה באמה א"כ מאי אשמועינן כל ולדות נמי טמאות. תימה לי עדיפא מזה היו התוס' יכולין להקשות דאי משום שנגעה באמה למאי נפקא מינה הביא רבי יוסי מעשה זה דבשלמא אי קאמר רבי יוסי שהטבילוה משום ראיה אע"ג דטעמו משום גזירת טימוע הוצרך להביא מעשה זה כדי שלא יהא נראה כחוכא ואטלולא אבל אי ר"ל שהטבילוה משום שנגעה באמה אין נפקותא במעשה זה לרבי יוסי וק"ל ועוד יש לדקדק דאע"ג דמוכרח הוא דע"כ האי טבילה דהטבילוה קודם לאמה היינו משום ראייה עדיין יש לדקדק כיון דבלאו הכי כל הולדות טמאות משום שנוגעות באמן אם כן בארץ ישראל דמטמא תרומה בנגיעה מאי נפקא מינה לאותן שטבלו אותם משום ראייה תיפוק ליה הא בלאו הכי היו צריכין לטבול כל הולדות משום נגיעת אמן ויש מתרצין דאה"נ שכל הולדות היו טובלין אותן מיד ביום אחד ללידתו משום נגיעת אמן אלא שזה המעשה של עין בול היה שאחר שטבלו התינוקות ביום א' משום נגיעה ראתה והיו צריכין לטבול אותה פעם שנית כל יום ז' לראייתה משום נדה ובסבה זו הטבילוה קודם לאמה ול"נ דלאחר שהכריחו התוספות שע"כ צ"ל שבטבילת ראיה איירי ס"ל דאף בא"י לא היו צריכים להטביל ולדות משום נגיעת אמן דמשום חשש שמא יבואו הולדות לנגוע בתרומה לא חיישינן שאינן מצויין אצל תרומה ואי משום אחרים שיגעו בתינוקות הלא הולד שנגע באמו אינו אלא ראשון ואינו מטמא אדם וכלים וכ"ש בח"ל שלא שייכא טומאת מגע תרומה כלל וגם אכילה וסיכה אינה אסורה אלא במי שטומאה יוצאת מגופו אלא שזה המעשה של עין בול היה שהתינוקת

ראתה ונעשית נדה גמורה שהוא אב הטומאה ומטמא אדם והטבילוה משום שאחרים שיגעו בה יטמאו ממנה במגע כנוגע בנדה שהוא ראשון ואח"כ יטמאו תרומה בנגיעתן ובפומבדיתא הטבילוה כדי לסוכה שמן של תרומה:

בא"ד ובפרק עד כמה דקאמר גבי חלה דמאכילתו לכהן קטן וכו'. נ"ל דענין בפני עצמו הוא ושייך להיות דבור בפני עצמו וקאי אמה דקאמר בגמרא אמר רבי יוסף מעשה בפומבדיתא והטבילוה קודם לאמה א"כ ש"מ שאף בח"ל היו נוהגים להטביל כדי לסוך ולאכול תרומה א"כ הא דקאמר בפרק עד כמה גבי חלה דמאכילתו לכהן קטן לאו דוקא קטן דה"ה לגדול שטבל דליכא למימר משום הכי נקט שם קטן שלא ראה קרי משום דלגדול שראה קרי א"א להאכילה משום שאין נוהגים ורגילין להטביל עצמן לתרומה דהא מוכח הכא בהדיא שאף בח"ל היו נוהגים להטביל עצמן לתרומה כן הוא כוונת התוס' בדבור זה אלא שקצרו לשונם במקום שהיה ראוי להאריך ועיין בתוס' פרק עד כמה (בכורות דף כ"ז) ד"ה הלכך נדה קוצה חלה וכו' ומה שכתבתי שראוי להיות דבור בפני עצמו משום דהא שמה כתבו דתוס' בראש הדבור דאי משום שנגעה באמה וכו' ע"כ לא שייך אלא להא דאמר רבי יוסי מעשה בעין בול ומעשה דבית שערים דאיירי בא"י דעלייהו שייך למידק דשמא הטבילוה קודם לאמה משום שנגעו באמן אכל על מעשה דפומבדיתא דהוא ח"ל לא שייך כלל לספוקי דלמא משום נגיעת אמה הטבילוה דהא דמסיק דהטבילוה לסוכה שמן של תרומה ובח"ל אין איסור אכילה וסיכה אלא למי שטומאה יוצאה מגופו הלכך על כרחך צריך לומר דתחלת דברי התוספות שייכים למעשים דארץ ישראל ומה שכתבו בסוף הדבור ובפרק עד כמה וכו' העיקר שייך למעשה בפומבדיתא דמיניה מוכח שאף בח"ל היו רגילין לטבול לתרומה ולכך הדעת נוטה דכל אחר שייך להיות דבור בפני עצמו:

ד"ה וכשמן בעצמותיו וכו' תדע דאין חייבים כרת וכו'. יש לדקדק ומה צריכים התוס' לזה הא בהדיא אמר בפרק ר"ע דסיכה ביום הכפורים אסור אם אין ראיה לדבר זכר לדבר אם כן לא הוי אלא אסמכתא וממילא ידעינן דאינו אסור כי אם מדרבנן ואין בו כרת ונראה דכל כונת התוס' אינו אלא להוכיח דגם קרא דלא תחללו לא הוי כ"א אסמכתא וממילא לא הוי סך כשותה לענין י"ה דלא תימא דהאי קרא דלא תחללו הוי לימוד גמור גבי תרומה וילפינן י"ה מתרומה דמה מצינו בתרומה בטומאה דאכילה ושתייה אסורה ביוה"כ רבי לן רחמנא דסיכה נמי אסורה ה"נ ביום הכפורים דהואיל ואכילה ושתייה אסורה ביה אסורה ג"כ סיכה חייבים עליה כרת והא דאמר בפרק ר"ע אם אין ראיה לדבר זכר לדבר ולא יליף מתרומה לא משום דלא הוי כ"א איסורא דרבנן אלא שניחא ליה

להביא זכר מן המקרא שנרמז בו בהדיא דסיכה הוי כשתיה מדכתיב ותבא כמים בקרבו וגו' אבל בתרומה לא כתיב שם בהדיא דסיכה הוי כשתייה אלא דילפינן מרבוי דסיכה נמי אסורה לכך ניחא ליה טפי להביא זכר לדבר מקרא דותבא כמים בקרבו וגו' אבל אה"נ דילפינן י"ה מתרומה במה מצינו כדלעיל לכך הוצרכו התוס' להכריח ולהוכיח דסיכה אינה אסורה בי"ה כ"א מדרבנן מדלא אשכחן בה חיוב כרת כ"א באכילה ושתייה שמע מינה דמדאורייתא לא הוי סך כשותה וא"כ ה"ה נמי האי קרא דלא תחללו דגבי תרומה לא הוי נמי כ"א אסמכתא וק"ל:

ד"ה אי גרסינן הלכתא וכו' וא"צ לפרש משום דקאי נמי אקרא דזכרים דלקמן דבסוף הישן גבי אזרח וכו' כצ"ל ור"ל דיש מפרשים דלהכי נקטה גמרא הלכתא נינהו לשון רבים משום דקאי רבא אתרי מילי אנקבות דהכא וגם אזכרים דהיינו אבן תשע לענין שכבת זרע דלקמן בסמוך בשמעתין לכך כתבו התוספות דא"צ לפרש כן והביאו לראיה שהרי בסוף הישן קאמר נמי הלכתא נינהו אע"ג דהתם ליכא אלא חדא מלתא אלא ע"כ צ"ל דלהכי נקט התם לישנא דנינהו משום שלא פירש רבא הי קרא והי הלכתא וכו' א"כ ה"ה דהכא נמי הכי:

דף לב:

ד"ה עליונו כו' וחזר בו רש"י מגירסא זו. ובפירוש רש"י שלנו לא נמצא שחזר בו רש"י מפירושו ומגירסא זו:

בא"ד ועוד דע"כ גרסינן והנשא כתיב וכו' היכי כתיבא ביה טומאה חמורה דקאמר נתקו. ומה שפרש"י ור"ל מדלא ערבינהו ונכתוב כל הנוגע בכל אשר יהיה תחתיו והנושא אותה וכו' לא ס"ל לתוס' פירוש זה משום דלא אפשר לערבינהו דהא עיקר קרא בנוגע במרכב איירי שאין בו כיבוס בגדים וק"ל:

דף לג.

תד"ה מה היא מטמאה אדם וכו' משום דבהשותפים וכו'. נ"ל משום דהוקשה לתוס' מפני מה פרט גמרא אדם וכלי חרס ה"ל למימר אדם ובגדים ול"ל למפרט כלי חרס לכך כתבו התוספות משום דאשכחן במקום אחר כגון בנושא נבלה או מדרס שמטמא בגדים שעליו גם שאר בגדים ואעפ"כ אינו מטמא אדם וכלי חרס לכך נקטה הכא גמרא אדם וכלי חרס וכצ"ל בתוס' משום דבהשותפים וכו' אע"ג דמטמא בגדים שעליו ושאר בגדים אינו מטמא אדם וכלי חרס וכו':

ד"ה סופרתו למנין שבעה וכו' וזבה גדולה אמר התם דמשכחת אליביה ברואה בין השמשות. פירוש דרבי יוסי ס"ל ביום ז' של ספירת ז' נקיים מקצת היום ככולו וכן בשומרת יום כנגד יום ס"ל ג"כ מקצת היום ככולו וא"כ כשראתה היום אותו מקצת היום הנשאר אחר הראיות עולה לה לשימור וא"כ כבר נטהרה מהראיה שראתה היום וכשתראה למחר היא טומאה בפ"ע שהרי אין יכולה להצטרף עם הראיה שראתה אתמול משום שכבר נטהרה ממנה וכן מקצת היום של יום ג' עולה לשימור יום ב' וכשתראה ביום ג' היא טומאה אחרת בפ"ע וא"כ היאך משכחת זבה גדולה בתורה ואמר התם דמשכחת כשראתה בין השמשות וכן פעם שניה בבין השמשות דהוה תחלת היום וסוף היום בטומאה ואין כאן מקצת היום בטהרה כן משמע שם בתוספות ולקמן בסוף מכילתין ורש"י מפרש התם דכשרואה באמצע היום אינה טמאה אלא מכאן ולהבא וכן ביום הג' וא"כ אותו מקצת של תחלת יום הב' הוי שימור לראית יום האתמול ומקצת היום שלפני הראיה של יום ג' הוי שיעור לראית יום הג' וכל ראייה וראייה היא טומאה בפני עצמה ואין יכולה להצטרף ליום שלפניו אבל בשמעתין משמע מפרש"י שאותו מקצת היום שאחר הראייה הוא עולה ליום שלם שפי' א"כ דלענין נקיים מקצת היום ככולו זב שפסק וכו' ואי מקצת היום ככולו מאי סותר הא איכא קצת היום לבא משמע דר"ל שאותו קצת היום שאחר הראייה עולה לו ליום שלם והראייה אינה סותרת אלא מקצת היום שלפני הראייה ולכך משני בגמרא דמאי סמוך לשקיעת החמה וא"כ הראיה סותרת כל היום שלפני הראיה:

[**בא**"**ד**] וי"ל דרבי יוסי לית ליה מקצת היום ככולו אלא בסוף הספירה. פירוש כגון ביום הז' של הספירה או בשומרת יום כנגד יום דכל יום הוא סוף ספירה דהא אינו צריך כ"א יום אחד אבל לא בתחלת הספירה כמו שאומרים הכותים ויש לדקדק בשמעתין דפריך רבא א"כ הזב דסתר בזיבה היכי משכחת לה כיון דלא ס"ד הא דמשני כגון דחזאי בבין השמשות עדיפא מינה ה"ל למפרך א"כ זבה גדולה היכי משכחת לה כדפריך התם בפרק כיצד צולין ויש לפרש דהוה ס"ל דהכותים ס"ל אפכא דבסוף ספירה לא אמרינן מקצת היום ככולו דאל"כ לא משכחת זבה גדולה אבל בתחלת ספירה אמרינן שפיר מקצת היום ככולו ולכך לא פריך אלא משכבת זרע וק"ל:

ד"ה רואה הויא וכו' דמשכחת ששמשה בהיתר וכו' דקי"ל כרבנן וכו'. ור"ל כגון בשבת לאחר חצי יום וראתה אח"כ בו ביום וראתה ג"כ ביום א' וביום ב' דהוו להו שלשה ימים רצופים ומתחלת לספור ז' נקיים ביום ג' שהוא יום ראשון לספירתה ועדיין אין השש

עונות שלמות כלין עד אחר חצי יום ג' ואם תפלוט קודם חצי היום ג' אז היא סותרת אותו יום:

דף לג:

בא"ד אף לר"ש. ר"ל אע"ג דלא חשיב לה רואה דהא ס"ל דאינה מטמאה עד שתפליט לחוץ ואינה מטמא מבפנים:

בא"ד והא דקאמר לקמן ואחר תטהר וכו'. לקמן בדף ל"ז דאמר רבא ימי לידה עולין לספירת זיבתה דאל"כ יהיו מפסיקין בין ספירה לספירה ע"ש א"כ משמע דלא חזר בו מהאי סברא דאמר נמי בשמעתין תסתור יום אחד ואחר תטהר אמר רחמנא וכו':

ד"ה לטהרתו אמר רחמנא ורבא סבר דלא משמע מלטהרתו וכו'. תימה לי א"כ לרבא מנא הוה יליף ליה סתירה בזב כלל אפילו ע"י טומאת זיבה דלעיל בריש פרק המפלת משמע בפרש"י דלא ילפינן סתירה בזבה אלא מדכתיב ואהר תטהר אחר אחר לכלן שלא תהא טומאה מפסקת ביניהם וזב ילפינן מזבה וכיון דלא הוי ס"ד דרבא דבעי גבי זב גופיה שלא תהא טומאה מפסקת בספירתו א"כ מנלן דסותר כלל אפילו בזיבה דאין לומר דהוה ס"ד דסותר מטעם הראיה עצמה שרואה עתה הוא נטמא ונעשה זב מחדש להצריכו ספירת ז' משא"כ בזבה דאינה נטמאת ונעשית זבה כ"א בג' ראיות לכך צריך קרא בזבה ואחר תטהר וגו' דמיניה ילפינן דסותרת אבל בזב לא צריך קרא דהרי זב נמי אינו נעשה זב לטומאה כ"א בשתי ראיות כדאמר מנה הכתוב שתי ראיות וקראו טמא ויתבאר לקמן בפרקין וצ"ע:

ד"ה ורמינהו על ו' ספקות וכו' אבל פשיטא דאיכא ספקות טובא וכו'. ר"ל ואינו פריך הספקות אהדדי וצ"ל דלא גרסי התוס' בגמרא אלמא מספיקא לא שרפינן תרומה ורמינהו וכו' דמלשון זה משמע דרמי הספקות אהדדי:

בסוף הדבור אבל אם היה להסתפק בשל בהמה לא הוי שרפינן דה"ל ספק ספקא. יש להקשות הא השתא הוי נמי ספק ספקא ספק דעובד כוכבים ספק דישראל ואת"ל דישראל ספק דע"ה ספק דחבר וי"ל דזה לא חשיב כ"א ספק א' אם הם מאדם שמימי רגליו טמאים או מאדם שמימי רגליו טהורים עוי"ל דליכא להסתפק בחבר דחבר ודאי היה נפנה לצדדים ואין כאן כ"א ספק דעובד כוכבים ספק דישראל ע"ה מיהו מההיא דפרק הנזקין משמע דכל שהוא ישראל הוא נפנה לצדדים ולפי זה צ"ל הא דקתני מי רגלי אדם כנגד מי רגלי בהמה לא כנגדם ממש דא"כ לא הוי לספוקי לן בשל ישראל כלל דשל בהמה מסתמא באמצע הדרך הן וק"ל:

ד"ה בכותי ערום והא דלא אוקי כגון שדרס ברגלו יחף וכו'. פירוש לאחר טבילה:
בא"ד מטמא שנים וכו'. פירוש שהוא אב הטומאה ועושה ראשון והראשון עושה שני והשני פוסל תרומה א"כ הואיל והוא אב הטומאה אם היה לבוש בגדיו היה מטמא בגדי חבר בנגיעת רגלו יחף:

דף לד:

בתוס' ד"ה כי קמבעיא ליה וכו' ובהגוזל קמא מוקי לה וכו'. ר"ל א"כ ש"מ הא דאיתא בפרק המקבל בלשון האיבעיא אומן קונה בשבח כלי וכו' הגמרא קבעו בלשון הבעיא לפי מאי דס"ד דהאיבעיא היתה אי אומן קונה בשבח כלי או לא אבל לפי האמת דמסיק בפרק הגוזל לא איירי בזה כלל אלא מיירי בשלוחא דאיגרתא וה"ה הכא הוי איפכא קצת דבעייתו דרב פפא היתה בסתמא ובשבת קבעו גמרא בדברי רב פפא כפי מה דמסיק הכא בשמעתין:
בא"ד אי נמי י"ל דהכל מדברי רב פפא. פירוש דרב פפא לא קאמר דמבעיא ליה לאחר ג' דאל"כ מאי ס"ד דמקשה אלא ר"ל דהכי בעי רב פפא ש"ז במעי עובדת כוכבים מאי ישראל דדייני במצות חביל גופייהו וכו' א"ד כיון דאכלי שקצים ורמשים וכו' והיה ס"ר דמקשה דבין בתוך ג' בין לאחר ג' קמבעיא ליה:
ד"ה מקום זיבה מעין הוא וכו' וא"ת דבפרק דם הנדה וכו'. פירוש דהתוס' הוו ס"ד דעיקר האיבעיא היא הכא אי מקום זיבה מעין הוא ר"ל אי הוה מתעגל ויוצא או לא ולכך הקשו התוספות דהא התם משמע בהדיא דאינו מתעגל ויוצא ותירצו הא דקאמר התם ונילף מזובו דאינו מתעגל ויוצא לא דפשיטא ליה דאינו מתעגל אלא ה"ק דבמקום אחר מבעיא לן בזוב אי הוי מעין מתעגל ויוצא או לא ואם האמת הוא דלאו מעין הוא ר"ל שאינו מתעגל ויוצא נילף מיניה דם הפה וכו':
בא"ד א"נ אע"ג דאינו מתעגל וכו'. ר"ל דהכא הבעיא לא היתה אי הזוב מתעגל ויוצא או לא דפשיטא ליה דאינו מתעגל אלא עיקר הבעיא היתה כיון דמרבינן במצורע מקרא דלזכר דכל שטמא בזב טמא במצורע כגון מעינותיו ה"ה דבכלל זה נמי נתרבה זובה כמו מעין כיון דאשכחן בזב אית ליה לזוב טומאה חמורה כמו מעין וכו' וק"ל:

דף לה.

תד"ה לאחרים גורם טומאה וכו' ועוד דבזוב כה"ג לא אשכחן אלא כשהטפה בכף מאזנים וכו'. ר"ל וזה לא שייך בטפה שתכריע:

בא"ד דהא למצורע נמי גורם וכו'. ר"ל וא"כ מאי קאמר אילימא בזב גרידא וכו' אלא פשיטא בזב מצורע וכו' הא במצורע נמי תקשה באחרים גורם טומאה לעצמו לכ"ש ונ"ל דלפי האמת גם בזב עצמו אין הזוב מטמא במשכב ומושב דלא שייך בטפת הזב משכב ומושב אלא שהתוס' לקושטא דמלתא דקדקו להכריח הענין מתוך סוגיא דשמעתין:

ד"ה לעולם אימא לך וכו' תימה דמ"מ תפשוט וכו'. קושיא זו לא שייכא אלא לתירוץ הראשון שכתבו התוס' לעיל בדף שלפני זה ד"ה מקום זיבה מעין הוא דלפי התירוץ השני לא שייך להקשות ל"ל קרא לטמא בזב דעד כאן לא מבעיא לן אי הוה ליה דין מעין במצורע אלא משום דאשכחן דזב אית ליה טומאה חמורה בזב כמו ברוקו ומימי רגליו כדלעיל:

דף לה:

ד"ה בשופעת וכו' והלא בשופעת מתוך מ' לאחר מ' הוו ב"ה לקולא כצ"ל:

ד"ה אי בשופעת וכו' הא לרב נמי לא אצטריך סיפא וכו' וי"ל דלרב וכו' ואפילו ביולדת בזוב מטהרין ב"ש וב"ה מטמאין משום וכו' כצ"ל:

דף לו.

ברש"י ד"ה והא ספרה קתני וכו' עד ושופעת מתוכו בתוך שבוע שלישית ומשום הכי מטמא לה ויבש לב"ה דהא ממעין טמא אתא ותורה לא טהרתו אלא ביומי וטבילה. דברי רש"י תמוהים דהא כיון דבשופעת איירי מה מועיל יומי וטבילה ונ"ל דרש"י ס"ל דמתרי טעמי פליגי ב"ה אב"ש חדא דסבירא להו מעין אחד הוא וכיון דשופעת אפילו טבלה טמאה ועוד אפילו לדידכו דס"ל דשני מעינות הן מ"מ התורה לא טהרתו אלא ביומי וטבילה וק"ל:

בתוס' ד"ה ושוין ברואה וכו' וא"ת לרבי יוסי וכו' א"נ הפסיקה שלשה עונות וכו'. כלל הענין שהתוספות ס"ל דלרבי יוסי אין מעוברת ומניקה דיה שעתה אלא אחר שעברו עליה שלשה עונות ודוקא בראיה ראשונה או גם בשניה כשהראשונה היתה באונס ולשאר תנאי כגון ר"מ ס"ל דאפילו בלא עברו שלשה עונות ואפילו כל ימי עיבורה וכל ימי מניקתה דיה שעתה ולאינך תנאי אפילו מת בנה או גמלתו עד כ"ד חדש ולפי זה כשהקשו התוס' אחר זה וא"ת והכא ל"ל משום דם טוהר וכו' ותירצו לר"מ נפקא מינה להיכא דמת בנה וכו' ולרבי יוסי וכו' נפקא מינה להיכא דלא ראתה עד אחר כ"ד חודש וכו' הוה מצי לשנויי לרבי יוסי נפקא מינה להיכא דלא עברו עליה ג' עונות דאין דיה

שעתה מטעם מניקה אלא שהתוספות צריכים לתירוץ זה לאינך תנאי דס"ל דלא בעי ג' עונות וגם ס"ל דדיה שעתה אפילו מת בנה עד כ"ד חדש דבהאי ס"ל כרבי יוסי וק"ל:

ד"ה דליכא שהות וכו' הכא מיירי במת בנה וכו'. ומ"מ למאי דמוקי לה בדליכא שהות לא יתיישב למאן דס"ל דמניקה דיה שעתה בלא עברו עליה שלש עונות עד כ"ד חודש דא"כ מאי נפקא מינה שלאחר דם טוהר ת"ל מטעם דמניקה דהא השתא ליכא לשנויי דנפקא מינה להיכא דלא ראתה עד לאחר כ"ד חודש דהא מוקי לה בדליכא שהות וק"ל:

בא"ד דבפרק אלו נערות אמר הגיורית שראתה וכו' רבי יוסי אומר הרי היא ככל הנשים. ר"ל שראתה דם בתוך מעת לעת לטבילתה וקודם טבילה דם העובדת כוכבים אינו מטמא ולא שייך לטמא מעת לעת ואפ"ה ס"ל לרבי יוסי דמטמאה למפרע עד שעת הטבילה והכא בשמעתין ס"ל דליכא שהות כיון דמעת לעת ליכא מפקידה לפקידה נמי ליכא:

דף לו:

בגמ' כללו של דבר לאתויי מאי לאתויי דחנניא. ר"ל לאפוקי מדבריו ולאתויי אתא כל היכא דאיכא שיפוי מע"ל סמוך ללידה אפילו היה קושי ביום ג' הרי זו יולדת בזוב:

שם והשתא דכתיב וטמאה שבועיים כנדתה ובו' דמה ל"ל. נ"ל דאתנא דברייתא דלעיל פריך דיליף לה מדמה מחמת עצמה ולא מחמת ולד ול"ל למילף מדמה כיון דעיקר הלימוד מהאי קרא דשבעת ימים תהא בנדתה דאי אקרא פריך להיכי אתי א"כ לפרוך נמי אקרא דכתיב גבי נדה זובה דרצה למילף מיניה לעיל זיבה מחמת עצמה ולא מחמת ולד להיכי אתי:

דף לז.

בתוס' ד"ה דבר הגורם סותר וכו' וא"ת יולדת בזוב תוכיח וכו'. ר"ל דם טהור של יולדת בזוב דאמר לעיל סוף דף ל"ה דסותר לרב דקאמר בשלמא לרב דאמר מעין אחד משום הכי בעי ז' ימים נקיים וכו':

ד"ה נקטינן וכו' מכאן משמע דלא דרשי אתין. ר"ל מדאמר אביי נקטינן וכו' והיינו כרבנן דאמרי שלישית אין בודקין אותו והוי דבר הגורם ולכך סותר ורבנן לא דרשי אתין כדלעיל (ד' ל"ה:)

ד"ה אביי אמר וכו' ומייתי רבא מנא אמינא לה דמסתמא רבי מרינוס לא פליג אקרא. פי' אקרא דואחר תטהר וכן מסתמא נמי לא פליג אברייתא שניה דמייתי דדריש מזובה ולא

מלידתה ואביי מייתי מנא אמינא לה דאיכא תנא דפליג וכו' ר"ל ואביי מה צריך לאתויי מנא אמינא לה כיון דלא קאמר לה דאין עולין כי אם אליבא דרבי מרינוס לכך קאמר דלהכי מייתי ראיה דלא תימא מאי דוחקיה לאוקמי דרבי מרינוס שלא כברייתא דפרק בא סימן כיון דלא אשכחן שום תנא דפליג עליה לכך מייתי מנא אמינא לה דאשכחן תנא דפליג עלה:

בא"ד ומה שפירש דמייתי רבא מנא אמינא לה דמסתמא לא פליג אקרא קשה דהא ע"כ רבי אליעזר פליג. ר"ל אקרא דברייתא השניה דמייתי רבא דתנא מזובה ולא מלידתה פליג רבי אליעזר דהא כיון דלדידיה מסתר נמי סתרה כ"ש דאין עולה כדאמר לקמן בשמעתין אבל אמנא אמינא קמא דמייתי רבא מקרא דואחר תטהר שלא תהא טומאה מפסקת ביניהם לא פליג ר"א דלדידיה שפיר דאין עולה ולא תהא טומאה מפסקת ביניהם דהא מסתר נמי סתרה וק"ל:

בא"ד דהא מוקי לה כר"ע וכו'. לעיל בפרק המפלת סוף שמעתין דטועה:

בא"ד ומדקדק מדלא קאמר עלה ש"מ ארבע וכו'. ר"ל ר"ת מייתי ראיה דקי"ל דאין עולין מדאמר בפרק המפלת בסוף שמעתא דטועה אברייתא דטועה ש"מ תלת וכו' ולא קאמר ש"מ ארבע דימי לידה אין עולין דהא ברייתא דטועה ס"ל דאין עולין אלא ודאי משום דפשיטא לן דאין עולין:

בא"ד משום דאיכא ס"ס בסוף ימי טוהר וכו'. ר"ל דא"א לפרש ולומר דלעולם דגם התנא דברייתא דפרק בא סימן סבר בעלמא דאין עולין והתם היינו טעמא דאמר עולין משום דהוי ספק ספקא ספק לא ילדה ואת"ל ילדה אימא זכר ילדה ולכך מקילין התם ולומד דעולין זה אינו דאי בעלמא אין עולין משום האי ספק ספקא לא היה לן להקל משום דאי אזלינן לקולא משום האי ספק ספיקא איכא ספק ספיקא בסוף ימי טהרה דסותר להאי ספק ספיקא ר"ל דהספק ספקות סתרי אהדדי משום דאי ראתה ביום ל"ד ואח"כ תחזור ותראה ביום מ"א איכא למימר נמי אימר לא ילדה והוי ביום ל"ד תחלת נדה וביום מ"א שומרת יום כנגד יום ואת"ל ילדה אימר נקבה היא ושתי ראיות היו דם טהור וא"כ משום האי ס"ס נמי הוה לן למיזל לקולא דא"א בתרוייהו למיזל לקולא דסתרי אהדדי דבספק ספקא הראשון ואת"ל ילדה אימר זכר ילדה ובהאי ס"ס אמרינן את"ל ילדה אימר נקבה ילדה ולכך אזלינן בתרוייהו לחומרא וכה"ג פירשו התוספות לעיל ריש דף כ"ז ד"ה חומר שני ולדות וכו' וע"ש ולכך מסיימי התוספות הכא מידו כיון דאין קרבנה נאכל וכו' ר"ל ומיהו בלאו ספקא דאימר זכר ילדה איכא הכא שני ספקות דאימר לא ראתה

ואינה יולדת בזוב כלל ולכך איכא למימר דמשום הכי אזלינן להקל דאפילו בעלמא אין עולין הכא עולין:

בא"ד ואומר ר"ת דימי לידה שאין רואה בהן הוא למ"ד של מיע"ל קג"ם. אמר זה כדי שלא תקשה לדבריו דהיאך אפשר לומר דהלכה בזה כאביי והא קי"ל הלכתא כרבא בר מיע"ל קג"ם להכי קאמר דאה"נ דלמ"ד מיע"ל קג"ם הוא ימי לידה וכו' ולא לחי העומד מאליו וכו':

ד"ה רבא אמר אינה סותרת וכו' וי"ל דרבא אליבא דרבי מרינוס קאמר וכו'. אבל איהו ס"ל דסותרת מקשין העולם כיון דרבא ס"ל דסותרת א"כ היאך אמר דעולין הא כיון דמסתר סתרי כל שכן דלא סלקי כדאמר לקמן אליבא דרבא ואין לומר דהא דאמר רבא עולין היינו אליבא דרבי מרינוס וליה לא ס"ל דזה אינו דהא לעיל כתבו התוס' איפכא דלכ"ע עולין בברייתא דפרק בא סימן ואפילו אביי דאמר אין עולין לא קאמר אלא אליבא דרבי מרינוס אבל אין זה קושיא כלל דלרבא איכא למימד שפיר אע"ג דסותרת בלידת הימים שספרה כלל מטעם דאי אפשר לפתיחת קבר בלא דם מ"מ אחר הנידה ימי לידתה דהיינו ז' לזכר וי"ד לנקבה כשאין רואה בהן עולה לספירתה ואחר הלידה הוא מתחלת לספירתה ועולין לה ימי לידתה אבל לרבי אליעזר דאמר גמרא דאין עולין משום ראיהו ס"ל דאפי' דבר שאינו גורם סותר א"כ ימי הלידה בעצמן אפילו בשאינה רואה בהן הן סותרין ספירתה לדידיה כ"ש דלא סלקי וק"ל:

דף לז:

בגמ' היכי דמי אילימא כדקתני למה לי שלשה וכו'. ר"ל דמתניתין קתני קשתה שלשה ושפתה מעת לעת וקתני בתר הכי ששפתה מן הצער ולא מן הדם והאי ששפתה מן הצער וכו' ע"כ אדלעיל קמהדר לפרש מאי ניהו השיפוי דקאמר לעיל ולהכי קאמר אילימא כדקתני ר"ל דכולה חד מלתא היא והאי ששפתה מן הצער אלעיל קמהדר דהאי דקאמר קשתה שלשה ושפתה מעת לעת איירי נמי ששפתה מן הצער ולא מן הדם ל"ל שלשה וכו' אלא לאו הכי קאמר וכו' ר"ל דתרי מילי נינהו דהא דקתני קשתה שלשה כו' איירי ששפתה מן הצער ומן הדם והא דקתני ששפתה מן הצער ולא מן הדם איירי כגון שקשתה שני ימים ואח"כ שפתה מעת לעת מן הצער ולא מן הדם והדם שראתה בשיפוי משלים הג' ימים דזיבה וק"ל:

ברש"י ד"ה הא קמ"ל דאע"ג דקשתה בקצת שלישי ולא שפתה לילה ויום כלילי שבת וכו'. מדברי רש"י הללו משמע דרבי יהושע דאמר במתניתין לילה ויום כלילי שבת ויומו

הן דברי חנניא בן אחי רבי יהושע דאמר כל שחל קישויה בשלישי עולה וכו' ושניהם סברא אחת אבל לא משמע כן וגם אינו מוכרח די"ל דלחנניא כל היכא שיש קישוי בקצת יום שלישי שלה אפי' שפתה אח"כ לילה ויום שלמים כליל שבת ויומו זולת היום שלישי אפ"ה ס"ל דאין זו יולדת בזוב וק"ל:

בתוס' ד"ה ע"כ וכו' אע"ג דטעמא דרבי אליעזר דדריש היקשא מועבדת שיהיו כל העבודות שוות כצ"ל ד"ל דכתיב ועבדת את העבודה הזאת בחדש חזה ודרש ר"א שיהיו כל עבודות של חדש זה כזה:

בא"ד דהתם לא מצי למימר ע"כ הקישן הכתוב וכו'. ר"ל דהכא אמרינן ע"כ הקישן הכתוב משום דאל"כ היקשא ל"ל אבל התם ליכא למימר הכי דהא איכא לאוקמי היקשא לדרשא אחרינא:

ד"ה ורב אדא בר אהבה וכו' וי"ל דאינה נדה עד שיעברו ז' ימי הספירה. ר"ל ולא כדקא סלקא אדעתין דבז' ימים הראוין לספידה הן ז' ימי נדה ומיד מתחילות אחריהן י"א ימי זיבה אינו כן אלא הז' ימי נדה מתחילות אחר השבעה ימים הראוין לספירה ואם ראתה אז באותן ימים האחרים שבאו אחר השבעה ימים הראוין לספירה טמאה לרב וכו':

בא"ד ור"ת פי'. ר"ל דלעולם אימא לך כדקא ס"ד דימי נדה הן נבלעים בימים הראוין לספירה ואפ"ה א"ש משום דלא מטהר רב כל שבעה ימים הראוין לספירה אלא חמשה מהן וא"כ ב' ימים מפסיקים עד שלא יגיעו הי"א ימים של ימי זיבה ואם ראתה באותן ב' ימים טמאה לרב וכו':

דף לח.

תד"ה להיות בהן זיבה גדולה רש"י פי' וכו'. לא נמצא זה בפירוש רש"י שלפנינו:

[**בא"ד**] ור"ח פירש לאפוקי יום ראשון וכו'. דאילו יום י' וי"א אפי' רב מודה דאינו טהור אפי' ללישנא קמא לפירוש ר"ח כדלעיל בדבור שלפני זה:

ד"ה שיפורא גריס וכו' דלמא חדש תשיעי שלאחר ח' הדשים של שלשים יום וכו'. ר"ל דהיינו ר"מ יום מהריונה נשלמו ח' חדשים ומיד ביום רמ"א מתחיל חדש תשיעי ואפילו חל באמצע הדש של לבנה:

[**בא"ד**] א"נ מסיפא דברייתא מוכיח וכו'. והא דלא הוכיח נמי מרישא דברייתא דקתני קשתה שנים בסוף שמיני ואחר בתחלת תשיעי וכו' והיאך יכולה לידע זה אי מיירי דקשתה ביום רל"ט ור"מ ורמ"א שמא לא נקלט הזרע ביום המחרת לשמושה ונמצא דקשתה שלשה ימים בחודש ה' משום דאיכא למימר דלעיל קתני הרי היא יולדת בזוב

מטעם דעכ"פ אי נקלט הזרע ביום התשמיש קשתה ב' ימים בה' כשהתחלה לקשות ביום רל"ט (ור"מ) מאי אמרת שמא לא נקלט הזרע עד יום המחרת וכל הג' הן בחדש ח' כ"ש שהיא יולדת בזוב ולכך מרישא ליכא להוכיח מידי אבל בסיפא דקתני קשתה יום א' בסוף שמיני וכו' אין זו יולדת בזוב ואזלינן להקל ומטהרינן לה וכשקשתה ביום ר"מ ורמ"א ורמ"ב היא דמטהרינן לה שמא לא נקלט הזרע עד יום המחרת ונמצא שקשתה ב' ימים בח' וכ"ש אי לא נקלט הזרע עד יום ג' לשימושה דהוו כל ג' ימים של הקושי בתוך חדש הח' ולפי זה הא דמסיימי התוספות ואם קשתה ברמ"א ורמ"ב ורמ"ג שמא נקלט הזרע ביום התשמיש א"כ שלשה ימים קשתה בחדש ט' לא יתיישב דאם כן כ"ש דאינה יולדת בזוב אלא הכי הל"ל שמא לא נקלט הזרע עד יום ג' והוי ליה שני ימים בחדש ח' וק"ל:

בא"**ד** דלר"י שיפורא דתשעה חדשים גרים וכו'. ר"ל כיון שיש כאן שיפורא של תשעה חדשים אע"ג שגם הח' הדשים אינם שלמים אפילו הכי מיד שמגיע שיפורא תחלה תשיעי יולדת כגון שנתעברה בסוף חודש אפ"ה חשוב אותו חודש לחודש שלם ומונה עוד ז' חדשים שלמים ויולדת בתחלת תשיעי דאי בעינן ח' חדשים שלמים מעת לעת א"כ אם נתעברה למשל בסוף חדש ניסן שלשה שבועות בו לא נשלמו החדשים עד שלשה שבועות בחדש התשיעי שהוא כסליו ובתחלת שבוע הרביעית של כסליו מתחיל החדש התשיעי שלה ואין כאן עדיין שום שיפורא עד ח' ימים אחר זה בתחלת חדש היו"ד שהוא טבת ואז כבר עברו ימים מחדש הט' שלה וק"ל:

דף לח:

בתוס' ד"ה דיו לבא מן הדין וכו' וליכא לאוקמי קרא אפילו בימי נדה דליכא ק"ו וכו'. נ"ל דלא הוצרכו התוס' לכל זה אלא לפי הק"ו הראשון דאילו לפי הק"ו השני שאמרו הרי אנו משיבין לך לשון אחר לפי סברתם אף נדה אתיא בק"ו וי"ל א"כ לפי פירוש התוס' מאי אמר רבא בהא זכינהו ר"א לרבנן כו' וגם מאי פריך המקשה אימא בימי נדה וכו' ומשני אמר קרא תשב וכו' הא כבר הוכרחנו לדעת כל זה מכח קושית התוס' דאל"כ יקשה לן בלא ק"ו אמאי מטהר ר"א תיפוק ליה דקישוי לא גרע משיפוי והוצרך ע"כ לתרץ כתירוץ התוס' דטעם דר"א הוא מקרא דדמיה וטעמא דרבנן מקרא דתשב. ונ"ל דהתוס' לא כתבו כל זה אלא לפי מאי דמסיק והשיטה לפירוש התוס' כך היא דהא דקאמר רבא בהא זכינהו וכו' משום דהוקשה לו לרבא קושית התוס' מאי קאמר ר"א דיו וכו' בלא ק"ו נמי אמאי מטמא וכו' תיפוק ליה דלא גרע קישוי משיפוי לכך קאמר רבא

בהא זכינהו ר"א לרבנן ר"ל דעיקר טעמו של ר"א מדמיה דמיה והשתא פריך המקשה לתרוייהו בין לר"א ובין לרבנן אמאי מטהר זה לגמרי וזה מטמא לגמרי דהואיל ואיכא קרא לטמא ואיכא ק"ו לטהר נקיים שניהם ונימא דבימי נדה נדה ובימי זיבה טהורה ומשני אמר קרא תשב וכו' ר"ל והשתא יתורץ לתרוייהו בין לר"א ובין לרבנן דרבנן ס"ל כיון דאית לן לטהר בימי זיבה מק"ו מטהרינן גם בימי נדה מקרא דתשב ישיבה אחת לכולן ואית לן לאוקמא קרא דדמיה לדרשא אחריתא ור"א ס"ל איפכא דכיון דאית לן לטמא ע"כ בימי נדה מקדא דדמיה ואפילו לפי הק"ו משום דאמרינן דיו מטמאינן גם בימי זיבה מקרא דתשב דבעינן ישיבה אחת לכולן ועכ"פ לרבנן לא הוצרך לקרא דתשב אלא לפי לשון ראשון של הק"ו דאילו ללשון אחר של הק"ו לא קשה לדידהו לפי סברתם מידי משום דהא גם ימי נדה אתי בק"ו וק"ל:

ד"ה אימא בימי זיבה טהורה וכו' והר"ר מנחם מפרש וכו'. ולפי פירושו הוי השיטה כך דהוקשה לו לרבא לר"א בלא ק"ו אמאי מטמא בנדה תיפוק ליה דלא גרע קישוי משופי ולכך בהא זכינהו וכו' דעיקר טעמו מקרא דדמיה ומקרא דדמיה היה להם לרבנן לטמא בימי נדה ולטהר בימי זיבה כדי לקיים המקרא וגם הק"ו וכל זה לא שייך להקשות ארבנן אלא לפי לשון ראשון של ק"ו כדלעיל ומשני תשב וכו' ולכך מטהרי רבנן גם בימי נדה אבל ר"א לא ס"ל דרשא דתשב ולכך מטהר בזיבה מכח הק"ו ומטמא בנדה מקרא דדמיה:

בא"ד והכי דרשינן לעיל בברייתא לרבנן מתשב וכו'. ר"ל ברייתא זו דאמרי רבנן תשב לרבות המקשה בתוך שמנים וכו' ש"מ דטעמא של רבנן מקרא דתשב והכי קאמרי ליה לר"א כיון דאיכא ק"ו המטהר בימי זיבה אית לן לטהר גם בימי זיבה מקרא דתשב ולאוקמא קרא דדמיה לדרשא אחרינא והשיב להו ר"א דיו וכו' ודרשא דתשב לית ליה ולפי זה הא דכתבו התוס' ומשני תשב וכו' הכל סיומא דרבא הוא ולא תרצן בפני עצמו הוא דהא רבא בעצמו ראה דטעמא דרבנן מקרא דתשב כמבואר בברייתא דלעיל:

בא"ד וא"ת וכיון דאי לאו קרא דתשב וכו'. ר"ל כיון דעיקר טעמייהו דרבנן מקרא דתשב ור"א ע"כ כבר השיב להם דלית ליה דרשא דתשב כדלעיל א"כ מאי פרכי ליה תו:

[**בא"ד**] וי"ל דפרכי ליה וכו'. ר"ל דבלשון אחר פרכי ליה נהי דלית לך דרשא דתשב נשיב לך ק"ו בלשון אחר דמשתמע מיניה דגם בימי נדה אתי בק"ו דטהור ולכך אית לן לאוקמי דמיה לדרשא אחריתי:

דף לט.

בגמ' רב חסדא אמר לא נצרכא אלא לר"מ. צריך להתיישב דבין לשנויי דרב חסדא ובין לשנויי דרבא וחייא בר רב לא א"ש סיפא דמתניתין דקתני אבל הזב והזבה ושומרת יום הרי אלו בחזקת טומאה דלדידהו דלא הוי דבר והפוכו עם הרישא דקתני כל י"א יום בחזקת טהרה דהסיפא ע"כ לא מתוקמא אלא לענין בדיקה והרישא אוקמינהו אינהו לענין מילי אחריתי למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה וק"ל ויש ליישב הסיפא ג"כ על פי דרכם שיהא מעין הרישא בדוחק קצת אבל אין להאריך:

שם אמר שמואל לא שנו אלא חמשה עשר לטבילתה כו'. כלל זה יהא בידך בשיטה זו האשה שרואה דם מתחלת לספור שבעת ימי נדה ואחר שבעת ימי נדה י"א ימי זיבה אם נעשית בהן זבה אפילו בסופה מתחלת לספור שבעת נקיים ואפילו סתרה מספרה כמה פעמים ונמשך ימים רבים אינה חוזרת לענין שבעת ימי נדה עד אחר כלות ז' נקיים ואם לא ראתה בתוך הי"א יום מתחלת אחר כך למנות ז' ימי נדה אם תראה בהן הרי טוב ואם לא תראה בהן בכל השבעה ימים הז' ימים שאחריהם אין להם דין י"א שאחר ימי הנדה אלא בכל פעם שתראה אפילו ימים רבים אחר :

דף לט:

בתוס' ד"ה אלמא מריש ירחא כו' ופרש"י דדייק מדקאמר קובעת כו'. לא נמצא זה בפרש"י שלפנינו:

בתוס' ד"ה מקבע לא קביע כו' ואהא מייתא שפיר וכו'. ר"ל אבל לפרש"י דפירש מהו דנחוש וכו' אם היתה רגילה לדאות מט"ו לט"ו קשה לפירושו דא"כ אהא לא מייתי רב פפא שום ראיה ממתניתין דהיתה למודה וכו':

בא"ד בסופו והשתא מוכח אף ע"ג דברביעי לא חזיא ריש ירחא קבעה לה וסת בה' בירחא כו'. לא לענין קביעת וסת קאמר דהא כבר קבעה לה בשלשה זימנין הראשונים אלא לומר דדיה שעתה כשרואה ברביעית בה' בירחא משום דחשבינן לה כאילו ראתה ברביעי גם כן בריש ירחא דאל"כ לא הוה לן למימר דדיה שעתה משום דהא ראייתה הרביעית אינה מעין ג' הראשונות וק"ל:

דף מ.

בתוס' דבור ראשון וא"ת ל"ל קרא וכו' וי"ל דאי לאו קרא הוה דדשינן מתלד כו' ואע"ג דרבנן מוקמי תלד לרבות טומטום ואנדרוגינוס אי לאו קרא דאשה כי תזריע הוה מוקמינן

תלד לרבות יוצא דופן וטומטום הוה נפקא מלבן ולבת ודין דחייבה על כל בן ובת הוה נפקא לן מזאת תורת היולדת כר"ש ולא הוה מחלקינן בין תרי עיבורי לחד עיבור וק"ל:
ד"ה גמר לידה לידה כו' גבי ולד המעושר לא יינק מן המעושרת וכן ולד קדשים מן המקודשת ויליף שם קדשים מבכור בג"ש דאמו. והתוס' קצרו במקום שהיה להם להאריך:
ד"ה הנך נפישי וכו' והשתא לילף מבכור בהמה שכן בכור זכר מתנות. יש מוחקים מתנות משום דהא אבכור לנחלה קאי ואין צורך למחוק משום דכל סתם בכור לנחלה הוא ג"כ בכור לכהן וקרי מתנה שצריך לפדותו ממנו בחמשה סלעים:
בא"ד ובפרק ראשית הגז דקאמר פשוט מפשוט עדיף וכו'. לא אלעיל מיניה קמהדר אלא קושיא בפני עצמה היא ואסוגיא דשמעתין קאי דהכא משני הנך נפישין ולא גמרינן פשוט מפשוט ושם בפ' ראשית הגז אמרי' פשוט מפשוט עדיף ותירץ דהתם דיליף בהמה מבהמה אמרינן דפשוט מפשוט עדיף אבל הכא דבעי למילף בהמה מאדם לא אמרינן פשוט מפשוט עדיף אלא ילפינן בהמת קדשים מבהמה דבכור דהוי בהמה מבהמה ונפישין והיינו דקאמר שכן אם בהמת קדשים כו':

דף מ:

ד"ה פרט לנשחט בלילה וכו' מיהו רש"י פירש כו' דיוצא דבשר הוא דילפינן מבהמה כו' כצ"ל:
בא"ד דמים הניתנים למטה כו' דדם מדם ילפינן פסול מהכשרו כצ"ל:
בא"ד דבפרק חטאת העוף גבי זר וסכין מטמאים בגדים וכו' כצ"ל:
ד"ה חוץ למקומו וכו' רבא אמר תרד רבה אמר לא תרד כו'. ושם מפרש דרבא דאמר תרד כרבי יהושע דס"ל לא קדשו הלחם ורבה דאמר לא תרד כרבי אליעזר דאמר קדשו הלחם והתוס' קצרו במקום שהיה להם להאריך כי בזולת זה אין מקום לקושית התוס' כלל וק"ל:
ד"ה והניתנים למעלה וכו' וקשה כו' אלא י"ל דנקט הניתנים למעלה כו'. כל זה מהמשך הקושיא כלומר אלא על כרחך די"ל דנקט הניתנים כו' א"כ לרב יוסף דהוי בכלל הניתנים למעלה עולת העוף פליג ר"י וכו' זהו סיום הקושיא הראשונה וצריך להתיישב לפי סברת התוס' דמהניתנים למעלה שנתנן למטה שמודה בו רבי יהודה לר"ש מייתי רב יוסף ראיה דקדשי קדשים ששחטן בדרום לא ירדו ואינו תלוי כלל במאי דפליגי בהנך שלשה דהן שנשחטה בלילה ושנשפך דמה וכו' למה פשיטא ליה לרב יוסף דלרבי יהודה ששחטן

בדרום ירדו דאימא גם לרבי יהודה לא ירדו דהא אין זה תלוי כלל במה שס"ל לרבי יהודה בהנך שלשה אם עלו ירדו ולר"ש לא ירדו ולא דייק לה לר"ש אלא מהניתנים למעלה וכו' וק"ל וצ"ע:

בא"ד ומיהו אין ראיה דמצינן למימר דאף ר"ש בהנך דלא חזו לעבודת צבור כגון זר אם קבל דם ירדו וכו'. ויש לתמוה דדברי התוס' סותרים אלו את אלו דלעיל בד"ה פרט לנשחט בלילה דהקשו לעיל וא"ת דבפרק חטאת העוף גבי זר וסכין כו' ותירצו וי"ל דההיא סוגיא כרבי שמעון דמכשר נשחטה בלילה וכו' ואפילו דם יליף מהכשרו בבמה וכו' וכאן כתבו בהפך וראיתי בתוס' שם בזבחים בפ' מזבח מקדש (זבחים דף פ"ד) בדבור הראשון כתב שם שהוא הגיה ויכול להיות דאינו מדברי התוס':

בא"ד ולא הוי פירוש קבלו או זרקו וכו'. ר"ל דאי הוה פירושו או זרקו משמע דהשחיטה והקבלה היתה ע"י כשרים רק הזריקה היא לבדה נעשית ע"י פסולין והיכי דהשחיטה והקבלה בכשרים לר"ש אפילו זרקו הנך דלא חזו לעבודת צבור לא ירדו דלא גרע מנשפך ולרבי יהודה ע"כ ירדו כמו בנשפך א"כ ע"כ צ"ל דפליגי ביה רבי יהודה ור"ש ושם אמר דלא פליגי:

דף מא.

ברש"י ד"ה הכי נמי מסתברא וכו' וכלאים וטריפה ויוצא דופן נמי בולדות קדשים. תימה למה הוצרך רש"י לפרש דטריפה איירי בולדות קדשים דהא בבהמת קדשים עצמה מצי איירי וכגון שנעשית טריפה אחר שהקדישה כמו שפירש ברובע ונרבע:

בתוס' ד"ה קסבר ולדות קדשים כו' א"נ י"ל דנפל קדושה חלה עליה טפי כו'. ר"ל דלעולם אימא לך דר"ש לא פליג אקדשים שהפילו ומודה בהן דיקברו משום דקדושה חלה עלייהו אפילו למ"ד בהוייתן הן קדושים והא דתנן בכיצד מערימין רשב"ג אומר ילדה טומטום כו' אין קדושה חלה עלייהו נפל עדיף טפי מטומטום משום דאי הוה בר קיימא היה ראוי לקרבן:

דף מא:

ד"ה וסבר רבי שמעון דיה כבועלה וכו' וי"ל אף דר"ש אדר"ש פריך וכו'. ר"ל ראין הכי נמי דפריך נמי לרבנן והא דנקט וסבר ר"ש וכו' הכי קאמר לא מבעיא דקשיא לרבנן אלא אף לר"ש נמי קשה:

דף מב:

בגמ' כולכם ברוקא חדא תפיתו וכו'. נראה דקאמר ליה הכי ר"ל כולכם חשבתם לי רואה הויא בלי שום טעם וראיה לדבר ולכך א"ל אביי שפיר אמרי לך וכו' ר"ל דשפיר אית ליה ראיה לדבר דמדקאמר ר"ש דיה כבועלה היה לו לומר דאינה מטמאה מבפנים מטעם דאינה ראיה אלא ודאי לא פליג ארבנן אלא מטעם דיה כבועלה כגון לענין לטמא מבפנים אבל לענין לסתור ולטמא בכל שהוא מודה:

ברש"י ד"ה כולכם ברוקא חדא תפיתו כולכם שמעתם שמיעה אחת כצ"ל:

ד"ה טומאה בלועה היא וכו' ולא דמי לכל הנשים כו' דהתם משום ראיה היא כו' כצ"ל:

שם דאי משום ראיה מאתמול איעקר וכו'. ר"ל דאי חשבת ליה ראיה ע"כ צ"ל דמאתמול איעקר דאי לא איעקר עד השתא בד' ימי טומאה לא חשיב תו ראיה דאינה מטמאה כ"א טומאת מגע אלא על כרחך אם באתה למחשבה כראיה היינו מטעם כי איעקר מאתמול וראיה דאתמול לא מהני ליה להאידנא וכו':

בתוס' ד"ה אמאי טומאה בלועה היא וכו' וי"ל דמיירי כשנעקר הדם מן המקור כו'. ר"ל דשם גם רבא מודה דהויא בלועה אבל מ"מ י"ל דמנ"ל לרבי ירמיה דרבי זירא איירי כשנעקר הדם מן המקור ולא יצא לבית החיצון דפריך ליה בירידה אמאי טמאה טומאה בלועה היא דלמא אימא לך דלרבי זירא איירי כשיצא הדם לבית החיצון דלא הוי בלועה לרבא וי"ל דרבי ירמיה דייק לה מדקאמר רבי זירא לישנא ונעקר ממנה דם וכו' משמע אפילו היכא דלא יצא לבית החיצון אלא שנעקר מן המקור אפ"ה בירידה טמאה ולכך פריך אמאי טמאה טומאה בלועה היא:

בא"ד ומיהו עשאוה כנבלת עוף טהור משמע דסבר כאביי כו'. ר"ל דקאמר מש"ה טמאו בדם אשה אף במקום בלועה משום דאשכחן נמי בנבלת עוף טהור דמטמאה במקום בלועה מכלל דס"ל דמקום נבלת עוף טהור בלועה הוא ורבא ס"ל לקמן דבית הסתרים הוי ש"מ דכאביי ס"ל לרבי זירא:

דף מג.

בגמ' אמר אביי מנא אמינא לה דתניא יכול תהא נבלת בהמה טמאה וכו'. וראייתו של אביי מדמסיק בברייתא זו דנבלת בהמה טמאה לא מטמאה בבית הבליעה ואם איתא דבית הבליעה הוי בית הסתרים א"כ כשבולע נבלת בהמה טמאה ליטמא מטעם שנושא ומסיט בבליעתו את הנבלה דהא נבלת בהמה טמאה מטמאה במשא אלא ש"מ מקום בית הבליעה בלוע הוי:

[**בא"ד**] א"כ מה ת"ל והאוכל. ר"ל קרא אחרינא דכתיב בפר' שמיני גבי נבילת בהמה טהורה והאוכל מנבלתה יכבס בגדיו וגו':
בתוס' ד"ה שהוציא ולד ראשו כו' ועוד יש לחלק בין לידה לדם נדה כנ"ל להגיה ולמחוק דם לידה משום דהא דם לידה ודם נדה דין אחר להם ושניהם מטמאין מבפנים כדפריך לעיל אי בימי נדה נדה או בימי זיבה זיבה כו':
ד"ה מת"ל והאוכל וכו' וי"ל התם לא כתיב נושא בהדיא וכו' ר"ל דהתם מזה הכתוב עצמו דכתיב ומזה מי הנדה גו' ילפינן נושא דבנגיעה ליכא כיבוס בגדים אבל הכא בלאו האי קרא דוהאוכל כתיב בהדיא גבי נבלת בהמה דין נוגע ודין נושא:
בא"ד א"כ לא נכתוב נוגע כלל. ר"ל לא נכתוב נוגע בהדיא בפני עצמו ונילף ליה מהאי קרא דוהאוכל דהוה מוקמינן ליה בנוגע כיון דלא הוי כתיב ביה כבוס בגדים:
בא"ד ושמא לשום דרשא אצטריך כצ"ל:
תוס' ד"ה למימרא דהסיט כו' א"ג מנגיעה דהכא דכתיב גבי ידיו מינה ילפינן וכו'. ר"ל אבל היסט ומשא כשהטהור מסיט הזב לא ילפינן מיניה דהא לא כתיב נגיעה:
ד"ה בראויה להזריע וי"ל דלהאי לישנא וכו' אף ע"ג דלסוף יציאתה הוא בענין שאינו ראוי להזריע וכו' כצ"ל:

דף מג:

ד"ה עד שיצא מבשרו כו' וי"ל דהוה ילפינן מנדה ומזבה ופולטת במה הצד. ר"ל דכי פרכת מה לנדה ולזבה שכן מטמאות באונס פולטת תוכיח מה לפולטת שכן החמיר רחמנא בבעלי קריין בסיני נדה וזבה יוכיחו אבל יש לתמוה דא"כ לפי זה צריך לומר דפולטת אינה מטמאה באונס וזה לא נמצא בשום מקום אדרבה הסברא נותנת דמטמאה באונס כמו שכבת זרע דבעל קרי דכל עצמו מחמת אונס חימוד בא כדלעיל פרק בנות כותים (דף ל"ה) וצ"ע:
ד"ה מנין לרבות נוגע וכו' ומצי למימר דרב פפא דמרבה נוגע מאו איש דשרץ. נ"ל דהאי ומצי למימר הוי כמו א"נ ושנויא אחרינא הוא ור"ל דתרוייהו בעינן דאי לאו קרא דאו איש לא הוי מקשינן ש"ז לשרץ ואי לאו נמי דאסמכינהו קרא בהדיא לא הוה מוקמינן או איש לנוגע בש"ז וק"ל:

דף מד.

בגמ' אמר רב ששת נוחל בנכסי האם להנחיל לאחיו מן האב כצ"ל ודוקא בן יום אחד אבל עובר לא מ"ט דהוא מיית ברישא והא דלא קאמר דטעמא דעובר לא משום דעובר

לית ליה זכייה היינו משום דרב ששת סבירא ליה דאף לרבנן דר' יוסי אית להו דעובר אית ליה זכייה כמו שכתבו התוס' ד"ה אמר רב ששת:

בתוס' ד"ה אמר רב ששת כו' וי"ל דסבר רב ששת דלרבנן דרבי יוסי נמי עובר אית ליה זכייה וטעמא דעובר אינו פוסל וכו'. ר"ל וטעמא דרבנן דהכא דאית להו במתניתין דדוקא יום אחד פוסל כשהוא בן גרושה אבל עובר לא משום סמוך מיעוטא כו' ולא מטעם דאין לו זכייה אבל רבנן דהתם בפרק אלמנה ביבמות לא איירי כלל בבן גרושה דלא פליגי התם אלא בבת ישראל כשרה הנשואה לכהן והניחה מעוברת דאמר רבי יוסי דלא יאכלו העבדים בתרומה משום חלקו של עובר דאית ליה זכייה וסבר דעובר במעי זרה זר הוא או מטעם דסבר דילוד מאכיל ושאינו ילוד אינו מאכיל דכתיב יליד ביתו וגו' כדאיתא התם ורבנן דפליגי עליה התם מצי נמי סברי דעובר אית ליה זכייה אלא דס"ל דעובר מאכיל אע"פ שאינו ילוד ולא ס"ל נמי דעובר במעי זרה זר הוא אבל הכא במתני' דאיירי בבן גרושה הוי טעמא דרבנן משום סמוך מיעוטא דמפילות וכו':

[**בא"ד**] ולמעוטא לא חיישי' כדחייש רבי יוסי. ר"ל והא דקאמר הכא ולאפוקי מדרבי יוסי דאמר עובר נמי פוסל היינו משום דאשכחן התם דחייש רבי יוסי למיעוטא דאמר בפרק אלמנה בברייתא דלרבי יוסי בת ישראל הנשואה לכהן והניחה מעוברת אף ע"פ שהניח בנים לא יאכלו העבדים בתרומה מפני חלקו של עובר א"כ ש"מ דחייש למיעוטא ולא אמר סמוך מיעוטא דמפילות למחצה דנקבות ויאכלו העבדים בתרומה בשביל הבנים האחרים שהניח:

[**בא"ד**] ופליג רב ששת אשמואל דאמר כו'. פירוש דשם אמר שמואל זו דברי ר"י אבל חכ"א יש לו בנים אוכלים בשביל בנים כו' אין לו אחים אוכלים בשביל כל המשפחה כולה וכתבו שם התוספות הוה מצי למימר דטעמא דרבנן משום דלא ס"ל דרשא דשאין ילוד אינו מאכיל לגבי עבדים ולית להו נמי דעובר במעי זרה זר הוא ולכך ר"ל ואוכל בשביל העובד עצמו דאית ליה זכייה אלא קבלה היתה בידו דטעמא דרבנן משום דלא זכי בהו עובד עכ"ל ר"ל ולכך קאמר דלרבנן אוכלים בשביל כל המשפחה ולא בשביל העובר א"כ ש"מ דשמואל ס"ל דלרבנן לית ליה לעובר זכייה אבל רב ששת פליג עליה וס"ל דלעולם לרבנן נמי אית ליה זכייה וטעמא דרבנן התם גבי הניחה מעוברת דיאכלו העבדים בתרומה משום דלא דרשו דרשא דשאין ילוד אינו מאכיל ולית להו נמי דעובר במעי זרה זר הוא:

בא"ד והשתא ניחא הא דקאמר התם רב ששת מנא אמינא לה כו'. ר"ל בפרק מי שמת דהביא רב ששת ראיה לדבריו דהמזכה לעובר קנה מהא דתניא גר שמת כו' שאם היתה

אשתו מעוברת לא קנה א"כ ש"מ דאית ליה לעובד זכיה ולא דהי לה דאתיא כרבי יוסי משום דדב ששת ס"ל דלרבנן נמי אית ליה זכייה ולא פליגי עליה הכא אלא מטעם מיעוטא:

ד"ה ואי בעי מיניה לירות כו' וי"ל דיפרש כמר בריה דרב יוסף כו' ולא משום וילדו לו. ע"ל בסמוך בגמרא ובתוספות שם:

דף מד:

בתוס' ד"ה שלשים יום כו' וא"ת ולימא דיום ראשון של שנה רביעית איכא בינייהו כו'. ע"כ צ"ל דקושיא זו של התוס' לא קאי אר"י אלא אדבי רבי ינאי דאילו רבי יוחנן ניחא ליה טפי למימר שלשים יום בשנה כו' איכא בינייהו כי היכא דלא תקשה עליה ברייתא דלקמן דפריך מינה לרבי ינאי וק"ל:

בא"ד וא"ת היכי מוכח התם וכו'. דקאמר פרק אלו נערות נערה אין קטנה לא וכו' כצ"ל ועיין שם ריש פרק אלו נערות בגמרא ובתוספות שם:

בא"ד וי"ל דלאו ממש רבי מאיר כו'. ר"ל לא כרבי מאיר גופיה אתא אלא דדייק דההוא תנא ס"ל בחדא כר"מ דהיינו דקטנה אין לה קנס אבל בההיא דפחות מבת שלשה ויום אחד אי הוי ביאתה ביאה לא ס"ל כוותיה:

בא"ד ורבא דפריך בפ"ק דכתובות וכו'. התוס' קצרו לשונם ור"ל דשם בפ"ק דכתובות קאמר רב יוסף דגר קטן שהטבילו אותו ב"ד לגירות הגדיל יכול למחות ופריך ליה רבא ממתניתין דהגיורת יש לה קנס ומשמע ליה אפי' כשהיא קטנה ואי ס"ד הגדילו יכולין למחות יהבינן לה קנס דאזלא ואכלה בגיותא כו' וע"ש:

דף מה.

בגמ' פעם הראשונה ושניה גוער בה. נ"ל להגיה גוער בם ואלישנא דאמר שטמנו לו קא הדר דאצבע לא שייך לישנא דגוער וק"ל:

שם אמר להם למה הדבר קשה בעיניכם כשם שכל התורה כו' כך פחותה מבת שלשה כשרה לכהונה וכו'. הלשון דחוק דאדרבה היא הנותנת דכיון שהלכה למשה מסיני היא שכשרה לכהונה א"כ מזה הטעם היה קשה בעיניהם שפסלה לכהונה דבהלכה למשה מסיני לא שייך לחלק בין טעמה טעם זנות ללא טעמה ואי ר"ל למה הדבר קשה בעיניכם גם אנכי ידעתי שכשם שכל התורה כו' א"כ לא יתיישב מה שאמר בתר הכי ואף ר"ע לא

אמרה כו' ואי לא מסתפינא ה"א דיש להגיה אמרו ליה כשם שכל התורה כו' ותשובת התלמידים הוא ולכך קאמר בתר הכי ואף ר"ע לא אמרה אלא לחדד התלמידים כו' נ"ל: **בתוס'** ד"ה בת י"ג שנים ויום אחד וכו' ואי גרסינן בת י"ג שנים בלא יום אחד א"ש ומתעברה ויולדת קאמר וכו' כצ"ל. ור"ל דלעולם בת י"ב שנים ויום אחד היא גדולה אלא דלכך קאמר בת י"ג שנה משום דחשיב בהדייהו ג"כ תשעה חדשי העיבור עד שיולדת וק"ל:

דף מה:

בגמ' ולא היא רב המנונא מגופה דמתניתין קדייק האי לאחר זמן ה"ד כו'. מקשין העולם מפני מה לא קדייק מרישא דמתניתין דקתני בת שתים עשרה שנה ויום אחד נדריה קיימין וכן בזכר ה"ד אי דלא אייתי שתי שערות קטן הוא כו' כדדייק מסיפא דמתניתין דקתני לאחר זמן הזה כו' אבל נראה לי פשוט דלא קשה מידי דמרישא ליכא למידק כלל דאיכא למימר דאיירי דלא הביא שתי שערות ואף עפ"כ נדריו קיימין וא"צ בדיקה משום דאמרינן מסתמא יודע להפלות ולכך הוא דוקא לאחר י"ב ויום אחד לנקבה ואחר י"ג ויום אחד לזכר אבל בתוך הזמן דהיינו שנת י"ב גופו לתינוקת ושנת י"ג לתינוק צריכין בדיקה ולא אמרינן דמסתמא יודעים להפלות אבל בסיפא דקתני לאחר הזמן הזה אף ע"פ שאמרו אין אנו יודעים לשם מי נדרנו כו' נדריהם נדר ע"כ צ"ל דאיירי בהביאו שתי שערות דאל"כ מפני מה הוי נדריהן נדר כיון דאמרי בפי' שאין יודעין להפלות וקטנים הן אלא ודאי בהביאו ב' שערות איירי דבני עונשין הן וטעמא דלאחר זמן כו' הא תוך הזמן כלפני הזמן וע"פ דרך זה יתורץ ג"כ מה שמקשין במתניתין בת י"ב שנה נדריה קיימין ל"ל מאי אמרת סד"א בודקין לעולם כדמשני בגמרא לעיל זה אינו דל"ל בדיקה לאחר י"ב הא קתני בסיפא לאחר הזמן אע"פ שאמרו אין יודעים כו' נדריהן קיימין ומתרצין דלא זו אף זו קתני כמו שכתבו התוס' אבבא דקודם הזמן הזה כו' אבל לפי מה שכתבתי אין אנו צריכין לדוחק זה אע"ג דקתני בסיפא לאחר הזמן הזה אע"פ שאמרו וכו' צריך למתני בת י"ב שנה ויום אחד נדריה נבדקים דסד"א בודקין לעולם כדמשני לעיל בגמ' משום דאיירי בלא הביא ב' שערות ולכך ה"א דלעולם צריכה בדיקה אי יודעת להפלות או לא והא דקתני בסיפא לאחר הזמן הזה אע"פ שאמרו אין אנו יודעים כו' נדריהם קיימים היינו בהביאו שתי שערות דהוו גדולים לכל הדברים ולכך נדריהם נדר אע"פ שאין יודעים להפלות ולכך צריך למתני בת י"ב שנה ויום א' נדריה קיימין לאשמועינן דאע"ג דלא הביאה ב' שערות אין צריכה בדיקה דמסתמא תלינן דידעה להפלות כיון

שהגיעה לי"ב שנה אבל בסיפא כשאמרו בפי' שאין יודעין להפלות אז צ"ל ע"כ דאיירי שהביאו שתי שערות ובזה יתיישב הכל כהוגן והיינו טעמם של התוס' שלא הקשו אלא מדקתני מקודם הזמן הזה כו' בת י"א שנה ל"ל ולא הקשו דמדקתני לאחר הזמן הזה וכו' בת י"ב שנה ויום א' נדריה קיימין למה לי משום דלא קשה מידי כמו שכתבתי וק"ל:

דף מו:

שם הניחא למ"ד הקדיש הוא ואכלו אחרים וכו'. יש לדקדק דמשמע דמשום דמוקי הא דקתני לבל יחל כגון שאכלו אחרים פריך הניחא אבל אי מוקי לה באכלו הקטן דלקי עליה משום בל יחל הוה אתי ליה שפיר ככ"ע והא ליתא דמכ"ש לא הוה אתי כמ"ד דהקדיש הוא ואכלו אחרים אין לוקין דכיון דאפילו אחרים אין לוקין עליה משום דס"ל מופלא סמוך לאיש הוי מדרבנן כ"ש היכא דאכלו הקטן דאין לוקה ויש ליישב דהמקשה הוה ס"ל דבין רב כהנא ובין רבי יוחנן ור"ל כולהו ס"ל דמופלא סמוך לאיש דאורייתא וכולהו ס"ל דהקדיש הקטן ואכלו לוקה כרב הונא וכברייתא דקתני שהשוה הכתוב קטן כגדול ולזדון שבועה וכו' ולבל יחל ר"ל שהוא בעצמו לא יחל דברו ואתי הברייתא ככ"ע אכל אי גם אחרים ילקו על הקדישו בהא פליגי וס"ל לרב כהנא דאין לוקין דלא גלי לן שגם אחרים לא יחלו את רברו אבל השתא דמשני דהקטן בעצמו אינו לוקה על הקדישו והא דקתני בברייתא שהשוה הקטן כגדול לבל יחל היינו כגון שהקדיש הוא ואכלו אחרים לכך פריך הניחא וכו' ומשני מדרבנן וכו' ר"ל דרב כהנא ורבי יוחנן ור"ל פליגי נמי בהאי סברא דמר ס"ל מופלא סמוך לאיש דאורייתא ומר ס"ל מופלא סמוך לאיש דרבנן אבל המקשה לא הוה ס"ל דפליגי בזה אלא שפליגי אי גם אחרים מילקי עליה או לא כמו שכתבנו וק"ל:

בתוס' ד"ה אי מופלא וכו' וי"ל דהכי פריך אי מופלא סמוך וכו' ואית ליה איסורא וכו'. ר"ל והוי כאילו פריך הכי ממ"נ אי אית ליה למופלא סמוך וכו' ואית ליה לאיש איסורא אם כן מילקי נמי לילקי ואי לא לקי איסורא נמי ליכא וק"ל:

דף מז.

בגמ' נ"ל דצ"ל דאמר רב הונא וכו' אשכחתינהו לרבנן דבי רב וכו'. דלפי הגירסא שלפנינו לא יתיישב לישנא דאמר בתר הכי ואמינא להו אנא וכו' וק"ל:

בתוס' ד"ה ואינה נפסלת בטבול יום וא"ת באלו עוברין גבי מקפה של חולין וכו' קאמר דאם נגע בו טבול יום פוסל מקום מגעו כצ"ל וע"ש בפרק אלו עוברין: [בא"ד] וי"ל דהתם

מיירי כשעשאו גוש בקערה. ר"ל שעדיין השום והשמן בעין כגוש בקערה ולכך כשנגע בו הטבול יום פוסל מקום מגעו והכא דקתני ואינה נפסלת בטבול יום איירי שכבר נתערבה התרומה בתוך החולין ואינה בעין וע"ש בתוס' פרק אלו עוברין : ד"ה אתי דימוע דרבנן וכו' אבל מה שגם החולין נחשבו כתרומה וכו'. ר"ל דאנן קי"ל בכל איסורים כשאיסור נתערב בהיתר ואין בהיתר שיעור כדי לבטל האיסור אז נעשה הכל כאיסור כמו שאנן קי"ל דחתיכה עצמה נעשה נבלה ה"נ הכא בתרומה שנתערב בחולין ואין בחולין שיעור לבטל נחשב הכל תרומה לכך ס"ל לר"י ולר"ש דפטורה מן החלה :

בא"ד ולהכי אמר שאני אומר וכו'. ר"ל להכי תלינן לקולא ואמרינן שאני אומר לתוך תרומה נפלה וחולין לתוך חולין נפלו : ד"ה ל"ג אלו נאמר וכו' אלא ה"ג אי בבאכם יכול אפילו ב' או ג' מרגלים וקאי אלעיל. ר"ל אירשא דברייתא דקאמר דבבאכם משמע מיד כשנכנסו ולכך קאמר יכול מיד כשנכנסים ב' או ג' מרגלים : ד"ה איזהו סימנים וכו' ולפירוש זה אתי שפיר הא דקאמר בגמרא הלכה כדברי כולן להחמיר. לדברי התוס' צ"ל דהא דקאמר בגמרא שאלו את רבי הלכה כדברי מי שלח להו כדברי כולן להחמיר לא אתנאי דברייתא דלעיל מיניה קאי דאיירי בסימני בגרות אלא אתנאי דמתני' קאי דאיירי בסימני נערות ולכך קאמר דהלכה כולן להחמיר פי' דמיד שנראה בה א' מן הסימנים הללו אינה ממאנת ואינה חולצת עד שיהיו בה כולן אבל לפרש"י דכל התנאים לא איירי אלא בסימני בגרות לא שייך לפרש כן שהרי מיד מימי הנערות גדולה היא למיאון ולחליצה כמו שפרש"י לקמן ע"ש : :

דף מז:

ברש"י ד"ה מעת לעת וכו' ולא אמרינן למנין עולם שתכלה שנתו ער"ה. הא דלא כתב רש"י הכא כמו שכתב לעיל בד"ה בכולי פירקא ולא בתר מנין עולם שיהא יום אחד בשנת עשרים חשוב שנה דהכא גבי קדשים ליכא כ"א שנה אחת ולא שייך לפרש אלא לענין שלא תכלה שנתו ערב ר"ה וק"ל:

בתוס' ד"ה הלכה כדברי כולן להחמיר מספק פוסק להחמיר כמר לחומרא וכו'. משום דקשה להו לתוס' דאיך אפשר לומר כן דאם ההלכה כדברי זה אין הלכה כדברי זה דהוו סתרי אהדדי לכך כתבו מספק פוסק כן וכו' וע"ל בתוספות דף ל"ו ד"ה הלכה כרב לחומרא:

ד"ה בת עשרים וכו' ואי גרסינן יביא קאי אבעל וכו'. דברי התוס' קאי אירישא דמתני' וה"ה דכל הגירסות הללו שייכי ג"כ אסיפא דמתני' אלא מה שכתבו התוס' ואי גרסינן

יביא אבעל קאי לא שייך אלא בסיפא צ"ל דאיבם קאי שיביא ראיה שהוא בן עשרים וכו' וא"כ אינה זקוקה לו היבמה כלל ומותר באחותה גם ברישא הוה שייך לפרש דקאי איבם ואי קאי אבעל צריך לפרש כן בת עשרים וכו' יביא בעלה ראיה וכו' והיא איילונית והוי קדושי טעות ותצא בלא גט והוא מותר באחותה ואם מת הבעל ונפלה קמי אחיו ליבומי לא חולצת ולא מתייבמת:

דף מח.

ד"ה ובשביעית נמי יעבוד וא"ת תינח שנת ששית וכו' ע"כ צריכין אנו לומר שהתוס' לא ס"ל כדפרש"י שפירש בשביעית נמי יעבוד כגון נמכר בניסן כו' עד והוא יעבוד עד ניסן דא"כ אין מקום לקושית התוס' כלל מאחר דלפרש"י מחוייב לעבוד עד ניסן נמצא שהוא עובד שש שנים שלמות מעת לעת ואם רוצים להקשות הכי הוה להו לאקשויי דמנלן דכשיגיע תשרי של שביעית דכבר עברו שש למנין עולם ואעפ"כ הוא יעבודעד ניסן דלמא לא אתי קרא אלא דגם בשביעית יעבוד חדש א' דהיינו תשרי ותו לא ומנלן דיעבוד עד ניסן שהם ו' שנים שלמות מעת לעת משעת מכירתו אבל מלישנא דהתוס' משמע שהם מפרשים בגמרא ובשביעית נמי יעבוד רצה לומר דלא תימא דלא צריך לעבוד אלא חדש אחד משנה הששית דשלשים יום בשנה חשובים שנה לכך כתיב ובשביעית דגם בשנה השביעית יעבוד קצת רצה לומר שיעבוד שנה הששית כולה עד שיכנס קצת משנה השביעית מכלל דשנה הששית צריכה להיות כולה בעבדות ולכך הקשו התוס' תינח שנת הששית וכו' אבל לעולם אימא דבהתחלה דהיינו שנה הראשונה אינה צריכה להיות שלימה מעת לעת אלא ל' יום לפני ר"ה יהיו חשובים שנה ומשם ואילך ה' שנים שלימות מתשרי לתשרי ואי לאו קרא דובשביעית ה"א תרי קולי דבהתחלה ל' יום לפני ר"ה חשובים שנה וגם בסוף כשיגיע שנה הששית כשיעבוד ל' יום משנה הששית דהיינו חדש תשרי חשובים גם כן שנה ואתא קרא דובשביעית לאורויי דהשנה הששית תהא שלמה אבל עדיין אימא לך דלעולם בהתחלה דהיינו שנה ראשונה ל' יום לפני ר"ה חשובים שנה ותירץ וי"ל כיון דגלי לן קרא וכו' ה"ה דשנה ראשונה בעינן שלימה ר"ל ולא אשכחן שתהא שנה הששית שלימה וגם שנה ראשונה שלימה אלא א"כ יעבוד שש שנים שלימות מיום מכירתו מעת לעת וק"ל:

בתוס' דבור הראשון וי"ל דאצטריך לענין עונשים וקידושין וכו' וא"נ אי חזינא עליון מסתמא בא התחתון וכו'. יש לפרש דברי התוס' דתרי שנויים הן ובתירוץ ראשון ר"ל דלעונשין וקידושין מודה ר"מ אפי' היכא דבדקו ולא נמצא התחתון כיון דרוב פעמים

התחתון אתי ברישא אמרינן ודאי אתי ומנתר הוא דנתיר ולא פליג ר"מ אלא בחליצה דכתיב איש בפרשה בהדיא ובתירוץ הב' ר"ל דדוקא בסתמא א"ר מאיר לענין עונשין כבר בא התחתון אי חזינן עליון אע"ג דר"מ חייש למיעוטא לענין עונשין דלחומרא הוא ועוד כיון דלא שכיח הוא דרובא דמצוי הוא דהתחתון אתי ברישא אי חזינן עליון אמרינן מסתמא כבר בא התחתון ולא חייש למיעוטא אבל אי בדקו ולא אשכחו תחתון גם לענין עונשים פליג ר"מ אבל העיקר הוא דהכל תירוץ א' והאי וא"נ חוזר אלעיל והוי כאילו אמר ואפי' היכי דחזינן עליון לחוד ולא בדקנו אי אתי התתתון אמרינן מסתמא כבר בא התחתון וכו':

ד"ה וחכ"א וכו' ואפי' היא קטנה מתייבמת לרבנן וכו'. ר"ל והא דנקטי רבנן בדבריהם או חולצת או מתייבמת לא הוה צריכה להו למנקט מתייבמת אלא אגב דר"מ נקיט ליה במלתיה דאיהו בייבום ממעט קטן ימצא סריס קטנה שמא תמצא איילונית כדלעיל (דף ל"ב) נקטו חכמים נמי במלתייהו הכי:

דף מח:

ע"ב ד"ה איבעית אימא ר"י וכו' ואפי' אמרה קטנה היא אינה נאמנת וכו'. ר"ל וכ"ש בסתמא דכתבו כך משום דהשתא הוקשה להם דכיון דתריצנא לישנא דבריתא הא דקתני נאמנת לומר גדולה אני שתמאן היינו לענין היכי דבדקוה אנשים אחר בדיקתה וכו' אבל לעולם אפי' תוך הזמן אפי' בסתמא בלא שום נאמנות אינה ממאנת א"כ אהני לן חזקה דרבא באלחר זמן הלא אפי' היכא דליכא חזקה אינה ממאנת ותי' דאהני לענין אפי' דבדקנוה ולא אשכחו שום שערות דאפי' הכי אינה ממאנת דמשום חזקה דרבא אמרינן ודאי נשרו וק"ל:

דף מט.

ע'א ד"ה ואב"א וכו' ועוד בפרק מי שמת אמר רב נחמן בודקין לחליצה ולמיאונים, לפי מה שכתבו התוס' לעיל דאפי' בתוך הזמן דליכא חזקה לרבי יהודה מסתמא אין ממאנת משום דס"ל דתוך הזמן כלאחר הזמן וכ"ש לאחר זמן לכ"ע אינה ממאנת צ"ל הא דקאמר רב נחמן בודקין למיאונין היינו לענין דאי לא אשכחן סימנין ממאנת ולא אמרינן הזקה הביאה סימנין ונשרו כדאית ליה לרבא כמ"ש התוס' לעיל דאהני חזקה דרבא לבדקו ולא מצאו שערות וכו' א"כ ש"מ דרב נחמן ל"ל חזקה דרבא:

בא"ד ועוד דרבא נמי איכא לאוקמיה מלתיה דרב נחמן וכו' היינו תוך הפרק וכו'. וצ"ל דלפי זה ס"ל לרב נחמן דתוך הזמן כלאחר זמן דאי כלפני זמן מאי נפקא מיניה בבדיקה אפי' ימצאו שערות אמרינן שומא נינהו וממאנת שפיר וכ"ת מאי מתורץ בזה כיון דעכ"פ פליג ר"נ ארבא בתוך הזמן דאיהו ס"ל דהוי כלאחר הזמן ורבא פסק לעיל דתוך הזמן כלפני זמן י"ל דעיקר כוונת התוס' לאוקמא חזקה דרבא ככ"ע ולא יחלוק עליו שום אמורא דהלכתא היא מדפריך מינה סתמא דגמרא לעיל אלא לאחר הפרק ל"ל בדיקה והאמר רבא וכו' וכמו שכתב הרא"ש בשם הרי"ף אבל בהא דתוך הזמן כלפני זמן לא חיישׁ אי פליג עליה רב נחמן דהא בלאו הכי פליגי ביה אמוראי טובא לעיל בפרק בנות כותים (דף מ"ה) ועיין באשר"י שהאריך בזה בשם הרי"ף ותפס תירוץ השני של התוס' לעיקר דרב נחמן מיירי נמי לאחר הזמן ובשלא בעל:

ד"ה אלא לענין גיסטרא וכו' דהא אפי' שלם כשניקב בכונס משקה טהור עד שייחדנו לאוכלין וכו'. פי' כשהיה מתחלה מיוחד למשקין אז כשניקב בכונס משקה טהור עד שייחדנו לאוכלין אבל כשלא היה הכלי מיוחד למשקין אפי' כשניקב עדיין כלי הוא לטומאה עד שינקב כמוציא זית כמו שמביא רש"י:

בא"ד וא"ת הא דתניא בתוספתא בסוף פרק מחט וטבעת וכו' וחכ"א כל שטהר שעה אחת וכו'. ר"ל וא"כ הכא נמי הואיל וכתיבנא דסבר כלי טהור עד שייחדנו נימא נמי כיון דטהור שעה אחת קודם יחוד אין לו טומאה עולמית:

בא"ד ואין לומר דכשצריך תיקון וכו'. דברי התוס' דהכא אינם מסודרים דאין קושיא זו תלי בקושיא ותירוץ שלפניו דהא בלא זה היו יכולין להקשות ההיא דתוס' דקתני שפאן וכו' וההיא דכלים חתכו חוליות וכו' אהדדי ועיין בפרק אלו טריפות דשם מסודרים דבריהם יפה:

דף מט:

בגמ' וצריכי דאי אשמועינן גר וכו' נ"ל דהאי צריכותא לפי פשוטו דקאי אמתני' ליכא לפרושי ככל צריכותא דעלמא משום דבחדא סברא הוי סגי ליה דאי לא תנא אלא חדא מתני' הוה מוקמינן לה אגר משום דראוי לבא בקהל אבל ממזר לא דהא הכא לא שייך לומר דלכתוב ממזר ולא בעי גר דהכא לא שייך למתני בהדיא לא גר ולא ממזר דהא לא תני תנא דמתני' ע"א כלל וצ"ל דהוי כמו תרי שנויי כאילו אמר אי לא תני אלא חדא מתני' הוה מוקמינן לה אגר משום דראוי לבא בקהל אבל ממזר לא או לאידך גיסא דלא הוה מוקמי' לה כ"א אממזר משום דבא מטיפה כשרה אבל גר לא לכך צריכה תרוייהו וק"ל:

בתוס' ד"ה תנינא חדא זימנא וכו' והשתא א"ש דלא קאמר דההיא דסנהררין לאתויי חלל וכו'. יש להקשות מאי קאמר דהל"ל דההיא דסנהדרין אתי לאתויי הלל וע"כ צ"ל דר"ל וההיא דהכא אתיא לאתויי ממזר דא"כ תקשי לן תרוייהו ל"ל דלכתוב ממזר דאינו ראוי לבא בקהל ואפ"ה כשר בדיני ממונות כ"ש חלל דמותר לבא בקהל דכשר לדיני ממונות דהשתא ליכא למימר ההיא צריכותא דאמר בגמרא אגר וממזר אי אשמועינן ממזר משום דבא מטיפה כשרה וכו' דחלל הוי יותר טיפה כשרה מממזר ולכאורה היה נראה לפרש כוונת התוס' דר"ל כן דאי אמתני' פריך ה"ל לשנויי דההיא דסנהדרין אתי לאתויי חלל ועיקר הרבותא אתא לאשמועינן דאפי' חלל פסול בדיני נפשות ומתני' דהכא אתי לאתויי ממזר ולאשמעינן דאפי' ממזר כשר בדיני ממונות והשתא לא קשה מידי ולא נצטרך לשום צריכותא דכה"ג צריך לפרש התוס' בדבור שאחר זה דמקשו וא"ת אמאי לא קאמר לאתויי בעל מום פסיל לדיני נפשות וכו' אבל לפי זה לא יתיישב לישנא דתוס' דקאמר בתר הכי וארב יהודה לא מצי לשנויי וכו' דמלישנא דסיפא וכו' משמע אבל כשר לדיני ממונות דלמה להו לתוס' לסיומי הכי דהא לפי זה לא אתי לאשמועינן דחלל כשר בדיני ממונות דכ"ש הוא מממזר אלא לאשמועינן דפסול בדיני נפשות אתי ועוד י"ל דברי התוס' דר"ל דאי פריך אמתני' ה"ל לשנויי דההיא דסנהדרין אתא לאתויי חלל וההיא דהכא ממזר מאי אמרת דלכתוב הך דהכא לחוד דאפי' ממזר כשר וכ"ש חלל זה אין קושיא כלל דאי לא תני אלא מתני' דהכא הוה מוקמי' לה דאתא לאתויי חלל אבל ממזר ה"א דפסול אף לדיני ממונות דהא לא שייך למימר דלתני הכא בהדיא ממזר דכשר לדיני ממונות דאין זה משיטת התנא דלא תני אלא כללים כל הראוי לדון וכו' ויש וכו' דומיא דאידך בכא ולכך הוה מוקמינן לה שפיר אחלל אבל השתא דתני ההיא דסנהדרין דאתא לאתויי חלל דכשר ע"כ הך דהכא אתי לאתויי אפי' ממזר דכשר ודוגמת שיטה זו פירשנו שיטת הצריכותא דבגמ' לפי פשוטו דאוקי אמתני' אלא שגם לפי זה לא יתיישב לישנא דתוס' דמסיימי בתר הכי וארב יהודה לא מצי לשנויי דחדא לאתויי חלל וכו' דבלא זה פשיטא דארב יהודה לא מצי לשנויי הכי דהא ע"כ היה צ"ל דבחדא קאמר ר"י בהדיא דאתי לאתויי חלל ובחדא קאמר דאתא לאתויי ממזר והשתא חלל למה לי כיון דאשמועינן דממזר כשר כ"ש חלל אלא שלפי פירוש זה יש ליישב דהוכרחו התוס' לסיים כן דלא תקשה דאדרב יהודה נמי איכא לשנויי הכי דאההיא דסנהדרין קאמר ר"י דאתא לאתויי חלל ואהך דהכא קאמר דאתא לאתויי ממזר והוצרך למימר נמי דההיא דסנהדרין אתי לאתויי חלל דאי לא אתמר מלתיה דרב יהודה כ"א אהך דהכא לחוד לאתויי ממזר הוה פרכינן לר"י גופיה מנא ליה לאוקמא הך דהכא דאתא לאתויי

ממזר דלמא לא אתיא אלא לאתויי חלל לכך אשמועינן ר"י בההיא דסנהדרין דאתיא לאתויי חלל א"כ הך דהכא ע"כ אתיא לאתויי דאפי' ממזר כשר לכך מסיימי התוס' דאר"י לא מצי לשנויי הכי משום דא"כ לא נימא כ"א אהך דהכא לחוד דאתיא לאתויי ממזר דאחלל ליכא לאוקמי דפשיטא הוא דחלל שמעינן מסיפא דההיא דסנהדרין בלא מלתיה דר"י הלכך אר"י ליכא לשנויי הכי אלא דבחדא קאמר דאתיא לאתויי גר ובחדא קאמר דאתיא לאתויי ממזר וצריכו תרוייהו כדאיתא בגמ' כנ"ל עיקר וק"ל וצ"ל לפירוש התוס' דהא דמכשיר ר"י גר וממזר לדיני ממונות ואוקי מתניתין דחדא אתיא לאתויי גר וחדא ממזר מסברא דנפשיה קאמר כן דהא מדיוקא דמתני' ליכא למידק כלל דכוון דאמתני' לא שייך למפרך תנינא חדא זמנא כמ"ש התוס' דלא תני הכא הני כללי כ"א אגב אחריני א"כ איכא לאוקמי תרוייהו דלא אתו אלא לאתויי חלל דכשר לדיני ממונות ופסול לדיני נפשות ואע"ג דכבר שמעינן לה מההיא דסנהדרין תנא לה נמי הכא אגב כללי אחריני וק"ל:

ד"ה לאתויי ממזר וא"ת אמאי לא קאמר לאתויי בעל מום דפסול לדיני נפשות וכו'. ר"ל וההיא דהכא אתי לאתויי דאפי' ממזר כשר לדיני ממונות והשתא אצטריכו תרוייהו וק"ל:

דף נ.

בגמ' רבי יוחנן סתמא אחרינא אשכח וכו' וגומרין בלילה וכו' ופרש"י וכי היכי דלענין לילה לא מקיש לענין סומא נמי לא מקיש אפי' לא מקיש ריבים לנגעים ולפי פי' זה אפילו סומא בשתי עיניו כשר לדון לרבנן וכן כתבו התוס' הכא בהדיא דמה"ת לפסול כיון דלא מקשי ריבים לנגעים אבל הרי"ף בסנהדרין בפרק אחד דיני ממונות מפרש שם בע"א ולדידיה סומא בשתי עיניו פסול לדון אפילו לרבנן וגורס בסמוך ההוא סמיא באחת מעיניו דהוה בשבבותיה דרבי יוחנן וכו' ע"ש:

בתוס' ד"ה כל הכשר לדון וכו' ובירושלמי פוסל אשה לדון וכו'. נ"ל שהספרים שלפנינו חסרים וכצ"ל אית דילפי ועמדו שני האנשים מעל פי שנים עדים ואית דילפי שנים מוישארו שני אנשים במחנה מה להלן אנשים ולא נשים אף כאן אנשים ולא נשים הרי למדנו שאין אשה מעידה ומעתה אין אשה דנה וע"כ הוא לשון הירושלמי והכי פי' אית דילפי שאין אשה מעידה מדכתיב ועמדו שני האנשים וכתיב התם על פי שנים עדים מה שנים דהתם איירי בעדים אף שני האנשים איירי בעדים וכתיב האנשים ולא נשים ואית דילפי שנים דכתיב גבי עדים ע"פ שנים עדים וגו' משנים דכתיב וישארו

שני אנשים מה להלן אנשים ולא נשים אף שנים דכתיב גבי עדים אנשים ולא נשים ומסיים הירושלמי הרי למדנו שאין אשה מעידה ומעתה שאין דנה ועיקר ראיית התוס' מהא דמסיים בירושלמי בהדיא מעתה שאין אשה דנה א"כ ש"מ בהדיא שהירושלמי ס"ל דאשה פסולה לדון והטעם דירושלמי הוא משום דכיון דפסולה להעיד פסולה לדון מדתנן כל הכשר לדון כשר להעיד וכו' ועיין באשר"י ריש פרק שבועת העדות שמביא שם לשון הירושלמי בסגנון שכתבתי וגם עיין בתוספות ביבמות פרק החולץ (יבמות דף מ"ה ע"ב) ד"ה לא טבלה לנדתה:

ד"ה ור"מ היא וא"ת וכו' לימא לאתויי אוהב ושונא וכו'. עיין בפירוש המשנה דהרמב"ם שתירץ קושיא זו באופן אחר והנפקא מינה בין שני התירוצים עיין במהרי"ק שורש כ"א:

בא"ד וא"ת בפרק ח"ה דפריך וליסלקו בי תרי וכו' וכ"ת לדון כשר טפי והתנן כל הכשר לדון וכו'. י"ל מאי מקשו התוס' הא כתבו לעיל מזה בסמוך דמתניתין לא אתיא כרבנן שהרי לרבנן סומא בב' עיניו כשר לדון ופסול להעיד א"כ נימא נמי התם לענין תחלתו בפסול וסופו בכשרות לדון כשר ולהעיד פסול וי"ל אפילו לרבנן אע"ג דלענין סומא בב' עינים מכשרו רבנן לדון ולעדות פסלי היינו התם משום דסברא הוא דדין אינו תלוי בראייה אבל לעדות העיקר תלוי בראייה אבל לענין שאר פסולים אין סברא לחלק בין דין לעדות לכולי עלמא ואדרבה הסברא נותנת דלענין דינא פסול טפי וכדתנן כל הכשר לדון וכו' וק"ל:

דף נ:

ד"ה מחשבת חיים וכו'. נראה דהוקשה לתוס' מאי מייתי גמרא מהכא ראיה דמחשבת חבור לא שמיה מדשבה דשאני הכא דנתנבלה ואינה ראויה תו לאכילה לסתם בני אדם ולא חשב מחיים לאוכלה בנבלות ולכך צריכה מחשבה לאחר שנתנבלה אבל אי לא נתנבלה אלא שנשחטה פשיטא שלא היה צריך לשום מחשבה דאוכל גמור הוא א"כ ה"ה נמי גבי עולשין שזרען לבהמה כיון דלאחר תלישה לא נשתנה לשום גריעותא לעולם אימא לך דמחשבת חבור שמה מחשבה דהא אותה מחשבה לא היתה כ"א לאוכלה אחר תלישה והרי נתלשו ותירצו דהכי מייתי ראיה דס"ל לגמרא דסתם עוף עומד לאכילה דמחיים מסתמא הוי כאילו חשב עליו לאוכלו הלכך אי אמרת בשלמא דכל מחשבה שהיא מחיים אפילו בדבר שלא נשתנה אח"כ לגריעותא לא שמיה מחשבה אתי שפיר גבי עוף אע"ג דהוי מסתמא כאילו חשב עליו מחיים לא אמרינן דירד עליו תורת אוכל מחיים ותו לא פקע מיניה אלא אמרינן כיון דלא חשב עליה מחיים לאוכלה מחיים אלא

לאחר שחיטה א"כ אינה מתחלת מחשבתו עד אחר שחיטה והרי מתה ולא באתה לידי שחיטה ולכך לא מקרי אוכל וצריכה מחשבה אחר שנתנבלה אבל אי אמרת מחשבת חיים שמה מחשבה א"כ ירד עלה שם אוכל מחיים א"כ אע"ג שנתנבלה אח"כ לא פקע מינה שם אוכל במה שנתנבלה עד שתפסל מאכילת כלב וא"כ למה תנא במתניתין שצריכה מחשבה לאחר שנתנבלה:

ד"ה תרנגולת וכו' למ"ד זוז"ג אסור. ר"ל וה"נ התרנגולת ע"כ נולדת מהזכר והנקבה והזכר הוא טמא וא"כ התרנגולת באה מאיסור ומהיתר:

בא"ד ועוד כיון דלא הוי מעופות טמאים כו' אין לאסור עד שיהא בו כל ארבעה סימנים וכו'. ר"ל דמבואר הוא במסכת חולין בשמעתא דעופות טמאים ד' ס"א דכ"ד עופות טמאים המפורשים בתורה יש בכל אחד מהם סימני טהרה אחד או שנים ואפ"ה אסורים כיון דבהדיא אסרינהו רחמנא בתורה אבל שאר עופות שאינן מפורשין בתורה אינן אסורים עד שיהא בהם כל סימני טומאה דומיא דנשר שאין בו שום סימן טהרה כלל והאי תרנגולא דאגמא אי איתא דחלק הזכר מהנקבה ע"כ אינו מהנהו עופות טמאים המפורשים בתורה דלא אשכחן בהו כה"ג וא"כ אין לאוסרו עד שיהיו בו כל ארבע סימני טומאה ואין בו שום סימן טהרה וזה דבר שאינו מצוי כדמוכח כההיא שמעתתא דחולין דבכל עופות טמאים המצויים יש בהם סימן אחד או ב' של טהרה חוץ ממין הנשר והאי תרנגולת א"א להיות ממין הנשר דבנשר יש בו זכר ונקבה וק"ל:

ד"ה אלא בכפרים וכו' וא"כ מאי פריך. ר"ל מאי פריך ומי איכא למ"ד דלא בעי מחשבה הא ע"כ לר"י בן נורי לא בעי מחשבה אפילו בכפרים וא"כ ע"כ האי מתני' דפריך מינה דקתני בה בכפרים צריכה מחשבה ע"כ כרבנן אתיא ולא כרבי יוחנן בן נורי ומאי פריך מינה לרבי יוחנן בן נורי ותירץ וי"ל דה"פ ר"ל הא דפריך ומי איכא למ"ד דלא בעי מחשבה ארבנן פריך מי איכא למ"ד דלרבנן לא בעיא מחשבה אפילו בלא נפל לגת וק"ל:

דף נא.

בגמ' א"ר אשי הכא בחצר שעלו מאליהן עסקינן וכו'. הא דאצטריך רב אשי לאוקמא בחצר שעלו מאליהן ולא משני בקצרה ה"ק אם היה החצר משמרת פירותיה חייבין וכו' נ"ל משום דאם זרען ולא עלו מאליהן ודאי הן משומרים דאין דרך לזרוע במקום הפקר לכך אצטריך לאוקמא כגון שעלו מאליהם ולכך מחלק התנא שאם החצר משתמרת שחייבים ואם לאו פטורים:

[**בא"ד**] כל מין שחייב וכו'. ר"ל שלענין דינים אשכחן חלוקים רבים בין מעשר לטומאה אלא שבזה הן שוין שכל מין שחייב במעשר חייב בפאה:

בתוס' ד"ה אלא דזרעינהו וכו' והא דתנן בפ"ח דשביעית כל שאינו מיוחד וכו' חישב עליו לאוכל אדם ולאוכל בהמה כצ"ל וחומרי אדם היינו שכל שראוי למאכל אדם שאסור לעשות ממנו קילור ומלוגמא וחומרי בהמה היינו שכל מה שראוי למאכל בהמה אסור לבשלו ולשלקו גם חייב בביעור כשכלה לחיה מן השדה:

ד"ה מין קתני ש"מ וכו' קאמר אביי דלר"ש שינוי אינו קונה וכו'. ע"ש דצ"ל רבי ישמעאל:

בא"ד ואביי דסבר דבעלמא אי עביד מהני דריש נמי מתעזוב דיפריש מן העומרים וכו' דלא תימה אי עביד מהני אבל אי בעלמא שינוי קונה לר"ש כמו בגזל אין סברא וכו' כנ"ל להגיה אבל אי בעלמא וכו' דאל"כ לא יתיישבו דברי התוס' על נכון וק"ל:

דף נא:

ד"ה התיאה פרש"י וכו' וי"ל דדוקא בחצר סתמייהו לאדם. יש לתמוה מה תירצו נהי דסתמייהו לאדם קיימי מ"מ הרי לטעמא עבידי כמו פלפלין ושאר הדברים הנזכרים עמו דהן נמי לאדם קיימי ואפ"ה כיון דלטעמא עבידי נמנו וגמרו דאינן חייבים במעשר ואין מטמאין טומאת אוכלין וצ"ל דהתוספות רצונם לומר דכי זרען בחצר רואה ויודע ללקטן עד שלא יתקשו כדלעיל וקודם שיתקשו בעודן רכים ראויין לאכילת אדם בפני עצמן כמות שהן אבל אחר שהן מתקשים אין ראויין לאכלן כמות שהן ולא עבידי אלא לטעמא וק"ל:

ד"ה ולכתוב רחמנא קשקשת וכו' וי"ל דמקבלה הוה ידעינן וכו'. נ"ל דר"ל דמהאי קרא נמי ידעינן דקודם זה היה להם בקבלה דפי' קשקשת הוא לבוש דאל"כ מנא הוה ידע האומר אותו מקרא דאמר ושריון קשקשים הוא לבוש וכן צדקיהו דעשה לו קרני ברזל ואמר באלה תנגח ארם מנא הוה ידע דנגיחה בקרן אלא ודאי שהיה להם בקבלה דפירושו דנגיחה הוה קרן:

ד"ה ולבני מערבא וכו' בסופו דאין חייב לסלקן דנפקא לן מלאות וכו'. ר"ל אין חייב לסלקן אלא דנפקא לן מקרא דלאות על ידך דבשבתות ויו"ט פטורין מתפילין:

דף נב.

בגמ' שאע"פ שבנה מורכב על כתיפה ממאנת והולכת וכו'. משמע דבקדושי טעות נמי שייך לומר ממאנת וכן כתבו התוספות אלא שגמרא ס"ל דה"ה לקדושי קטנות ממאנת אפילו בנה מורכב על כתפה ועיין בתוספות ריש מסכת יבמות:

שם לא לשתמיט תנא לאשמועינן גומות וכו' פרש"י אי ס"ד גומות אע"פ שאין שערות וכו'. ולפי פירוש רש"י לא יתיישב שפיר הא דמשני אי אשמועינן גומות ה"א עד שיהיו שתי שערות בשני גומות ואי לאו פרש"י הייתי אומר דהקושיא לא קאי ארב מלכיו אלא ארב הונא פריך דאמר שתי שערות שאמרו צריך שיהא בעיקרן גומות דלא לשתמיט שום תנא לאשמועינן דצריך שתי שערות בגומות ועל זה מתיישב שנויים דמשני שפיר אי אשמועינן גומות ה"א שתי שערות בשני גומות וק"ל:

בתוס' ד"ה קדושי טעות וכו' ואי אתה יכול לומר בחמותו וכו' שמיאנו. פי' משום דכיון דחמותו היה ע"כ כבר ילדה מבעלה הראשון לכך אי אפשר לומר שמיאנה באחיו של יבם שמת:

דף נב:

ד"ה הלכה כדברי כולן להחמיר וכו' והתם פסק ככולהו דאמר התם וכו'. ר"ל דמילי טובא אמר התם רב נחמן משמיה דשמואל ופסיק התם ככולהו אמר ר"נ אמר שמואל דאתניהו התם א"כ בזה נמי דאמר רב נחמן אמר שמואל התם בודקין למיאונין לאפוקי מדרבי יהודה נמי הלכה כמותו ואין הלכה כרבי יהודה דאמר עד שירבה השחור על הלבן:

דף נג.

בגמ' בשלמא בלא רבי לא קשיא וכו' ופרש"י בלא רבי אי לא פירש רבי פלוגתייהו בין לעיל בין הכא. ר"ל אי אמר פירושא דלעיל ולא אמר פירושא דהכא לא הוה קשה מידי דה"א דלעיל איירי דבדקה בדרבי יהודה ולא בדקה בדרבי יוסי ולכך חייש לעיל רבי יהודה בן אגרא והכא איירי דבדקה בתרוייהו ולכך קאמר רבי יהודה בן אגרא דלראייה מועטת אינה חוששת וכן להיפך אי אמר רבי פירושא הכא ולא אמר לעיל ה"א דהכא איירי דבדקה בדרבי יהודה ולא בדרבי יוסי ולכך לא חייש רבי יהודה ולעיל איירי דלא בדקה בתרוייהו ולכך חייש אבל השתא לתרי פירושים דרבי לעיל והכא קשה וק"ל:

בתוס' ד"ה ומה אילו נדה וכו' וי"ל דהתם מיירי דבדקה וכו' והכא בלא בדקה. יש להקשות א"כ מאי קאמר ומה אילו וכו' הא שאני גבי נדה דלא דרקה והכא לפי המסקנא איירי דבדקה עכ"פ בבין השמשות דרבי יהודה אלא שלא בדקה בבין השמשות דרבי יוסי ולכך נימא נמי כיון דבדקה בבין השמשות דרבי יהודה ונמצאת טהורה מוקמינן לה אחזקתה ולא ראתה גם בבין השמשות דרבי יוסי וי"ל דהכא שאני דהא אח"כ מצאה הכתם א"כ ע"כ נטמאת אחר אותה הבדיקה של בין השמשות דר' יהודה ואם כן חיישינן נמי דדילמא מיד לאחר אותה בדיקה בין השמשות דרבי יוסי נטמאת וכן יש ליישב לשנויי בתרא דאע"ג דבנדה איירי שבדקה שחרית ומצאתה טמאה והכא איירי שבדקה עצמה בבין השמשות דרבי יהודה ומצאתה טהורה מ"מ הואיל ומצאה הכתם אח"כ יש לחוש ג"כ שראתה אחר זה בבין השמשות דרבי יוסי לאפוקי לקמן בפרק בתרא דלא מצאתה עצמה טמאה אחר זה לכך מוקמינן לה אחזקתה:

ד"ה מכלל דרבי יהודה וכו' הוה מצי למפרך הא משמיה דרבי יוסי קאמר. ר"ל וא"כ היאך יסבור רבי יהודה בן אגרא דהיכי דלא בדקה בבין השמשות דרבי יוסי אינה חוששת הא משמיה דרבי יוסי גופיה קאמר למלתיה. בא"ד וא"ת ואימא מכלל דרבי יהורה בן אגרא וכו' ורבי סבר חוששת. יש להקשות דמשמע מדברי התוס' דמקשו שגם לפי האמת יתרץ המתרץ כן מדכתבו והשתא לא הוה צריך למימר תרי תנאי וכו' והיאך יכול לתרץ כן לפי האמת הא רבי קאמר ששמע כך מרבי יוסי ואם רבי יסבור שגם שבין השמשות דרבי יהודה ספיקא הוה כיון דסבר דחוששת כיון דלא בדקה בדרבי יהודה א"כ מאי פליגי רבי יהודה ורבי יוסי וי"ל דרבי יוסי סבר דבין השמשות מתחיל משהכסיף העליון וכו' ונמשך עד הלילה והיינו דמסיימי התוס' דבין השמשות דרבי יוסי מישך שייך בדרבי יהודה ולכך קאמר רבי בשמו דהיכא דלא בדקה בתרוייהו בבין השמשות דרבי יוסי וגם בבין השמשות דרבי יהודה חוששת ורבי יהודה סבר דדוקא משהכסיף העליון הוי בין השמשות אבל בין השמשות דרבי יוסי הוי לילה וק"ל:

דף נג:

בגמ' א"ר חסדא ה"ק הרואה יום אחד עשר וכו' ובשביעי לנדתה וכו'. פירוש ואם ראתה בבין השמשות של שביעי לנדתה הוי ספק אי הוה סוף נדה או תחלת זיבה:

דף נד.

בתוס' ד"ה הני ארביסר וכו' ולמאי דמשווה הגמרא ימי לידה וימי נדה א"כ לר"ת דפסק וכו' ולפירוש רש"י דימים הראויים לימי נדה אין עולין אין תקנה לנשים בזמן הזה וכו' כנ"ל להגיה דלספרים שלפנינו שכתוב בהם וה"ה לפרש"י א"א ליישבו וק"ל:

דף נד:

בגמ' עשרה ימים טמאים ועשרה ימים טהורים ימי שמושה כימי זיבתה וכו' כצ"ל ר"ל שאינה משמשת כ"א שלשה ימים בהמשך ימי זיבתה וכן במאה שהרי מק' הטמאים הן שבעה ימי נדה וצ"ג הנותרים מקרי כולהו ימי זיבה ומק' הטהורים הן ז' ימי ספירה וצ"ג הנותרים הם ימי שמושה ודוגמת זה באלף:

דף נה.

בתוס' ד"ה אף מדוה וכו' ואור"י דאבן מסמא נפקא לן משום דרשא דלא מטמא אלא אוכלין ומשקין וכו'. ר"ל וכיון דבנדה גופה לא מטמא אבן מסמא כ"א אוכלין ומשקין יכול להיות ג"כ דמדוה נמי מטמא באבן מסמא אוכלין ומשקין כנדה עצמה דהא אע"ג דמעטינן מדוה מלטמא משכב ומושב היינו מטומאה חמורה שאין המשכב נעשה אב הטומאה לטמא אדם אבל מ"מ נעשה ראשון לטמא אוכלין ומשקין וא"כ נימא נמי דמדוה מטמא באבן מסמא לטמא אוכלין ומשקין. :

בגמ' אמר רב אדא בר אהבה דומיא דעצם וכו'. האי שנויא קאי נמי אר"ל אע"ג דר"ל יליף לה לעיל מלכל טומאתו צ"ל דדריש נמי דומיא דעצם ואצטריך תרוייהו דלכל טומאתו אצטריך לרבויה אפילו היכי דאפרוך אפרוכי וקרא דאו בעצם אדם אצטריך למעט שינים והשער והצפורן וק"ל:

בתוס' ד"ה חוץ מן השינים וכו' וקשה תקשה ליה קרא וכו' דאי בעצם וכו'. ר"ל ממ"נ מכח מה מקשה אר' יוחנן אי מכח האי דדריש אדם דומיא דעצם הא מהאי דרשא לא משתמע מיניה שינים דהא לא קאמר אלא אדם דומיא דעצם דהיינו בשר אבל שינים לא מקרי אדם ולא שייך בהו לומר אדם דומיא דעצם ואי לאו מכח דרשא דאדם דומיא דעצם מקשה אלא משום דס"ד דמקשה דשינים הן בכלל עצם דעצם מקרי א"כ בלא רבי יוחנן תקשה ליה קרא וכו' דוק נ"ל:

דף נה:

ד"ה כי אצטריך קרא לנושא וכו' וי"ל דלא קשה מידי דאין לנו לעשותו וכו. דברי התוס' כפולים ומכופלים ועיקר התי' הוא דזוב וש"ז דהכא היינו אותו שרואה קודם שנעשה זב אלא שבאותה ראייה דזוב נעשה זב בעל שתי ראיות וההוא שכבת זרע דסוף פ"ב דב"ק היינו אותו ש"ז שרואה אחר שכבר נעשה זב:

דף נו.

בגמ' ונילף מזובו מה זובו שאינו מתעגל וכו'. פי' ואימא לעולם איפוך אנא דרבוייא דוזאת אתא לרבויי דם היוצא מפי האמה דמה ראית לרבות מוזאת כל הדומה לרוק נימא דכל הדומה לזוב אנו מרבינן מוזאת דהיינו כל שאינו מתעגל ויוצא:

בתוס' ד"ה מה רוק וכו' מכה רבוייא וכו'. כתבו כן משום דלא תקשה א"כ דכל הדומה לרוק ילפינן מרבויא לטמא א"כ רבויא דוכי ירוק וזאת ל"ל דהא כיחו וניעו ומימי רגליו דומים לרוק ונילף מיניה : בא"ד וצ"ל דאי לאו וכו'. השתא חוזרין התוס' מתירוץ הראשון:

ד"ה ונילף מזובו אי זיבה לאו מעין, ר"ל דלאו דפשיטא ליה לגמרא דזוב איגו מתעגל ויוצא ואינו מעין דהא בעיא היא לעיל פרק בנות כותים אלא ה"ק את"ל דזוב לאו מעין הוא ואינו מתעגל אם כן תקשה לן ונילף מזובו ועיין במה שכתבתי לעיל פרק בנות כותים שם:

דף נו:

ד"ה בודקות חלוקיהן בשעת כבוסיהן וכו'. דברי התוס' תמוהים חדא מה קשה להם שמפרשים כך ועוד מאי מקשו דהא דמסיק דאין חזקתו מתכבס וכו' הא לא קשיא מידי דהא דמסיק דאין חזקתו מתכבס היינו דלא סמכינן על הכביסה מסתמא בלא בדיקה ומשום הכי קאמר נמי בודקות חלוקיהן בשעת כיבוסיהן דאי לאו הכי בודקות ל"ל ומאי מתרצים התוס' היינו כשהכתם בסטרא או בזוית והלא לפי סוגיא דשמעתא דלעיל מינה דקאמר למאי נ"מ דאמר כיבס ולא בדק וכו' א"נ דאשתכח בסטרא וכו' משמע דלמאי דמסיק דאין חזקתו מתכבס אם כן אפילו לא אשתכח הכתם בסטרא אם כיבס ולא בדק טמא למפרע ונ"ל קצת בדוחק דהוקשה להם לתוס' מפני מה אומר שבודקות בשעת כיבוסיהן ולא בזמן אחר כי מה ענין בדיקה לכיבוס לכך פי' שבודקות אחר חכיבוס כדי לטהר החלוק אפילו אם היה עליו מקודם ודאי כתם כי רגיל הוא להתכבס ע"י סתם

כיבוס וע"י זה מנהג בנות ישראל לבדוק חלוקיהן בכל כיבוס אף כשאינן יודעות משום כתם מקודם אבל עיקר הכדיקה אינה אלא משום ודאי כתם ולכך מקשו והא דמסיק דאין חזקתו מתכבס וכו' ר"ל דכיון דס"ל השתא דאזיל ליה הכתם ע"י כיבוס סתם כשמספקא לן אי הוה כתם קודם כבוס או לא הוה לן למתלי להקל ולומר אפילו אי הוה שם כתם ודאי נתככס כיון דרגיל להיות שמתכבס ע"י כבוס סתם והבדיקה שנוהגות בשעת הכבוס אינו אלא משום ודאי כתם כדלעיל ותירצו היינו כשהכתם בסטרא וכו' וצ"ל דלפי תירוץ הזה כשלא נמצא הכתם בסטרא אפי' היכי דאמרה דלא בדקה לא מטמא למפרע דתלינן לקולא דשמא לא היה הכתם קודם כבוס ואת"ל היה מסתמא נתכבס והא דקתני בברייתא ואם לא בדקה הפסידה היינו היכי דנמצא הכתם בסטרא אבל כשנמצא שלא בסטרא אפילו לא בדקה אינה מטמאה למפרע ולא כדקס"ד באיבעיא להו דלעיל ודוחק קצת אבל לפי האי נמי שכתבו התוס' אתי הכל שפיר וגם מתורץ שפיר שתלו הבדיקה בכבוס ובתוס' ישנות כתובים על קלף מצאתי לשון זה בד"ה בודקות חלוקיהן וכו' גם לאחר הכבוס בודקות ולפי גירסא זו יש לפרש קצת בענין אחר ממה שכתבתי ואין להאריך וק"ל:

דף נז.

תד"ה ודלמא כהן טמא וכו' ובפרק ג' מינים אמר רב הונא וכו' וטעמא לפי שמוסיף טומאה עליו וכו'. כוונת התוס' בזה שמשום הכי הוא חייב אע"ג דכבר נטמא משום דבנגיעה זו הוא מוסיף טומאה משום דאם ננע בו אדם אחר בעוד שהוא נוגע במת זה עושה אותו אדם אב הטומאה דזהו טומאה בחיבורין דהוה דאורייתא אבל משום הטומאה דכבר נטמא אם נגע אח"כ באדם אחר אינו אלא ראשון וע"ש בתוס' דלפי פרש"י שם אין סוגיא דשמעתא דהתם כן אלא אדרבה טומאה בחיבורין לאו דאורייתא היא ע"ש : ד"ה ובנה אצלו ציון וכו' הא אמר במ"ק דאין מציינין וכו'. ר"ל וא"כ ע"כ האי ציון דכתיב בקרא לאו משום טומאה הוא וא"כ היכי מפיק מהכא ציון דטומאה [בא"ד] וי"ל מדמציינין לפ' שעה וכו'. ר"ל דציון דקרא הוי משום טומאת משא כדי שלא יגעו במת בעודו בעין ממש מונח על הארץ דעובדי כוכבים אע"ג דלא מטמאים באהל מטמאים מכל מקום במגע ובמשא והיינו ציון לפי שעה ר"ל דאינו צריך רק בעוד ממשות המת על הארץ ואינו נקבר ומינה ילפינן מדמציינין בבתי עובדי כוכבים שאין מטמאין באהל משום טומאת מגע ומשא דלפי שעה א"כ ה"ה דיש לציין בקברי ישראל אפילו לאחר שנקבר משום טומאת אהל ולשון התוס' מגומגם:

ד"ה אילן המיסך וכו' ואע"ג דספק טומאה ברשות הרבים טהור וכו'. ר"ל וה"נ כל ענף וענף ספק הוא:

בא"ד א"נ הענפים המובדלין זה מזה וכו'. ר"ל שאם היו הענפים מובדלין זה מזה ואין באחד מהם פותח טפח שהיא שיעור אהל כגון שהיו מקצתן עולות ומקצתן יורדות למטה ואין עומדין בשוה רואין אותן כאילו הן עומדין בשוה ואם כשהיו עומדים בשוה והיו נוגעין זה בזה היה בהן פותח טפח וגם עתה שהן עולות ויורדות חשובים באהל ר"ל אותן הענפים שהזה קרובים זה לזה אלא שהן עולות ויורדות אבל מ"מ יש גם כן מקומות פנויין שהענפים הן רחוקין זה מזה ואין כל ענפי אילן חשובים כאהל א' אלא מקומות מקומות מופרדין הן ועל זה קאמר שאין הכותי נאמן לומר שאין הטומאה תחת הענפים האלו אלא תחת ענף א' וק"ל ועיין באהלות בפי' רבינו שמשון:

ד"ה א"ר יוחנן במהלך ובא על פני כולה וכו' וא"ת כי היכי דציון קברות דמהימן מדאורייתא וכו'. דברי התוס' מועטים בכאן דהא אוקימתא בגמ' דמוקי לה בכהן עומד לא האי אציון אלא אקברנו שם נפלים אבל נאמנים על הציון ור"ל דבכל מקום דלא ציינו אינהו סומכין עליהם ועבדינן טהרות היינו אפילו בלא כהן עומד שם דאינהו נמי מיזהיר זהיר בציון בית הקברות דמתים גדולים כיון דכתיבה בקרא כדאיתא בגמרא והכי הל"ל לתוס' כי היכי דנאמנים לומר שלא קברנו שם וכו' ויש ליישב בדוחק דזה קרו התוספות ג"כ ציון קברות:

דף נז:

ד"ה ובמגעות ובהסיטות יבו'. ונראה דקאי אנמצא על חלוקה וקאמר דאם קודם מציאת הכתם רוב ימים טמאים טמא כנ"ל להגיה ובספרים שלפנינו כתוב דאם אחרי מציאת הכתם רוב ימיה וכו' וא"א ליישבו וק"ל:

דף נח.

תד"ה ומי מחזקינן טומאה וכו' אבל למניין ממקום למקום שאין רגילות וכו'. השתא קרו התוס' ההוא דאשתכח דמא במשתיתא ממקום למקום רגיל:

בא"ד ויש לחלק בין ממקום למקום דהכא להההוא דפ"ק וכו'. הוא ענין בפני עצמו ואינו חוזר למעלה וראוי להגיה ויש לחלוק בוי"ו:

דף נט.

בגמ' היו עליה טיפי דמים וכו' תולה עליון עד כגריס כצ"ל הגירסא לפרש"י דאי גרסינן תולה בעליון לא יתיישב לפרש"י אבל לפי' התוס' גרסי' תולה בעליון וכו':
בתוס' ד"ה היו בה טיפי דמים וכו' מאי לאו עד כגריס כלמטה כפחות וכו' ולא כלמעלה ביותר וכו' עד ונ"ל דה"פ וכו' אותו שלמטה נתלה בעליון דאמרינן כמו שעליון וכו' תחתון נמי מעלמא ועד כגריס נתלה בו וכו' כנ"ל להגיה:

דף נט:

ד"ה מ"ש עומדת וכו' ועי"ל דבעומדת שפיר אפשר לזנקו והמקשה היה סבור דמתני' איירי בכל ענין וכו'. הא דאצרכו התוס' לפרש דברי המקשה לפי פירושם יותר מלפי' רש"י משום דהשתא דסבירא ליה לתוספות דבעומדת נמי שייך שפיר זינוק אם כן מאי ס"ד דמקשה דפריך יושבת נמי מי רגלים הדור למקור ואייתי דם פשיטא דיתרץ לו דמתני' איירי במזנקת כיון דאפי' בעומדת אפשר לזנק דבשלמא לפרש"י דפי' דבעומדת א"א לזנק י"ל דס"ד דמקשה כיון דבעומרת ע"כ איירי בשותתת דהא אי אפשר לה לזנק ה"ה דיושבת איירי בשותתת דומיא דעומדת לכך פריך שפיר אבל לפי פירוש התוספות קשיא מאי ס"ד דמקשה לכך הוצרכו התוס' לפרש דברי המקשה:

דף ס.

תד"ה טמא וטהור שהלכו וכו' אלא מיירי בטמא שספר קצת וס"ל לרב חסדא דלרבי אפילו בספרה קצת אינה תולה והא דנקט סופרת ז' שלא טבלה לרבותא דרשב"ג נקטי' דאפ"ה תולה ורב אדא דקאמר מאי נפקא מינה לא קרי הפסד כיון דלא סתר הכל כן נראה לי להגיה והספרים שלפנינו מסורסים וכלל הענין דרב חסדא ס"ל דבספרה קצת נמי ס"ל לרבי אינה תולה והא דנקט בברייתא סופרת ז' אלא שעדיין לא טבלה לרבותא דרשב"ג נקטיה ורב אדא ס"ל דדוקא נקט בברייתא סופרת ז' דבהא דוקא ס"ל לרבי דאינה תולה דמפסידה שסותרת כל הז' שספרה אבל בסופרת במקצת מודה רבי דתולה דלא קרי הפסד כיון דלא סתרא הכל שהרי עדיין לא ספרה כ"א מקצת וסתירה במקצת לא מקרי הפסק ולכך קאמר הכא מאי נפקא מינה:

דף ס:

בגמ' א"ר יהודה והוא שבדקה עצמה וכו' סבר לה כבר פדא וכו' ורבי אושעיא אמר וכו' בשלמא התם וכו'. פירוש כל זה מדברי רב יהודה דמפרש דמתניתין איירי דוקא כשבדקה עצמה בשיעור וסת וס"ל תנא דמתניתין כבר פדא דבבדקה בשיעור וסת בחזקת ודאי טמאה מחזקינן לה אפילו לטהרות ולכך קתני אמתני' דתלי בה חברתה אבל לרבי אושעיא דס"ל דלא מחזקינן לה לטמאה ודאית לטהרות לא אתיא מתניתין כותיה וטעמא דרבי אושעיא משום דסבירא ליה דבשלמא גבי בעלה אמרינן שמש עכביה לדם וכו' כן הוא המשך הפשט:

ברש"י ד"ה בעלה באשם תלוי וכו' אלמא כבר פדא הוא דמשני לטהרות טומאה ודאית וכו' ולא כרבי אושעיא וכו' דבשלמא התם גבי בעילה וכו' אבל גבי טהרות אם איתא דהוה דם וכו' כצ"ל והכל דבור אחד:

בתוס' ד"ה כאן למפרע וכו' ומאי חזית דמקלקלת לה טפי וכו' ויש לפרש לשון הגמרא איפכא וכו' אם שאלה החלוקה קודם שבעלת הכתם הכירה כתמה וכו' כצ"ל:

ד"ה במטלנית וכו' והכא לא פריך פשיטא וכו' כצ"ל:

דף סא.

בגמ' א"ר יוחנן מתשובתו של אותו צדיק אתה יודע מה היה בלבו וכו'. פירוש מהתשובה שהשיב הקב"ה להצדיק משה רבינו אתה יודע מה בלבו של משה::

בתוס' ד"ה מעביר עליו ז' סמנים וכו' עד שכיון שהעביר עליו אזיל ליה חזותא ואינו מקפיד עליו יותר אע"פ שניכר אלמא בקפידא תליא מלתא וכו' כצ"ל:

דף סא:

ד"ה לא ימכרנו לעובד כוכבים וכו' כדתניא במסכת כלאים מרדעת החמור וכו' אין בו משום כלאים. פירוש והיינו כשהכלאים ניכרים אבל בגד שאבד בו כלאים לא יעשנו מרדעת לחמור דדלמא ממליך לעשות ממנו בגד כיון שאין הכלאים ניכרים:

בא"ד א"נ לא חיישינן בעודה מרדעת שיעלנה על כתפו. ר"ל א"נ זהו החילוק בין אבד בו כלאים ובין היכא שהכלאים ניכרים דכשהכלאים ניכרים מותר לעשות ממנה מרדעת לחמור לישב עליה ולהציע תחתיו אבל להעלותה על כתפו אסור כדתנן בהך סיפא התם ולא גזרינן הצעה אטו העלאה הואיל ואין דרכו בהעלאה ולכך מותר לעשות ממנה מרדעת כדי להציעה אכל היכא שאבד בו כלאים אסור לעשות ממנה מרדעת אפילו

להציע תחתיו דגזרינן הצעה אטו העלאה אע"פ שאין דרכה בהעלאה כיון שאין הכלאים ניכרים כך הם המשך וקישור דברי התוספות בדבור זה:

דף סב.

ד"ה אמר רב יהודה זה אהל וכו' ותימה דהתנן חול בפרק המוציא. ר"ל דבפרק ר"ע יהיב לבורית שיעור כדי כבוס בגד קטן וחול תנן בפרק המוציא ששיעורו לענין הוצאת שבת כדי נתינה בכף של סיד וא"כ איך אפשר לומר הבורית זה החול:

בא"ד וא"ש להאי גירסא במסקנא וכו'. ר"ל דלגירס' שבכאן דגריס בתחלת הסוגיא א"ר יהודה זה אהלא ובמסקנא נמי מסיק אלא מאי בורית אהלה כדמשני מעיקרא מתחלה ה"ל לומר אלא לעולם מאי בורית אהלא כדאמרן מעיקרא ודקשיא לך והתניא הבורית והאהל תרי גווני אהל כי כך היא סוגית הגמרא:

ד"ה והתניא הבורית והאהל וכו' הא קאמר רבי יהודה שיעור בנתר ובורית כדי להעביר וכו':

שם בפרק ר"ע במתניתין והך שיעורא לא שייך וכו'. וא"כ אי הך ברייתא דקתני הבורית והחול לענין שבת מיתני' משמע דלתרוייהו אית להו חדא שיעודא וזה אינו דהא שיעורא דבורית לרבי לא שייך נבי חול ותירצו ומיהו אפשר דרבנן וכו' ר"ל דלעולם לענין שבת מיתניא ואתיא כרבנן ולרבנן אפשר דס"ל דלבורית ולחול הראוי לכביסה חדא שיעורא כדי כביסת בגד קטן כדאיתא התם במתניתין פרק ר"ע ורבי יהודה פליג בבורית וס"ל דשעוריה כדי להעביר בו את הכתם:

דף סב:

ד"ה דבי חייא מנא ליה וכו'. וי"ל דבכולם איכא למימר כדאמר אילפא וכו'. ר"ל דכל מה דמתני בברייתא דרבי חייא ורבי אושעיא יש לאותו דין רמז במתניתין ולכך היה משתבח ומתפאר אילפא שהיה יודע כל הרמזים במשניות הרומזים על הדינין שבברייתות:

ד"ה אם מתכבסת וכו' וא"ת ומה צדיך מדה למים הראשונים לא היה צריך אלא שיתן מים כמדת שיצא מן הבגד פחות רביעית. רוצה לומר שלאחר הכבוס ימדוד המים שיצאו מן הבגד ויביא מים אחרים כמדתם רק שיהיו פחותים רביעית מהמים שיצאו מן הבגד ויתן רביעית דם לתוך אותן המים האחרים ואח"כ ידמה אותן להמים שיצאו מן הבגד אם ישוו מראיהן:

דף סג.

תבוס' ד"ה תנא כמה חמוצן וכו' וי"ל דה"פ דילד דוקא וכו' כצ"ל:
בא"ד ומיהו תימה אמאי לא מייתי וכו' ר"ל ומיהו קשיא לן קושיא אחרת ונצטדך ע"כ לתרץ תירוץ אחר ובזה יתורץ ג"כ קושיא ראשונה:

דף סג:

ד"ה זו דברי רשב"ג וכו' לכאורה משמע זו ולא ס"ל מדלא קאמר אבל רבי אומר וכו'. ר"ל מדקרי ליה לרבי בלשון חכמים ולא קאמר אבל רבי אומר משמע דס"ל הלכתא כרבי ולא כרשב"ג:

דף סד.

ברש"י ד"ה ה"מ היכי דקאי אותו יום וכו' בתוך ימים שראויה להיות בהם נדה וכו' דכי הדר מטי יום ט"ו לטבילה וכו' ונכנסו ארבע ימים בימים הראוים לנדות וכו'. רש"י קיצר כאן במקום שהיה לו להאריך שהעיקר שהיה צריך לפרש הוא האי דחוששת כשמגיע אותו יום ששינתה לראות בו דהיינו יום כ' לטבילתה שהוא כ"ז לראייתה וצ"ל דיום כ' נמי קרוי בתוך נדתה אע"ג דכבר שלמו הי"א יום של זיבה וגם הז' ימים שראויה להיות בהם נדה ונכנסה ב' ימים לאחר הז' לא מקרו אותן ימים ימי זיבה הואיל ולא ראתה באותן ז' ימים שעברו דאין ימי זיבה אלא אחר ימי נדה וכל זמן שתראה אח"כ תחלת נדה היא שהרי מתחלה נמי כששינתה וראתה ליום עשרים מטבילתה היתה נחשבת תחלת נדה ולכך אתי שפיר ג"כ כשמגיע אח"כ יום ט"ו ויום כ' חוששת לשניהם:
בא"ד היכי דקאי בתוך ימי זיבתה אימא לא תיחוש וכו' ותטבול ויגיע יום עשירי לא תאסר לשמש וכו' כנ"ל להגיה ומ"מ דברי רש"י צריכין עיון דהא כששינתה והקדימה וראתה ביום עשירי אינה תחלת נדה כ"א שומרת יום כנגד יום ולר"ל אפילו שימור אינה צריכה כדאיתא בסוף פ' התינוקת לקמן א"כ כשתטבול עתה ויגיע אחר כך יום עשירי לא קיימא בתוך י"א לזיבה דהא אין ימי זיבה בלא תחלת נדה רק אותה ראייה יהיה תחלת נדה ולא שייך לומר עליה דכל י"א יום היא בחזקת טהרה וצריך לפרש דר"ל שהקדימה ראייתה ליום עשירי ושמרה יום כנגד יום וטבלה ואח"כ כששלמו י"א ימי זיבה והתחילה למנות ימי נדה ראתה ביום שהיתה למודה לראות ונעשית תחלת נדה וטבלה אחר ז' כשיגיע יום עשירי לטבילתה אסורה לשמש משום דחוששת לחדא זימנא שראתה פעם אחת ביום עשירי ולכך חוששת גם כן עתה שמא תחזור ותראה ותהיה

שומרת יום כנגד יום כמו בפעם ראשון ואע"ג שיום העשירי הוא בתוך י"א של ימי זיבה וה"א דלא תיחוש קמ"ל רב פפא דחוששת דוק נ"ל:

בתוס' ד"ה אתמר ראתה ט"ו וכו' אבל ראתה בג' חדשים או בב' לחדש או בא' וכו'. ר"ל שראתה ג' חדשים רצופים בכל חדש באחד לחדש או בב' לחדש:

בא"ד ותימה למה פרש כן דא"כ כששאלה הגמרא לימא בדרבי ורשב"ג קמפלגי וכו'. ר"ל דלפי פי' ר"ח לפי סברת המקשה לא בראייה ראשונה לחוד הוא דפליגי אלא גם בכל ג' ראיות של הג' חדשים הראשונים דהא אי רב כרבי ס"ל א"צ כ"א לב' דלוגים דהיינו ששה חדשים לפירוש רבינו חננאל ולשמואל צריכא ט' חרשים לג' דלוגים וק"ל:

ד"ה ואינה אסורה אלא מי"ח ואילך וא"ת ויאסר נמי יום י"ח וכו'. ר"ל מיד כששינתה ליום י"ז א"כ אנו רואין שדלגה מי"ו לי"ז א"כ כשיגיע בחדש שאחר זה יום י"ח תהא אסורה לשמש משום דחיישינן שמא תדלוג ליום י"ח כמו שדילגה פעם אחת כבר ליום י"ז כדין כל שינוי וסת דחיישינן בחדא זימנא וק"ל:

דף סה:

תד"ה היינו ת"ק וכו' וי"ל דסבירא ליה דת"ק לא מחמיר טפי מי"ב חדשי לבנה וכו' ומשני איכא בינייהו חרפי ואפלי כלומר אשתקד הוי אפלי וכו'. הא דהוצרכו התוס' לפרש כן ולא פי' כפרש"י משום דלפי פירושם זה לא אתי שפיר פי' רש"י שפירש חרפי ואפלי לרשב"ג פעמים שהן יותר מי"ב חדש וכו' והתוס' כתבו השתא דהמקשה ס"ל דת"ק לא מחמיר טפי מי"ב חדשי לבנה וע"כ טעמא הוא משום דס"ל דאין סברא לומר דשום תנא יחמיר יותר מי"ב חדשי לבנה ולפרש"י לרבנן שמעון פעמים שהן יותר מי"ב חדש לכך הוכרחו התוס' לפרש חרפי ואפלי בענין אחר וק"ל:

דף סו.

בגמ' התקין רבי וכו' ראתה יום אחד תשב ששה ימים והוא וכו' ששה והן. פי' הששה צריכין להיות טהורין דאל"כ איכא למיחש בכל פעם שיום אחרון של ראייה הוא תחלת נדה והראשונים היו סוף ימי זיבה לכן צריכין להיות כל הששה ימים טהורים וק"ל:

שם אמר ליה סבר ליה מר למכתב כתובה לארבע יום וכו'. עיין באשר"י ולפי הפירושים שם מבואר דר"ל דרבי חנינא א"ל לרבינא ורב חנינא היה מחלק בין גדולה ובין קטנה והיה סובר דקטנה אין צריכה לישב ז' נקיים דאי הוה איפכא לא היו יכולין אותן המפרשים להביא מינה ראיה דאין צריכין הפסק טהרה ובדיקה וק"ל כשתעיין שם

ואפשר דמפרשי הכי דרב חנינא א"ל לרבינא משום דלישנא דמכתב כתובה לא שייך לומר כ"א באבי החתן לא באבי הכלה וק"ל ועכ"פ הגירסא שלפנינו שכתוב א"ל סבר מר למכתב כתובה לד' יום א"ל אין כי מטא וכו' לא מתישבא דכיון דלא היה בדעת רבינא למכתב כתובה עד ז' ימים למה א"ל אין:

ברש"י ד"ה לפי שאין כל האצבעות שוות וכו' ומוטב שתתגרש ותתקן ולא תבא לירי כרת ע"כ. צ"ל דס"ל דאע"פ שתבדוק ולא תמצא דם בראש המכחול באולי לא תבדוק יפה והיא תסמוך על הבדיקה ותשמש ותבא לידי כרת לכך מוטב שתתגרש ותתקן בלא בדיקה:

בתוס' ד"ה ותבדוק עצמה בביאה שלישית ובו' וה"ה דה"מ למפרך לפי פירושו דגם לשני לא תשתרי וכו'. ר"ל ואם תקשה על פרש"י אמאי פריך גמרא ותבדוק עצמה מביאה שלישית ואילך ולא תתגרש ואמאי לא פריך נמי ותהא אסורה לשני ולא לשתרי ליה בלא בדיקה אין זו קושיא דאיכא למימר לפי פירושו דה"ה דה"מ למפרך וכו':

בא"ד ור"ת מתיר לראשון וכו'. פי' וגמרא לא פריך כלל אראשון דפשיטא ליה דאם רוצה לבדוק גבי ראשון ושלא להתגרש דמציא לעשות וגמרא לא פריך אלא אשני דלא לשתרי אלא ע"י בדיקה:

ד"ה ותבדוק עצמה בביאה ראשונה של בעל שלישי וכו' ואין להתירה אלא מטעם זה דאין כל הכחות שוין ואין חזקת כחו של ראשון מועלת לשני וכו'. משמע דהתוספות אינן מפרשין הא דקאמר בגמ' לפי שאין כל הכחות שוין כפרש"י אלא ר"ל שאין כל כחות של האנשים שוין ואין חזקת ג' כחות של ראשון ושני מועלת לשלישי וק"ל:

דף סו:

ד"ה כל הראוי לבילה וכו' דפריך לשמואל וכו' דכתיב וימלא כפו ממנה. פירוש לענין שימלא ויקמוץ דוקא בקמצו לאפוקי שלא יעשה מדה לקומץ וע"ש במנחות דף י"ט ושם מבואר כל הסוגיא:

בא"ד וכן בכמה דוכתי גבי ערל וטמא וכו'. ראיה זו אינה דומה לאידך ראיות ואינו מביא ראיה אלא דמצינו דאע"ג דאינו מעכב מ"מ מצוה הוא לכתחלה כמו סמיכות דע"כ לא מעכבא מדרבי קרא טמא דמשלח קרבנו אע"ג דאינו ראוי לסמיכה ובפ' כל הפסולים יליף דתכף לסמיכה שחיטה דאורייתא א"כ ש"מ אע"ג דאינו מעכב דאורייתא מ"מ מצוה היא מדאורייתא לכתחלה:

דף סח.

בתוס' ד"ה כך אמרו וכו' ואחר זה דבור שני והלכתא אשה חופפת וכו'. נ"ל דהכל דבור אחד הוא:

דף סח:

בגמ' ור"א בשלמא התם לטמאה בה וכו' דאי משום איחלופי וכו'. נ"ל להגיה ואי משום איחלופי בויי"ו:

שם אבל הכא אי חיישינן דלמא חזאי בספק אתי לאחלופי וכו'. ויש לדקדק מאי צריך הכא לטעמא דאתי לאחלופי תיפוק ליה דאי חיישינן דלמא חזאי הוי ספק דאורייתא דאי חזאי א"כ סותרת למפרע כל הספירות וי"ל בדוחק דגם רבי יהושע מודה דמדאורייתא מוקמינן לה אחזקת טהרה ולא חיישינן שמא חזאי והא דס"ל לר"י דאין לה אלא יום א' ויום ז' אינו אלא מדרבנן וק"ל:

דף סט:

בתוס' ד"ה מה לאלמנה וכו'. וי"ל כיון דאין חללה אלא מאיסור כהונה. כן נ"ל להגיה וע"כ ר"ל דאין לאו דאשה זונה וחללה כ"א מאיסור כהונה אכל איסורא יכולה להיות דאיכא למימר דלהכי אייתר חללה גבי כהן גדול למעוטי מלאו כל שאינו מאיסור כהונה דאי ר"ל דמאיסורא נמי אמעוט א"כ מאי מקשי התוס' בתר הכי ומיהו קשה נילף מאלמנה לכ"ג ומעובד כוכבים וכו' והא כבר תירץ דמייתורא דחללה אימעוט דאין חללה אלא מאיסור כהונה אלא ע"כ ר"ל דלא אימעוט אלא מלאו ומק"ו נילף איסורא ולעיל ר"ל כיון דאין חללה כ"א מאיסור כהונה לענין לאו ועכ"פ ליכא למילף מק"ו דאלמנה שתהא ממש מחוללת כמו אלמנה עצמה דהא באלמנה איכא לאו והכא ע"כ ליכא לאו דחללות סברא הוא דלא ילפינן מהאי קל וחומר שתתחלל כלל וק"ל:

בא"**ד** ומתוך האי שנויא מיתרצא קושיא אחרת בפ' הערל דאמר עמוני שנשא עמונית וכו' כן נ"ל להגיה וע"ש:

דף ע.

ד"**ה** היא תועבה וכו' דהא ע"י הך פירכא הדרא ביה בפ' האלמנה וכו'. בפ' החולץ (יבמות דף מ') איתא סוגיא זו וע"ש:

בא"**ד** דבשמעתין דיבמות וכו' בני צרות אני מעיד לכם וכו' ר"ל דאפילו לב"ש כשרות:

דף עא.

ד"ה אלא טעמא דכ"ש וכו' ותימה דבסוף מ"ק קתני לה גבי שאר בראשונה דקתני התם וכו'. כנ"ל להגיה:

ד"ה ה"ג בפירוש ר"ח וכו' ודמו מטפטף לגומא מספקא ליה לר"י אי בעי ר"י עדיין לא פוסק וכו' כצ"ל:

דף עא:

בתוס' ד"ה מערה אין נוגעת לא וכו' ויש שהיו ר"ל הא מטמא במשא וכו'. משום דאי לגופיה אתי לא אצטריך אלא לדיוקא אתי דהא אי מטמא במשא פסול לנ"י וע"כ לחולין דאי לתרומה פשיטא:

בא"ד ולעיל מיניה תניא וכו' ואפי' בועל נדה שאינו מטמא בהיסט ר"ל ואיך אפשר לומר כן דבועל נדה אינו מטמא בהיסט והא בועל נדה כנדה ותירץ ושמא כי היכי דקיל מנדה דאינו מטמא אלא משכב תחתון כעליון וכו' ר"ל דבועל נדה אינו חמור לענין משכב כנדה עצמה דנדה משכבה התהתון מטמא אדם וכלים ואילו בועל נדה משכבו התחתון אינו מטמא אלא כעליון של זב ונדה שאינו מטמא אלא אוכלין ומשקין:

בא"ד ומיהו קשה הא דתנן במס' כלים וכו' כצ"ל:

ד"ה הרואה יום י"א וכו' צ"ל לפרש"י וכו'. ר"ל דלפרש"י הא דקאמר התם בנזיר דחזאי תלתא יומי וכו' לאו דוקא הוא דלרש"י בתרי סגי ה"ה לפירוש ר"ת הא דקאמר בזבחים בשני בין השמשות לאו דוקא:

דף עב:

ד"ה מ"ש איהו וכו' תימה דהיינו האי דפריך בתר הכי וכו'. צ"ל דבספרים של התוס' לא היתה הגירסא בקושיא דפריך בתר הכי בגמ' כמו בספרים שלנו דגרסינן בתר הכי מ"ש משכב ומושב דמטמאים ליה וכו' דלפי גירסא זו לא הוי מקשו התוספות מידי:

ד"ה רבי יוחנן אומר הלכתא י"א וכו' וי"ל דודאי הלכתא דקאמר רבי אלעזר בן עזריה לא איירי אלא במנין הימים וכו'. כן נ"ל להגיה: